SODBA SPLOŠNEGA SODIŠČA (šesti razširjeni senat)

z dne 16. junija 2011*

V zadevi T-240/07,

Heineken Nederland BV s sedežem v Zoeterwoudeju (Nizozemska),

Heineken NV s sedežem v Amsterdamu (Nizozemska),

ki ju zastopata T. Ottervanger in M. de Jong, odvetnika,

tožeči stranki,

proti

Evropski komisiji, ki so jo sprva zastopali A. Bouquet, S. Noë in A. Nijenhuis, nato pa A. Bouquet in S. Noë, zastopnika, skupaj z M. Slotboomom, odvetnikom,

tožena stranka,

* Jezik postopka: nizozemščina.

zaradi razglasitve delne ničnosti Odločbe Komisije C(2007) 1697 z dne 18. aprila 2007 v zvezi s postopkom na podlagi člena 81 [ES] (zadeva COMP/B/37.766 – Nizozemski trg piva) in, podredno, predloga za zmanjšanje globe, naložene tožečima strankama,

SPLOŠNO SODIŠČE (šesti razširjeni senat),

v sestavi V. Vadapalas (poročevalec), v funkciji predsednika, A. Dittrich in L. Truchot, sodnika,

sodni tajnik: J. Plingers, administrator,

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 25. marca 2010

izreka naslednjo

Sodbo

Dejansko stanje

1 Tožeči stranki, družbi Heineken Nederland BV in Heineken NV, spadata v skupino Heineken (v nadaljevanju: Heineken), ki se ukvarja s proizvodnjo in trženjem piva. Družba Heineken NV vodi skupino, družba Heineken Nederland pa proizvaja pivo. Družba Heineken NV ima prek 100-odstotne hčerinske družbe Heineken Nederlands Beheer BV v lasti vse delnice družbe Heineken Nederland.

2 Skupina Heineken je eden glavnih akterjev na nizozemskem trgu piva. Preostali pomembni pivovarji na tem trgu so, prvič, skupina InBev (v nadaljevanju: skupina InBev), ki se je pred letom 2004 imenovala Interbrew in ki jo vodi družba InBev NV, za proizvodnjo pa je odgovorna hčerinska družba InBev Nederland NV, drugič, skupina Grolsch (v nadaljevanju: Grolsch), ki jo vodi družba Koninklijke Grolsch NV, in, tretjič, družba Bavaria NV.

3 Tožeči stranki in trije drugi glavni pivovarji na tem trgu prodajajo pivo končnim potrošnikom zlasti po dveh distribucijskih kanalih. Tako je treba razlikovati, na eni strani, med mrežo lokalov v gostinskem sektorju „horeca", in sicer hotelov, restavracij in kavarn, v katerih se pivo uživa na kraju samem, in, na drugi strani, med mrežo „food" iz supermarketov in prodajaln vina in žganih pijač, v katerih se pivo kupuje za uživanje doma. Zadnjenavedeni sektor vključuje tudi segment piva, ki se prodaja pod znamko distributerja. Med štirimi zadevnimi pivovarji sta v tem segmentu dejavni samo skupina InBev in družba Bavaria.

4 Ti štirje pivovarji so člani organizacije Centraal Brouwerij Kantoor (v nadaljevanju: organizacija CBK). To je krovna organizacija, ki v skladu s statutom zastopa interese svojih članov in je sestavljena iz generalne skupščine in različnih komisij, kot sta komisija za gostinstvo in finančna komisija, ki je postala upravni odbor. Za sestanke, ki potekajo v okviru CBK, njen sekretariat pripravi vabila in zaporedno oštevilčene uradne zapisnike, ki jih pošlje sodelujočim članom.

Upravni postopek

5 Skupina InBev je z dopisi z dne 28. januarja 2000 ter 3., 25. in 29. februarja 2000 predložila številne izjave glede informacij o omejevalnih poslovnih praksah na

nizozemskem trgu piva. Te izjave so bile dane med preiskavo, ki jo je med drugim leta 1999 opravila Komisija Evropskih skupnosti glede obstoja omejevalnih sporazumov in morebitne zlorabe prevladujočega položaja na belgijskem trgu piva. Skupina InBev je skupaj s temi izjavami vložila prošnjo za ugodno obravnavo v skladu z Obvestilom Komisije o nenalaganju ali zmanjševanju glob v primerih kartelov (UL C 207, 18.7.1996, str. 4, v nadaljevanju: obvestilo o ugodni obravnavi).

6 Komisija je na podlagi izjav skupine InBev 22. in 23. marca 2000 v prostorih tožečih strank in drugih zadevnih podjetij izvedla preiskave. Med letoma 2001 in 2005 so bile tožečima strankama poslane še dodatne zahteve za posredovanje podatkov.

7 Komisija je 30. avgusta 2005 tožečima strankama in drugim zadevnim podjetjem poslala obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah. Tožeči stranki sta z dopisom z dne 24. novembra 2005 predložili pisne pripombe glede tega obvestila. Nobena od zadevnih strank ni zahtevala zaslišanja.

8 Komisija je tožeči stranki z dopisoma z dne 26. januarja in 7. marca 2006 seznanila z dodatnimi dokumenti. Pri tem je šlo zlasti za zahteve za posredovanje podatkov, naslovljene na skupino InBev, in njene odgovore na te zahteve.

9 Komisija je 18. aprila 2007 sprejela Odločbo C(2007) 1697 v zvezi s postopkom na podlagi člena 81 [ES] (zadeva COMP/B/37.766 – Nizozemski trg piva, v nadaljevanju: izpodbijana odločba), katere povzetek je bil objavljen v *Uradnem listu Evropske unije* z dne 20. maja 2008 (UL C 122, str. 1) in ki je bila tožečima strankama vročena z dopisom z dne 24. aprila 2007.

Izpodbijana odločba

Zadevna kršitev

10 Člen 1 izpodbijane odločbe določa, da so tožeči stranki ter družbe InBev NV, InBev Nederland, Koninklijke Grolsch in Bavaria med 27. februarjem 1996 in 3. novembrom 1999 sodelovale pri enotni in trajajoči kršitvi člena 81(1) ES v obliki več sporazumov in/ali usklajenih ravnanj, katerih cilj je bil omejevanje konkurence na skupnem trgu.

11 Kršitev je zajemala, prvič, usklajevanje cen in podražitve piva na Nizozemskem v gostinskem sektorju in sektorju uživanja doma, vključno s pivom, ki se prodaja pod znamko distributerja, drugič, občasno usklajevanje drugih tržnih pogojev, ki so bili ponujeni posameznim strankam v gostinskem sektorju na Nizozemskem, kot so posojila lokalom, in, tretjič, občasno usklajevanje glede razdelitve strank v gostinskem sektorju in sektorju uživanja doma na Nizozemskem (člen 1 ter točki 257 in 258 obrazložitve izpodbijane odločbe).

12 V skladu z izpodbijano odločbo je do protikonkurenčnih ravnanj pivovarjev prišlo na rednih večstranskih neformalnih sestankih štirih glavnih akterjev na nizozemskem trgu piva in na dvostranskih srečanjih, na katerih so sodelovali isti pivovarji v različnih sestavah. V izpodbijani odločbi je še navedeno, da so ta srečanja potekala tajno in namerno, udeleženci pa so vedeli, da niso dovoljena (točke od 257 do 260 obrazložitve izpodbijane odločbe).

13 Tako je, prvič, več večstranskih sestankov, imenovanih „Catherijne overleg“ (uskladitev Catherijne) ali „agendacommissie (komisija za dnevni red) potekalo med 27. februarjem 1996 in 3. novembrom 1999. V izpodbijani odločbi je navedeno, da so bili cilji teh sestankov, ki so bili osredotočeni na gostinski sektor, lahko pa so se nanašali tudi na sektor uživanja doma, predvsem usklajevanje cen in podražitve piva, razpravljanje o omejitvah zneskov rabatov in razdelitvi strank ter dogovarjanje o nekaterih drugih tržnih pogojih. Na teh sestankih naj bi prav tako razpravljali o ceni piva, ki se prodaja pod znamko distributerja (točke 85, 90, 98, od 115 do 127 in od 247 do 252 obrazložitve izpodbijane odločbe).

14 Drugič, v izpodbijani odločbi je glede dvostranskih stikov med pivovarji ugotovljeno, da sta se skupina InBev in družba Bavaria 12. maja 1997 sestali in razpravljali o podražitvi piva, ki se prodaja pod znamko distributerja (točka 104 obrazložitve izpodbijane odločbe). Poleg tega Komisija trdi, da so se tožeči stranki in družba Bavaria leta 1998 sestale, da bi razpravljale o omejitvah glede prodajnih mest v gostinskem sektorju (točka 189 obrazložitve izpodbijane odločbe). Komisija trdi, da je do dvostranskih stikov med tožečima strankama in skupino Grolsch prišlo tudi 5. julija 1999 zaradi nadomestil, odobrenih strankam na področju uživanja doma, ki so začasno znižala cene (točki 212 in 213 obrazložitve izpodbijane odločbe).

15 Nazadnje, v skladu z izpodbijano odločbo je leta 1997 prišlo do dvostranskih stikov in izmenjav informacij med skupino InBev in družbo Bavaria, namenjenih splošnim razpravam glede cene piva ter razpravam, ki so se bolj nanašale na znamke distributerja. Dvostranski stiki v obliki izmenjav informacij glede znamk distributerja naj bi junija in julija 1998 vključevali tudi belgijske pivovarje. Komisija je pojasnila, da so te razprave potekale v navzočnosti tožečih strank in skupine Grolsch (točke 105, od 222 do 229 in od 232 do 236 obrazložitve izpodbijane odločbe).

16 Odgovornost družbe Heineken NV je bila ugotovljena, ker je bila družba Heineken Nederland v času kršitve neposredno ali posredno njena 100-odstotna hčerinska družba, kar skupaj z drugimi elementi iz spisa dokazuje, da je odločilno vplivala na poslovne politike hčerinske družbe (točke od 400 do 414 obrazložitve izpodbijane odločbe).

Globa, naložena tožečima strankama

17 S členom 3(a) izpodbijane odločbe je bila tožečima strankama solidarno naložena globa v višini 219.275.000 EUR.

18 Komisija je zadevno globo izračunala na podlagi člena 23(2) Uredbe Sveta (ES) št. 1/2003 z dne 16. decembra 2002 o izvajanju pravil konkurence iz členov 81 [ES] in 82 [ES] (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 8, zvezek 2, str. 205) ter metodologije iz Smernic o načinu določanja glob, naloženih v skladu s členom 15(2) Uredbe št. 17 in člena 65(5) ESPJ (posebna izdaja v slovenščini, poglavje 8, zvezek 1, str. 171, v nadaljevanju: smernice) (točki 436 in 442 obrazložitve izpodbijane odločbe). Globa, naložena tožečima strankama, je bila po tej metodi odmerjena v skladu s težo in trajanjem kršitve (točka 437 obrazložitve izpodbijane odločbe).

19 Natančneje, kršitev je bila opredeljena kot „zelo resna“, ker je vključevala predvsem redno usklajevanje cen, podražitev in drugih tržnih pogojev ter razdelitev strank (točka 440 obrazložitve izpodbijane odločbe). Komisija je upoštevala tudi tajnost in namernost protikonkurenčnega ravnanja ter dejstvo, da je kršitev vplivala na celotno nizozemsko ozemlje in celoten trg piva, to je gostinski sektor in sektor uživanja doma

(točki 453 in 455 obrazložitve izpodbijane odločbe). Komisija je poleg tega pojasnila, da v obravnavanem primeru ni upoštevala dejanskega vpliva protikonkurenčnega ravnanja na nizozemski trg, ker ga ni bilo mogoče izmeriti (točka 452 obrazložitve izpodbijane odločbe).

20 Poleg tega se je odločila za različno obravnavo tožečih strank, da bi upoštevala njuno dejansko gospodarsko zmogljivost in posamičen prispevek pri ugotovljenih kršitvah. Za to je uporabila podatke o tem, koliko piva sta tožeči stranki prodali na Nizozemskem leta 1998, to je v zadnjem celem koledarskem letu kršitve. Na podlagi tega sta bili tožeči stranki uvrščeni v prvo kategorijo, za katero je bil določen izhodiščni znesek 65.000.000 EUR (točka 462 obrazložitve izpodbijane odločbe).

21 Da bi zagotovili zadosten odvračalni učinek, je bil navedeni izhodiščni znesek ob upoštevanju velikega prometa skupine Heineken pomnožen z 2,5 (točka 464 obrazložitve izpodbijane odločbe).

22 Ker sta tožeči stranki pri kršitvi sodelovali od 27. februarja 1996 do 3. novembra 1999, to je tri leta in osem mesecev, je bil ta izhodiščni znesek povečan za 35 % (točki 465 in 466 obrazložitve izpodbijane odločbe). Osnovni znesek je bil torej določen na 219.375.000 EUR.

23 Nazadnje, Komisija je globo znižala za 100.000 EUR, saj je priznala, da je bil v obravnavanem primeru upravni postopek nerazumno dolg (točke od 495 do 499 obrazložitve izpodbijane odločbe).

Postopek in predlogi strank

24 Tožeči stranki sta 4. julija 2007 v sodnem tajništvu Splošnega sodišča vložili to tožbo.

25 Splošno sodišče je na podlagi členov 14(1) in 51(1) Poslovnika Splošnega sodišča s sklepom z dne 10. februarja 2010 zadevo dodelilo šestemu razširjenemu senatu.

26 Splošno sodišče je 12. februarja 2010 Komisiji v okviru ukrepov procesnega vodstva postavilo pisna vprašanja, na katera je odgovorila v predpisanem roku.

27 Stranke so na obravnavi 25. marca 2010 podale ustne navedbe in odgovorile na vprašanja Splošnega sodišča.

28 Ker je bil sodnik poročevalec po koncu ustnega postopka odsoten, je bila zadeva dodeljena novemu sodniku poročevalcu, o tej sodbi pa so v skladu s členom 32 Poslovnika odločali trije sodniki, ki so sodbo tudi podpisali.

29 Tožeči stranki Splošnemu sodišču predlagata:

– naj izpodbijano odločbo razglasi za nično v celoti ali v delu, v katerem se nanaša nanju;

– naj odpravi ali zniža globo, ki jima je bila naložena;

– naj Komisiji naloži plačilo stroškov.

30 Komisija Splošnemu sodišču predlaga:

– naj tožbo zavrne;

– naj tožečima strankama naloži plačilo stroškov.

Pravo

31 Tožeči stranki v podporo svoji tožbi navajata enajst tožbenih razlogov, in sicer, prvič, kršitev načela dobrega upravljanja in člena 27 Uredbe št. 1/2003, kar zadeva zavrnitev dostopa do odgovorov na obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah drugih podjetij, drugič, kršitev načela dobrega upravljanja, „načela skrbnosti“ in načela kontradiktornosti, saj naj preiskava ne bi bila skrbna in nepristranska, tretjič, kršitev domneve nedolžnosti, četrtič, kršitev obveznosti, da se upravni postopek izvede v razumnem roku, petič, nezadostnost dokazov o kršitvi, šestič, neobstoj sporazumov in/ali usklajenih ravnanj v smislu člena 81(1) ES, sedmič, napačno ugotovitev trajanja kršitve, osmič, kršitev člena 23(3) Uredbe št. 1/2003 smernic, načel enakega obravnavanja, pravne varnosti in sorazmernosti ter obveznosti obrazložitve, kar zadeva odmero

globe, devetič, napačno presojo olajševalnih okoliščin, desetič, vpliv trajanja upravnega postopka na višino globe in, enajstič, premajhno znižanje globe, ki ga je Komisija odobrila zaradi upoštevanja predolgega trajanja upravnega postopka.

32 Splošno sodišče meni, da je treba najprej preučiti peti, šesti in sedmi tožbeni razlog, s katerimi se v bistvu izpodbija kršitev, nato prvi, drugi, tretji in četrti tožbeni razlog, ki temeljijo na domnevnih procesnih napakah in kršitvi pravice do obrambe, ter nazadnje še osmi, deveti, deseti in enajsti tožbeni razlog, ki zadevajo odmero globe.

Peti in šesti tožbeni razlog: nezadostnost dokazov o kršitvi ter neobstoj sporazumov in/ali usklajenih ravnanj v smislu člena 81(1) ES

Trditve strank

33 Tožeči stranki v okviru petega tožbenega razloga v bistvu trdita, da dokazi, na katere se sklicuje Komisija v izpodbijani odločbi, ne zadostujejo za to, da bi lahko brez vsakega razumnega dvoma dokazali obstoj kršitve člena 81 ES. Zato naj bi bil sklep, do katerega je prišla Komisija glede tega, v nasprotju z domnevo nedolžnosti in obveznostjo obrazložitve.

34 Tožeči stranki v zvezi s tem izpodbijata dokazno vrednost izjave skupine InBev, na katero naj bi se večinoma opirala izpodbijana odločba, saj naj bi bila ta zelo nedoločna in protislovna ter naj bi delno temeljila na informacijah, pridobljenih od tretjih oseb. Poleg tega Komisiji očitata, da ni preučila, ali je bila ta izjava podana premišljeno in po resnem preudarku, ter da ni podrobneje preučila razbremenilnih navedb, ki jih je vsebovala.

35 Glede tega še menita, da obstoja protikonkurenčnega ravnanja ni mogoče zadostno dokazati z nepopolnimi rokopisnimi zapiski, ki so jih med spornimi sestanki sestavili predstavniki nizozemskih pivovarjev.

36 Tožeči stranki v okviru šestega tožbenega razloga izpodbijata upoštevnost in razlago Komisije, kar zadeva nekatere listinske dokaze, na podlagi katerih je bil ugotovljen obstoj celote sporazumov in/ali usklajenih ravnanj, s katerimi je bila omejena konkurenca.

37 Glede tega izpodbijata trditev, da so stiki med pivovarji pripeljali do sporazuma, saj naj ne bi med seboj nikoli dosegli „soglasja volj“ za določitev posebne usmeritve ravnanja na trgu.

38 Izpodbijata tudi obstoj usklajenega ravnanja. Glede tega trdita, da dokazi, ki so na voljo, ne kažejo na to, da je bila zaradi stikov med pivovarji odpravljena ali vsaj bistveno zmanjšana negotovost, kar zadeva njihovo prihodnje ravnanje na trgu. Nasprotno, menita, da sta zadostno dokazali, da so pivovarji o svojem ravnanju na trgu odločali samostojno.

39 Tožeči stranki še trdita, da sporni sestanki nikoli niso imeli protikonkurenčnega cilja. Na teh sestankih naj bi se razpravljalo o več zakonitih vprašanjih, pogovori o položaju na trgu, vključno z maloprodajnimi cenami na trgu, ki se nanaša na uživanje doma, in ponudbami nekaterim strankam v gostinskem sektorju, pa naj bi potekali le občasno in neformalno.

40 Nazadnje, tožeči stranki nasprotujeta tudi temu, da se jima pripisujejo razprave med skupino Interbrew in družbo Bavaria v zvezi s segmentom prodaje piva pod znamko distributerja, saj v tem segmentu sploh nista dejavni.

41 Komisija prereka trditve tožečih strank.

Presoja Splošnega sodišča

42 Tožeči stranki s petim tožbenim razlogom Komisiji v bistvu očitata, da ni pravno zadostno dokazala ugotovitev dejanskega stanja, na podlagi katerih je sklepala o obstoju kršitve. S šestim tožbenim razlogom izpodbijata opredelitev zadevnega ravnanja kot sporazumov in/ali usklajenih ravnanj v smislu člena 81 ES. Ker se z obema tožbenima razlogoma izpodbija ugotovitev kršitve, ju je treba preučiti skupaj.

43 Člen 81(1) ES določa, da so kot nezdružljivi s skupnim trgom prepovedani vsi sporazumi med podjetji, sklepi podjetniških združenj in usklajena ravnanja, ki bi lahko prizadeli trgovino med državami članicami in katerih cilj oziroma posledica je preprečevanje, omejevanje ali izkrivljanje konkurence na skupnem trgu.

44 Za sporazum v smislu člena 81(1) ES zadostuje, da zadevna podjetja izrazijo skupno voljo, da bodo na trgu delovala na določen način (sodbi Splošnega sodišča z dne 17. decembra 1991 v zadevi Hercules Chemicals proti Komisiji, T-7/89, Recueil, str. II-1711, točka 256, in z dne 20. marca 2002 v zadevi HFB in drugi proti Komisiji, T-9/99, Recueil, str. II-1487, točka 199).

45 Lahko se šteje, da je sporazum v smislu člena 81(1) ES sklenjen že, če je načeloma podano soglasje volj o sami omejitvi konkurence, in to tudi, če o posameznih elementih nameravane omejitve še tečejo pogajanja (glej v tem smislu zgoraj v točki 44 navedeno sodbo HFB in drugi proti Komisiji, točke od 151 do 157 in 206).

46 Pojem usklajenega ravnanja se nanaša na kakršnokoli obliko usklajenega delovanja podjetij, pri čemer ni nujno, da gre za izvedbo sporazuma v pravem pomenu, ampak zadostuje, da so bila tveganja, povezana s konkurenco, hote nadomeščena s praktičnim sodelovanjem (sodbi Sodišča z dne 8. julija 1999 v zadevi Komisija proti Anic Partecipazioni, C-49/92 P, Recueil, str. I-4125, točka 115, in Hüls proti Komisiji, C-199/92 P, Recueil, str. I-4287, točka 158).

47 Člen 81(1) ES v zvezi s tem nasprotuje vsakemu neposrednemu ali posrednemu stiku med gospodarskimi subjekti, ki bi bodisi vplival na ravnanje trenutnega ali potencialnega konkurenta na trgu bodisi bi takemu konkurentu razkril ravnanje na trgu, za katero se je gospodarski subjekt odločil ali ki ga namerava upoštevati, kadar je cilj ali posledica teh stikov omejevanje konkurence (glej v tem smislu zgoraj v točki 46 navedeno sodbo Komisija proti Anic Partecipazioni, točki 116 in 117).

48 Spomniti je treba, da mora Komisija, kar zadeva izvedbo dokazov glede kršitve člena 81(1) ES, dokazati kršitve, ki jih ugotovi, in predložiti dokaze, s katerimi lahko pravno zadostno dokaže obstoj dejstev, ki pomenijo kršitev (sodbi Sodišča z dne

17. decembra 1998 v zadevi Baustahlgewebe proti Komisiji, C-185/95 P, Recueil, str. I-8417, točka 58, in zgoraj v točki 46 navedena sodba Komisija proti Anic Partecipazioni, točka 86).

49 Tako mora Komisija predložiti točne in skladne dokaze o obstoju kršitve (glej v tem smislu sodbo Splošnega sodišča z dne 6. julija 2000 v zadevi Volkswagen proti Komisiji, T-62/98, Recueil, str. II-2707, točka 43 in navedena sodna praksa).

50 Vendar je pomembno poudariti, da ni nujno, da vsak dokaz, ki ga predloži Komisija, izpolnjuje ta merila glede vsakega elementa kršitve. Dovolj je, da več dokazov, na katere se sklicuje institucija in ki se presojajo skupaj, izpolnjuje to zahtevo (glej sodbo Splošnega sodišča z dne 8. julija 2004 v združenih zadevah JFE Engineering in drugi proti Komisiji, T-67/00, T-68/00, T-71/00 in T-78/00, ZOdl., str. II-2501, točki 179 in 180 ter navedena sodna praksa).

51 Ob upoštevanju splošno znane prepovedi protikonkurenčnih sporazumov od Komisije ni mogoče zahtevati, naj predloži listine, ki izrecno dokazujejo stike med zadevnimi gospodarskimi subjekti. Nepopolni in posredni dokazi, ki bi jih lahko imela Komisija, morajo biti taki, da se vsekakor lahko dopolnijo s sklepanjem, ki omogoča rekonstrukcijo upoštevnih okoliščin. O obstoju protikonkurenčnega ravnanja ali sporazuma je torej mogoče sklepati na podlagi določenega števila dogodkov, ki sovpadajo, in indicev, ki lahko skupaj, če ne obstaja druga dosledna razlaga, pomenijo dokaz kršitve pravil o konkurenci (sodba Sodišča z dne 7. januarja 2004 v združenih zadevah Aalborg Portland in drugi proti Komisiji, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P in C-219/00 P, Recueil, str. I-123, točke od 55 do 57).

52 Če se Komisija pri ugotovitvi obstoja protikonkurenčnega ravnanja sklicuje na listinske dokaze, morajo stranke, ki pred Splošnim sodiščem izpodbijajo to ugotovitev, ne le predložiti prepričljivo alternativo tezi Komisije, temveč morajo dokazati, da dokazi, navedeni v izpodbijani odločbi, ne zadostujejo za ugotovitev obstoja kršitve (zgoraj v točki 50 navedena sodba JFE Engineering in drugi proti Komisiji, točka 187).

53 V zvezi z obsegom sodnega nadzora mora v skladu z ustaljeno sodno prakso Splošno sodišče, kadar mu je predložena tožba za razglasitev ničnosti odločbe, sprejete na podlagi člena 81(1) ES, na splošno izvesti celovit nadzor za ugotovitev, ali so pogoji za uporabo člena 81(1) ES izpolnjeni ali ne (glej sodbo Splošnega sodišča z dne 26. oktobra 2000 v zadevi Bayer proti Komisiji, T-41/96, Recueil, str. II-3383, točka 62 in navedena sodna praksa).

54 Dvom, ki ga ima sodišče, je v korist podjetja, naslovnika odločbe o ugotovitvi kršitve, saj je treba upoštevati načelo domneve nedolžnosti, ki se kot splošno načelo prava Unije uporablja zlasti v postopkih v zvezi s kršitvijo pravil o konkurenci, ki veljajo za podjetja in na podlagi katerih se lahko naložijo globe ali periodične denarne kazni (zgoraj v točki 46 navedena sodba Hüls proti Komisiji, točki 149 in 150, ter sodba Splošnega sodišča z dne 27. septembra 2006 v združenih zadevah Dresdner Bank in drugi proti Komisiji, T-44/02 OP, T-54/02 OP, T-56/02 OP, T-60/02 OP in T-61/02 OP, ZOdl., str. II-3567, točki 60 in 61).

55 Na podlagi teh ugotovitev je treba preučiti, ali je Komisija v obravnavanem primeru pravno zadostno dokazala, da je bil z ravnanjem tožečih strank kršen člen 81(1) ES.

– Izjava skupine InBev

56 Najprej je treba opozoriti, da se Komisija opira predvsem (glej zlasti točke od 40 do 62 obrazložitve izpodbijane odločbe) na izjavo, ki jo je predložila skupina InBev v okviru prošnje za ugodno obravnavo z dopisi z dne 28. januarja ter 3., 25. in 29. februarja 2000, ki jih je dopolnila s priloženimi izjavami petih direktorjev skupine InBev (točki 34 in 40 obrazložitve izpodbijane odločbe; v nadaljevanju skupaj: izjava skupine InBev).

57 Iz izpodbijane odločbe izhaja, da je iz izjave skupine InBev razvidno, da so obstajale „različne oblike usklajevanja […] med pivovarji na nizozemskem trgu piva“, pri čemer se razlikuje med uradnimi sestanki generalne skupščine organizacije CBK, neformalnimi sestanki finančne komisije te organizacije in „drugimi [vzporednimi] sestanki“, imenovanimi „uskladitev Catherijne“, katerih sestava se je spreminjala in glede katerih skupina InBev navaja, da v zvezi z njimi ni našla pisnih sledi. „Druge sestanke“ je mogoče razdeliti zlasti na „(i) sestanke direktorjev za gostinski sektor pri štirih glavnih pivovarjih (Heineken, Interbrew, Grolsch in Bavaria) […], (ii) skupne sestanke direktorjev za gostinski sektor in direktorjev, zadolženih za sektor uživanja doma (dva v letu 1998), ter (iii) sestanke direktorjev, zadolženih za sektor uživanja doma (eden v letu 1999 […])“ (točke od 41 do 46 obrazložitve izpodbijane odločbe).

58 Na podlagi izjave skupine InBev je imela finančna komisija „uradni dnevni red, vendar je bila hkrati tudi forum za razpravo o določitvi cen za sektor uživanja doma in gostinski sektor[; v] zvezi s temi razpravami ni bil sestavljen noben zapisnik“ (točka 43 obrazložitve izpodbijane odločbe).

59 Na podlagi iste izjave se je tudi na „drugih sestankih“ razpravljalo o gostinskem sektorju, sektorju uživanja doma in segmentu prodaje piva pod znamko distributerja (točka 47 obrazložitve izpodbijane odločbe).

60 Na prvem mestu, kar zadeva gostinski sektor, se je razpravljalo o dveh glavnih temah: „[O]bstajal je temeljni sporazum glede določitve največjih količinskih rabatov za gostinski sektor […], drugi predmet posvetovanj so bile naložbe v tem sektorju[; s] tem naj bi v zadevnem sektorju ohranili *status quo* in preprečili prevzeme strank drugih pivovarjev“ (točka 48 obrazložitve izpodbijane odločbe).

61 Eden od direktorjev skupine InBev je navedel, da ni seznanjen z natančno vsebino zadevnega sporazuma, drugi direktor pa ga je opisal kot „zelo kompleksen in ohlapen sporazum o lestvicah (rabatih za gostinski sektor), pri katerem nismo nikoli sodelovali“, k čemur je dodal, da je „[u]sklajevanje potekalo v obliki sestankov direktorjev za gostinski sektor dvakrat mesečno, na katerih so razpravljali o znanih kršitvah ‚pravila‘ (čeprav je bilo to ohlapno; govorilo se je o tržnih ekscesih)“ (točka 48 obrazložitve izpodbijane odločbe).

62 Na drugem mestu, kar zadeva sektor uživanja doma, so se v skladu z izjavo skupine InBev razprave nanašale na raven cen na splošno in na posebno vprašanjem prodaje piva pod znamko distributerja.

63 Kar zadeva raven cen na splošno, je eden od direktorjev skupine InBev izjavil, da „je bilo v navadi, da je pivovarna dvignila cene šele potem, ko je to napovedala kolegom pivovarjem […;] pobudo je vedno dala ena od velikih pivovarn, večinoma Heineken[; t]ako so imele preostale pivovarne čas, da so v zvezi s tem izoblikovale stališče[, in č]eprav so v grobem prilagajale cene druga drugi, je vsaka od njih imela in ohranila lastno cenovno politiko“ (točka 51 obrazložitve izpodbijane odločbe).

64 Kar zadeva prodajo piva pod znamko distributerja, je skupina InBev navedla, da sta nizozemska akterja iz tega segmenta (družbi Bavaria in Oranjeboom, ki jo je pozneje kupila skupina Interbrew) o cenah razpravljala od leta 1987. K temu je dodala, da sta „[o]be strani po tem, ko sta se o tem pogovorili še skupaj, sporazumeli, da ne bosta

sprejeli nobenega poseganja v svoj krog strank v segmentu znamk distributerja, ki bi pomenilo zmanjšanje količine“ (točka 52 obrazložitve izpodbijane odločbe).

65 Kar zadeva vpletenost skupin Heineken in Grolsch v tem sektorju, je v izjavi skupine InBev navedeno, da je za „[n]izozemski trg […] značilna precejšnja razlika med cenami piva, ki se prodaja pod znamko distributerja (‚znamke B‘), in [cenami pod drugimi znamkami (‚znamke A‘);] skupina Heineken, ki ne deluje v segmentu znamk distributerja, je vedno zavračala podražitve za znamke A, če se ni podražilo tudi pivo, ki se prodaja pod znamko distributerja[; t]ako je izvajala posredni pritisk zlasti na proizvajalce znamk distributerja, kot sta družba Bavaria in skupina Interbrew“ (točka 53 obrazložitve izpodbijane odločbe).

66 Skupina InBev je izjavila, da so o cenah znamk distributerja razpravljali tudi vsi štirje pivovarji – torej tudi v navzočnosti skupine Grolsch – v okviru splošnejšega vprašanja razlik, ki jih je treba ohraniti med cenami znamk piva. Na podlagi izjave skupine InBev „skupini Heineken in Grolsch nista več let povišali cen, podražilo pa se ni niti pivo znamk drugih pivovarjev niti pivo, ki ga ti prodajajo pod znamko distributerja[; v] zadnjih letih sta podražitve izvedli družba Bavaria in skupina Interbrew, ki jima je sledila skupina Grolsch“ (točka 54 obrazložitve izpodbijane odločbe). Navedeno je še, da „[s]o bila pred tremi ali štirimi leti ta neformalna posvetovanja vključena v uskladitev Catherijne o gostinskem sektorju, pri kateri so sodelovali tudi predstavniki organizacije CBK[; p]o nekaj sestankih je bilo odločeno, da se ti sestanki znova ločijo na sestanke za sektor uživanja doma in gostinski sektor“ (točka 54 obrazložitve izpodbijane odločbe).

67 Skupina InBev je še navedla, da je bil po tem, ko je v letih 1996 in 1997 del trga prevzel belgijski pivovar Martens, sklenjen „sporazum med belgijskimi in nizozemskimi pivovarji, dejavnimi na trgu znamk distributerja[; d]va sestanka sta potekala [v] Bredi leta 1998 […; t]am je bilo dogovorjeno, da se bodo upoštevale ustrezne količine za

znamke distributerja, ki se prodajajo strankam na Nizozemskem oziroma v Belgiji“ (točka 55 obrazložitve izpodbijane odločbe).

68 Na podlagi izjav direktorjev skupine InBev so bili „drugi sestanki“ organizirani za vzajemno pomiritev glede „omejene napadalnosti“ na trgu (točka 46 obrazložitve izpodbijane odločbe).

69 Skupina InBev je v odgovor na zahtevo za posredovanje podatkov z dne 19. decembra 2001 navedla, da so bili „rokovniki iz predhodnih let in zapiski, izdelani na teh neformalnih sestankih, uničeni konec novembra 1998[; p]ribližno v tem času se je začel na trgu razkrivati obstoj usklajevanja med nizozemskimi pivovarji, kar je vzbudilo strah pred nadzorom nizozemskega organa za varstvo konkurence[; r]okovniki so bili uničeni še v naslednjih letih“ (točka 61 obrazložitve izpodbijane odločbe).

70 Najprej je treba ugotoviti, da nobena določba niti nobeno splošno načelo prava Unije Komisiji ne prepovedujeta, da bi proti podjetju uporabila izjave drugih obtoženih podjetij. Če ne bi bilo tako, bi bilo dokazno breme, ki ga nosi Komisija za ravnanja, ki so v nasprotju s členoma 81 ES in 82 ES, nevzdržno in nezdružljivo z nalogo nadzora nad pravilno uporabo teh določb, ki jo Komisiji dodeljuje Pogodba ES (zgoraj v točki 50 navedena sodba JFE Engineering in drugi proti Komisiji, točka 192).

71 V obravnavanem primeru tožeči stranki ne izpodbijata navedb iz izjave skupine InBev, po katerih so obstajali sestanki med predstavniki nizozemskih proizvajalcev piva. Ne izpodbijata niti tega, da sta bili na večini teh sestankov zastopani in da se je tam neformalno razpravljalo o splošnem položaju na trgu piva. Poleg tega v tožbi še priznavata, da je bila na teh sestankih občasno izražena tudi zaskrbljenost nad ravnjo maloprodajnih cen in težavami, povezanimi z nekaterimi strankami.

72 Vendar pa zanikata, da bi bil na podlagi razprav na teh sestankih sklenjen nezakonit sporazum ali da bi se udeleženci dogovorili o usklajenem ravnanju. Tožeči stranki trdita, da so sestanki večinoma zadevali zakonita vprašanja, razprave o položaju na trgu pa niso imele protikonkurenčnih namenov. Glede tega izpodbijata zanesljivost izjave skupine InBev, saj trdita, da je zelo nedoločna in protislovna ter da delno vsebuje ugotovitve, s katerimi avtorji zadevnih izjav niso bili neposredno seznanjeni, kar pomeni, da vsebuje posredne izjave (tako imenovane „dokaze hearsay“).

73 Kar zadeva protislovnost izjave skupine InBev, tožeči stranki pripominjata, da vsebuje več razbremenilnih izjav.

74 To naj bi po eni strani zadevalo izjave, ki niso navedene v izpodbijani odločbi in po katerih se je „[r]azpravljalo […] o znanih primerih kršitve lestvic (ki pa so bile zelo ohlapne)“, medtem ko je na terenu „vsakdo delal po svoji presoji“; je bilo „[n]aše ravnanje na trgu […] zelo odločno usmerjeno k pridobivanju novih strank – tudi z rabati“; „[s]mo torej ravnali popolnoma zakonito“; „[skupina InBev] ni sklenila nobenega sporazuma in ni ničesar upoštevala“; „[u]skladitev [Catherijne] ni imela dejanskega učinka na trgu […; n]iti prvič niti drugič nismo govorili konkretno o ravnanju na trgu“; je bil sestanek „bolj neformalen“; „[n]i obstajal sporazum za prehrambni sektor“; „[n] isem nikoli opazil, da bi bil sestanek [organizacije CBK] podaljšan zaradi razprav o vprašanjih, občutljivih za trg“; so lahko taki sestanki „vedno priložnost za neformalne dvostranske pogovore, vendar se po mojem mnenju kaj takega ni zgodilo“.

75 Po drugi strani se tožeči stranki sklicujeta na nekatere dele izjav, navedenih v izpodbijani odločbi, v katerih je zapisano: „Interbrew meni, da ta uskladitev kot taka ni nikoli pomembno vplivala na trg in je bila v zadnjem času manj intenzivna […; r]azprave

so bile zelo splošne“ (navedeno v točki 45 obrazložitve izpodbijane odločbe); „[v]ečinoma smo se pogovarjali zato, da bi si vzajemno dajali vtis, da bomo na trgu ostali mirni[; l]e malo se je govorilo o lestvicah in prodajnih mestih ali pa o tem sploh nismo govorili[; v] bistvu smo imeli drug drugega za norca[; v] zadnjih letih so ti sestanki vsebinsko vse bolj bledeli, usklajevanje pa je postajalo vse bolj ohlapno“ (navedeno v točki 46 obrazložitve izpodbijane odločbe); „[o]bstajal je tudi zelo kompleksen in ohlapen sporazum o lestvicah (rabatih za gostinski sektor), pri katerem nismo nikoli sodelovali [in p]oleg tega nisem nikoli videl nobenega s tem povezanega dokumenta“ (navedeno v točki 48 obrazložitve izpodbijane odločbe).

76 Tožeči stranki menita, da te izjave niso niti konkretne niti se ne skladajo s sklepi Komisije glede obstoja zadevne kršitve. Po njunem mnenju iz navedenega izhaja, da so bili sestanki pivovarjev zelo splošni, da ni bil sklenjen noben dogovor, da skupina InBev ni upoštevala nobenega tajnega dogovarjanja in da usklajevanje ni imelo nobenega učinka na trgu.

77 Najprej je treba ugotoviti, da zaradi sklepov, ki sta jih tožeči stranki izpeljali iz nekaterih delov izjave skupine InBev, v skladu s katerimi so bile razprave splošne, neobstoja sporazuma za nekatere sektorje in neobstoja učinka razprav o ravnanju pivovarjev na trgu sami po sebi ne morejo ovreči ugotovitve Komisije, da je obstajala kršitev.

78 Kar zadeva domnevno splošno naravo zadevne izjave, je treba namreč opozoriti, da mora Komisija pogosto dokazati obstoj kršitve v okoliščinah, ki so za to neugodne, ker je lahko poteklo več let od časa nastanka dejstev, ki predstavljajo kršitev, in ker več podjetij, ki so bila predmet preiskave, ni dejavno sodelovalo s Komisijo. Čeprav mora Komisija nujno dokazati, da je bil sklenjen nezakonit sporazum o razdelitvi trgov, bi bilo pretirano še zahtevati, naj predloži dokaz o posebnem mehanizmu, s katerim

je bil ta cilj dosežen. Podjetje, odgovorno za kršitev, bi se namreč prelahko izognilo sankciji, če bi se lahko sklicevalo na trditev o nedoločnosti predloženih informacij glede izvajanja nezakonitega sporazuma, kadar sta obstoj sporazuma in njegov protikonkurenčni cilj zadostno dokazana. Podjetja se v takem položaju lahko primerno branijo, če imajo možnost podati pripombe na vse dokaze, ki jih proti njim uveljavlja Komisija (zgoraj v točki 50 navedena sodba JFE Engineering in drugi proti Komisiji, točka 203; glej v tem smislu tudi sodbo Sodišča z dne 25. januarja 2007 v združenih zadevah Sumitomo Metal Industries in Nippon Steel proti Komisiji, C-403/04 P in C-405/04 P, ZOdl., str. I-729, točka 50).

79 Dalje, kar zadeva domnevne navedbe, ki naj bi kazale na to, da sporno ravnanje ni imelo učinka na trgu, iz samega besedila člena 81 ES izhaja, da so sporazumi in usklajena ravnanja podjetij s protikonkurenčnim ciljem prepovedani ne glede na to, ali imajo kakršen koli učinek na trgu (zgoraj v točki 46 navedena sodba Sodišča Hüls proti Komisiji, točke od 163 do 166, in sodba Sodišča z dne 4. junija 2009 v zadevi T-Mobile Netherlands in drugi, C-8/08, ZOdl., str. I-4529, točka 29).

80 Ker je torej Komisija ugotovila obstoj sporazumov in usklajenih ravnanj s protikonkurenčnim ciljem, te ugotovitve ni mogoče ovreči z navedbami o tem, da tajni dogovori niso bili izvedeni ali da niso imeli učinka na trgu.

81 Kar zadeva domnevne navedbe iz izjave skupine InBev o tem, da v sektorju uživanja doma in gostinskem sektorju ni bil sklenjen noben sporazum, je treba ugotoviti, da odlomki, na katere se sklicujeta tožeči stranki, ob upoštevanju konteksta nikakor ne izključujejo obstoja sporazuma ali usklajenega ravnanja v zadevnih sektorjih.

82 Kar zadeva sektor uživanja doma (prodaja na drobno), trditvi enega od direktorjev skupine InBev, da „[n]i obstajal sporazum za [ta] sektor“, sledi konkreten opis mehanizma za usklajevanje cen, ki so ga uporabljali pivovarji. V upoštevnem odlomku je navedeno (točka 51 obrazložitve izpodbijane odločbe):

„Ni obstajal dogovor za sektor prodaje na drobno (‚food‘). Kar zadeva podražitve piva, je bilo v navadi, da je pivovarna dvignila cene šele potem, ko je to napovedala kolegom pivovarjem. Po taki napovedi ene od strani je sledila razprava o vplivu take podražitve na trg, vendar je bila podražitev kljub vsemu izpeljana. Pobudo je vedno dala ena od velikih pivovarn, večinoma Heineken. Tako so imele preostale pivovarne čas, da so si v zvezi s tem izoblikovale stališče. Čeprav so v grobem prilagajale cene druga drugi, je vsaka od njih imela in ohranila lastno cenovno politiko.“

83 V tem okviru se ni mogoče učinkovito sklicevati samo na dejstvo, da je direktor skupine InBev omenil neobstoj „sporazuma“, saj sta za pravno opredelitev ravnanj, opisanih v izjavah, ki jih podajo pristojne osebe v zadevnih podjetjih, pristojna Komisija in po potrebi Splošno sodišče.

84 Kar zadeva domnevni neobstoj sporazuma in njegovo neupoštevanje v gostinskem sektorju, je treba ugotoviti, da izjava vodilnega uslužbenca pri skupini InBev, da „[skupina InBev] ni sklenila nobenega sporazuma in ni ničesar upoštevala“, ni v nasprotju s sklepom o obstoju sporazuma v smislu člena 81(1)ES. Isti vodilni uslužbenec pri skupini InBev namreč v svoji izjavi izrecno navaja, da je po eni strani obstajal „zelo kompleksen in ohlapen sporazum o lestvicah (rabatih za gostinski sektor)“, po drugi strani pa omenja sporazum, katerega namen naj bi bil „preprečiti preveliko sprememb v gostinskem sektorju“.

85 Iz navedenega izhaja, da trditev tožečih strank o protislovnosti izjave skupine InBev ni mogoče sprejeti. V zvezi s tem je treba zavrniti tudi trditev, ki temelji na domnevi, da je Komisija to izjavo uporabila selektivno, ker naj ne bi upoštevala domnevnih protislovij.

86 Tožeči stranki torej nista dokazali obstoja domnevnih protislovij, s katerimi bi bilo mogoče omajati zanesljivost izjave skupine InBev.

87 Dalje, tožeči stranki se v podporo trditvi, da izjava skupine InBev vključuje posredne izjave, sklicujeta na odlomke, po katerih „skupina Interbrew ni nikoli videla dokumenta, ki bi vseboval sporazum o rabatih, omenjen v razpravah, vendar se je zdelo, da je splošno pravilo znano“ (navedeno v točki 45 obrazložitve izpodbijane odločbe), „[n]isem seznanjen s tem sporazumom (lestvice) in nisem nikoli videl s tem povezanega dokumenta“ ter „[n]isem seznanjen z natančno vsebino sporazuma […] in p]oleg tega nisem nikoli videl nobenega s tem povezanega dokumenta“.

88 Opozoriti je treba, da se odlomki, na katere se sklicujeta tožeči stranki, nanašajo izključno na vprašanje obstoja sporazuma („lestvica“) o rabatih za stranke v gostinskem sektorju. Kar zadeva to posebno točko, je dokazna vrednost izjave skupine InBev sicer res zmanjšana, ker ne obstajajo neposredni dokazi. Vendar v prid zanesljivosti navedb v zvezi z obstojem „lestvice“ govori okoliščina, da te po eni strani izhajajo iz dveh različnih virov, po drugi strani pa vsebujejo natančne podatke o „lestvici“, to je natančen znesek največjega rabata (točka 48 obrazložitve izpodbijane odločbe). Obstoj „lestvice“ poleg tega potrjujeta dva dokaza, ki nista povezana s skupino InBev: rokopisni zapiski člana upravnega odbora družbe Bavaria v zvezi s sestankom 1. maja 1997 (točka 92 obrazložitve izpodbijane odločbe) in zapiski enega od direktorjev za gostinski sektor pri isti skupini v zvezi s sestankom 12. marca 1998 (navedeni v točki 143 obrazložitve izpodbijane odločbe).

89 Torej s trditvami tožečih strank glede „posrednih izjav“ ni mogoče omajati sklepov, izpeljanih iz izjave skupine InBev.

90 Nazadnje, kar zadeva splošno oceno zanesljivosti izjave skupine InBev, je treba v nasprotju s trditvami tožečih strank šteti, da je lahko Komisija izjavi te skupine upravičeno pripisala posebej veliko dokazno vrednost, saj gre za odgovor v imenu podjetja kot celote, zato njegova verodostojnost presega verodostojnost, ki bi jo bilo mogoče pripisati odgovoru katerega od zaposlenih, ne glede na njegove osebne izkušnje ali mnenje. Dodati je še treba, da je izjava skupine InBev nastala na podlagi interne preiskave, ki jo je opravilo podjetje, in da jo je Komisiji predložil odvetnik, ki je imel poklicno obveznost delovati v interesu tega podjetja. Zato ni mogel zlahka priznati obstoja kršitve, ne da bi pri tem pretehtal posledice tega dejanja (sodba Splošnega sodišča z dne 20. marca 2002 v zadevi LR AF 1998 proti Komisiji, T-23/99, Recueil, str. II-1705, točka 45, in zgoraj v točki 50 navedena sodba JFE Engineering in drugi proti Komisiji, točka 206).

91 Poleg tega iz sodne prakse izhaja, da je nekaj nezaupanja do prostovoljnih navedb glavnih udeleženk nezakonitega omejevalnega sporazuma sicer običajno, ker bi verjetno želele zmanjšati pomen svojega prispevka h kršitvi in poudariti prispevek preostalih, vendar dejstvo, da se z zahtevo za uporabo obvestila o ugodni obravnavi želi doseči znižanje globe, ne spodbuja nujno k temu, da se predložijo izkrivljeni dokazi, kar zadeva preostale udeleženke očitanega omejevalnega sporazuma. Vsak poskus zavajanja Komisije lahko namreč omaje iskrenost in popolnost sodelovanja predlagatelja in s tem ogrozi njegovo možnost, da je deležen neomejene ugodne obravnave na podlagi obvestila o ugodni obravnavi (sodba Splošnega sodišča z dne 16. novembra 2006 v zadevi Peróxidos Orgánicos proti Komisiji, T-120/04, ZOdl., str. II-4441, točka 70).

92 Treba je sicer spomniti, da izjave nekega podjetja, ki je obtoženo sodelovanja pri omejevalnem sporazumu, katere pravilnost izpodbija več drugih obtoženih podjetij, ni mogoče šteti za zadosten dokaz obstoja kršitve, ki so jo ta podjetja storila, ne da bi to potrjevali drugi dokazi (glej v tem smislu sodbo Splošnega sodišča z dne 14. maja 1998 v zadevi Enso-Gutzeit proti Komisiji, T-337/94, Recueil, str. II-1571, točka 91, in zgoraj v točki 50 navedeno sodbo JFE Engineering in drugi proti Komisiji, točka 219).

93 Torej samo izjava skupine InBev ne more zadostovati kot dokaz obstoja kršitve, temveč jo je treba podpreti še z drugimi dokazi.

94 Vendar je stopnja potrditve, ki se zahteva v tej zadevi, manjša, tako v smislu natančnosti kot tudi v smislu intenzivnosti, zaradi zanesljivosti izjave skupine InBev, kot bi bila v primeru, če ta ne bi bila posebej zanesljiva. Če bi se štelo, da vrsta usklajenih indicev potrjuje obstoj in določene posebne vidike ravnanj, omenjenih v izjavi skupine InBev in navedenih v členu 1 izpodbijane odločbe, je treba torej sklepati, da bi lahko ta izjava v tem primeru sama po sebi zadostovala za dokaz o drugih vidikih izpodbijane odločbe. Če dokument ni v očitnem nasprotju z izjavo skupine InBev o obstoju ali bistveni vsebini spornih ravnanj, dejstvo, da vsebuje pomembne elemente opisanih ravnanj, zadostuje za to, da se mu prizna določena vrednost potrdilnega dokaza med več obremenilnimi dokazi (glej v tem smislu zgoraj v točki 50 navedeno sodbo JFE Engineering in drugi proti Komisiji, točka 220 in navedena sodna praksa).

95 Trditve tožečih strank v zvezi z drugimi dokazi, na katere se sklicuje Komisija v izpodbijani odločbi, da bi podprla ugotovitve, izpeljane iz izjave skupine InBev, je treba preučiti na podlagi gornjih ugotovitev.

– Drugi dokazi

96 Komisija v izpodbijani odločbi navaja, da je izjava skupine InBev podprta z več internimi dokumenti tožečih strank in treh drugih nizozemskih pivovarjev, rokopisnimi zapiski s sestankov, poročili o stroških in kopijami rokovnikov, pridobljenimi v okviru preiskav in zahtev za posredovanje podatkov.

97 V točki 67 obrazložitve izpodbijane odločbe se sklicuje na rokopisne zapiske enega od komercialnih direktorjev skupine Grolsch v zvezi s sestankom 27. februarja 1996, pri čemer je predmet tega sestanka označen z navedbo „CBK cie HOR cath“. Ti zapiski vključujejo ta odlomek: „Jamstva/financiranje: fin[anciranje] za [...] višje od potreb za določena mesta. Torej […] mil[ijonov]“.

98 Po mnenju Komisije iz tega odlomka izhaja, da so štirje zadevni pivovarji v okviru „sestanka Catherijne“ razpravljali o finančnih pogojih, ki so se uporabljali ali naj bi se uporabljali za nekatere stranke iz gostinskega sektorja (točka 72 obrazložitve izpodbijane odločbe), zlasti za lokale, ki jih je vodil lastnik številnih gostinskih lokalov na Nizozemskem.

99 Komisija se v točki 76 obrazložitve izpodbijane odločbe sklicuje na rokopisne zapiske enega od direktorjev za gostinski sektor pri družbi Bavaria v zvezi s sestankom 19. junija 1996. Navedene opombe se glasijo:

„– prilagoditi cene

visoka – nizka domača potrošnja

uskladitev Bavaria – Interbrew

[…] in […] -> težava […]

Martens

Schultenbrau!! 89 ct

– podražitev samo za sode

razlogi

le v celoti Hein + Grolsch

Frise US Heit

Interbrew \

| skupno povišanje

Bavaria /

-> […] tudi

spodaj se poviša bolj kot zgoraj

– vpihati zrak

– sporazumi

sanirati rabat za pretok pijač 7,5 na sod Heineken

pripraviti predstavnike glede morebitnih sporazumov

Interbrew \

| lahko se uporabi zrak

Grolsch /“.

100 Po mnenju Komisije ti zapiski kažejo, da so navzoči pivovarji podrobno razpravljali o cenah piva, ki se je prodajalo pod znamko distributerja, in piva, ki se je prodajalo v sodih, ter da bi se moralo cenejše pivo, ki sta ga proizvajali skupina Interbrew in družba Bavaria, bolj podražiti kot dražje pivo, ki sta ga proizvajali skupini Heineken in Grolsch (točka 85 obrazložitve izpodbijane odločbe).

101 Komisija se v točki 89 obrazložitve izpodbijane odločbe sklicuje na dopis, ki ga je generalni direktor družbe Interbrew Nederland 25. marca 1997 naslovil na sedež skupine InBev v Belgiji:

„Zdaj glavni pivovarji soglašajo glede podražitve pred letom 1998. Tako bodo lahko pivovarji povečali svoje rezerve za potrebne dodatne promocijske proračune. Akterji znamke A želijo doseči razliko med podražitvijo za znamke A (plus 2 NLG/hl) in znamke B (plus 4 NLG/hl). To se mi zdi zelo nerealistično – vsi moramo podpreti skupno podražitev za 4 NLG. Iz podražitve bi izključil naše posebne vrste piva, ‚ki so zelo pitna' (DAS, Hoegaarden, Leffe). Začela so se pogajanja."

102 Komisija je na podlagi tega dopisa sklepala, da je bila podražitev predvidena pred letom 1998, in sicer po koncu pogajanj o cenah med glavnimi proizvajalci. Ta dopis naj bi potrjeval tudi obstoj razlikovanja med proizvajalci in znamkami dražjega in cenejšega piva (točka 90 obrazložitve izpodbijane odločbe).

103 Komisija se v točki 92 obrazložitve izpodbijane odločbe sklicuje na rokopisne zapiske člana upravnega odbora pri družbi Bavaria v zvezi s sestankom 1. maja 1997. Navaja naslednje odlomke:

„Catherijne Club 1/5 – 97

‚interni' prenosi v skupini

morajo upoštevati tudi ‚lestvico'

[…] ‚Haag'

Monster ZH [južna Nizozemska] višja konkurenčna ponudba".

104 Po mnenju Komisije ti zapiski potrjujejo, da so pivovarji razpravljali o „lestvici" za tržne pogoje, odobrene posameznim prodajnim mestom pri prenosu z ene skupine na drugo, pa tudi pri prenosu znotraj iste skupine (točka 99 obrazložitve izpodbijane odločbe).

105 Komisija je v točki 100 obrazložitve izpodbijane odločbe ugotovila, da zgoraj navedeni zapiski v prvi vrstici vsebujejo tudi imena „Heineken/Amstel/Brand/Grolsch", v drugi vrstici pa imeni „Interbrew/Bavaria", pri čemer sta obe vrstici povezani z zavitim oklepajem, za katerim je zapisano „brez podražitev". Komisija je na podlagi tega sklepala, da je bilo v središču razprav pivovarjev o podražitvah piva razlikovanje med znamkami A v lasti skupin Heineken in Grolsch ter znamkami B v lasti skupine Interbrew in družbe Bavaria (točka 103 obrazložitve izpodbijane odločbe).

106 Komisija se v točki 117 obrazložitve izpodbijane odločbe sklicuje na rokopisne zapiske člana upravnega odbora družbe Bavaria v zvezi s sestankom 17. decembra 1997. Navaja naslednji odlomek:

„2) Položaj cen: marec/april

enostopenjski zagon/dvostopenjski zagon

a) Heineken računa na malo hrupa!! Heineken 18,59

b) v primeru povišanja: zelo odprte pogajalske možnosti: iskreno; bo podprto“.

107 Komisija je na podlagi tega sklepala, da so pivovarji, navzoči na sestanku 17. decembra 1997, zlasti Bavaria, Grolsch in Heineken, razpravljali o podražitvah in morebitnih odzivih nanje (točka 127 obrazložitve izpodbijane odločbe).

108 Komisija se v točki 129 obrazložitve izpodbijane odločbe sklicuje na odlomek iz rokopisnih zapiskov enega od direktorjev za gostinski sektor družbe Bavaria v zvezi s sestankom 12. marca 1998:

„– Od 1. januarja se ni veliko zgodilo

– Znamke A brez panike glede na ceno Hein

9,95 znižanje z 11,49 ni zelo smiselno Int

9,75 9,36 Bavaria

2x 4,95 4,75 }→

znamke distributerjev

cene na nizkocenovnem delu trga

[…] sredi marca Bavaria nekaj

pod Amstel (17) Bavaria (15)

z 9,75 na 10,75 če se nič

ne zgodi, potem Grolsch in Hein

povišanja pocket pivovarna

→ skleniti dogovor […] in Dick

Biti mora ‚dokazljivo' prek Nielsen, sicer

se ne bo nič zgodilo".

109 Po mnenju Komisije iz tega izhaja, da so pivovarji, navzoči na sestanku 12. marca 1998, razpravljali o znižanjih za nizozemske supermarkete (točka 137 obrazložitve izpodbijane odločbe) in da so morale biti podražitve družbe Bavaria dokazljive z blagajniškimi podatki supermarketov, ki jih zbira družba AC Nielsen (točka 133 obrazložitve izpodbijane odločbe).

110 Komisija se v točki 138 obrazložitve izpodbijane odločbe sklicuje na drugi odlomek iz zgoraj navedenih rokopisnih zapiskov:

„Bav obresti 4 %? 6 1/2

razen

v primeru odškodnine za oglaševanje“.

111 Po mnenju Komisije ta odlomek dokazuje, da se je razpravljalo o ravni obrestnih mer za posojila prodajnim mestom v gostinskem sektorju (točka 142 obrazložitve izpodbijane odločbe).

112 Komisija se v točki 143 obrazložitve izpodbijane odločbe sklicuje na tretji odlomek iz zgoraj navedenih rokopisnih zapiskov:

„Nogometni klubi Prireditvene dvorane Gledališča

Študentska združenja

[…]

Grolsch

Nad/zunaj lestvice

130

[…] (125) 124,5“.

113 Po mnenju Komisije iz tega izhaja, da so pivovarji posebej razpravljali o točno določenih strankah iz gostinskega sektorja v zvezi z „lestvico“, kar podpira izjavo skupine InBev o obstoju sporazuma, poimenovanega „lestvica“ (točka 147 obrazložitve izpodbijane odločbe).

114 Komisija se v točki 156 obrazložitve izpodbijane odločbe sklicuje na odlomek iz rokopisnih zapiskov člana upravnega odbora družbe Bavaria v zvezi s sestankom 3. julija 1998:

„[…] Heineken povišano

[…] >> Heineken pivo v sodu“.

115 Na podlagi tega odlomka je sklepala, da so pivovarji razpravljali o cenah za stranke v sektorju uživanja doma in za eno od strank v gostinskem sektorju (točke od 162 do 164 obrazložitve izpodbijane odločbe).

116 Komisija se v točki 165 obrazložitve izpodbijane odločbe sklicuje na drug odlomek iz zgoraj navedenih rokopisnih zapiskov:

„~~Kavarna~~ […] 1800 […]

[…] 400 […]

60 na hl

650.000,– V.B.K.“.

117 Po mnenju Komisije iz tega odlomka izhaja, da so pivovarji razpravljali o rabatu in/ali proviziji za znižanje, ki se je ali naj bi se uporabljalo za posebna prodajna mesta v gostinskem sektorju (točka 171 obrazložitve izpodbijane odločbe).

118 Komisija se v točki 174 obrazložitve izpodbijane odločbe sklicuje na dokument z datumom 30. junij 1998 in seznam cen skupine Heineken, s katerim so bile napovedane nove cene za ustekleničeno in točeno pivo (pivo v cisterni in v sodu) od 1. junija 1998, ki sta bila najdena v pisarni enega od prodajnih direktorjev za sektor uživanja doma pri skupini Grolsch in na katerih je bil zaznamek „agenda c[ommiss]ie CBK“ (komisija za dnevni red CBK). Po mnenju Komisije ti dokumenti podpirajo izjavo skupine InBev, da se je na zadevnih sestankih razpravljalo o cenah za sektor uživanja doma in konkurenci na trgu gostinskega sektorja (točka 175 obrazložitve izpodbijane odločbe).

119 Komisija se v točki 179 obrazložitve izpodbijane odločbe sklicuje na interni zapisek skupine Heineken z dne 14. oktobra 1998, naslovljen na vodilno ekipo skupine Heineken, v katerem je navedeno: „podražitev, ki jo je obljubila družba Bavaria v CBK, ni jasno razvidna iz [številk] družbe Nielsen“. Po mnenju Komisije je mogoče s tem zapiskom podkrepiti sklep, da je družba Bavaria na sestanku 12. marca 1998 napovedala, da bo prva dvignila cene v sektorju uživanja doma, drugi pivovarji pa bi ji morali slediti pozneje, pri čemer bi morale biti podražitve družbe Bavaria „dokazljive“ s številkami družbe Nielsen (točka 180 obrazložitve izpodbijane odločbe).

120 Komisija se v točki 184 obrazložitve izpodbijane odločbe sklicuje na dopis, naslovljen na enega od direktorjev enote za gostinski sektor na Nizozemskem pri skupini Heineken, ki ga je poslal direktor za oglaševanje in uživanje doma pivovarne Brand BV skupine Heineken v zvezi s svojim pogovorom s članom upravnega odbora družbe Bavaria:

„Na sejmu prehrane v Noordwijku 9. septembra [1998] sem se s [članom upravnega odbora družbe Bavaria] pogovarjal o zadevi […] in odzivu skupine Heineken. Če povzamem, po njegovem mnenju bi lahko skupina Heineken veliko prej sedla za pogajalsko mizo z najvišjimi predstavniki te skupine in družbe Bavaria na nizozemskem trgu gostinskega sektorja. Izgubljene hektolitre bi bilo torej mogoče nadomestiti kako drugače. Dodal je še, da ima družba Bavaria na koncu morda v načrtu še druge potencialne stranke iz gostinskega sektorja, ki bi želele prostovoljno (poudarek je bil na

prostovoljno, kot se je to po njegovem mnenju zgodilo z […]) preiti na družbo Bavaria [ime enega od uslužbencev, pristojnih za gostinski sektor na Nizozemskem pri skupini Heineken]; ni treba posebej poudarjati, da se te trditve popolnoma skladajo z dobro znano retoriko […] Nisem te hotel prikrajšati za to informacijo. Vso srečo pri tvojem razgovoru."

121 Komisija meni, da ta dopis potrjuje izjavo skupine InBev, po kateri pivovarji niso razpravljali le o omejitvah pri znižanjih, temveč tudi o omejitvah v zvezi s prodajnimi mesti, ki so izbrala drugega pivovarja, in sicer ne le na večstranskih sestankih, ampak tudi na dvostranskih srečanjih (točka 189 obrazložitve izpodbijane odločbe).

122 Komisija se v točki 193 obrazložitve izpodbijane odločbe sklicuje na rokopisne zapiske enega od generalnih direktorjev družbe Grolsche Bierbrouwerij Nederland v zvezi z vabilom na sestanek 8. januarja 1999:

„– prodaja '98

– cena piva →

– zabojnik vrste ‚pinool' | akcije/cat II

– zabojniki | spodaj

| sod

| NMA".

123 Po mnenju Komisije iz teh zapiskov izhaja, da so bile razprave o ceni piva osredotočene na štiri elemente: prvič, na promocijske akcije na trgu za uživanje doma, drugič, na cenejše pivo, ki se prodaja pod znamko distributerja, tretjič, na ceno piva v sodih in velikih zabojnikih, ki se uporabljajo v gostinskem sektorju na nizozemskem trgu piva, in, četrtič, na nizozemski organ, pristojen za konkurenco, NMA (točka 194 obrazložitve izpodbijane odločbe).

124 Komisija se v točkah 197 in 199 obrazložitve izpodbijane odločbe sklicuje na seznam tem, ki naj bi se obravnavale na sestanku 8. januarja 1999, na katerem je predstavnik skupine Grolsch zapisal kratico „BP“, ki jo Komisija razlaga kot „cena piva“ (bierprijs) ali „najnižja cena“ (bodemprijs) ter „P[rivate] L[abel] 50 ct. več“. Komisija na podlagi teh zaznamkov v zvezi s pivom v sodih sklepa, da so pivovarji podrobno razpravljali o cenah (točka 203 obrazložitve izpodbijane odločbe).

125 Komisija se v točkah 212 in 213 obrazložitve izpodbijane odločbe sklicuje na dokument, ki se sklicuje na tri stike na vodstveni ravni med skupinama Heineken in Grolsch okrog 5. julija 1999, pri čemer je omenjena „cenovna vojna“ med dvema pivovarjema. Komisija na podlagi tega meni, da je skupina Heineken neposredno stopila v stik s skupino Grolsch glede znižanj, in to mesec in pol pred uvedbo začasnih znižanj v verigi trgovin, ki ji je skupina Grolsch odklonila odobritev nadomestila (točka 213 obrazložitve izpodbijane odločbe).

126 Komisija se v točki 224 obrazložitve izpodbijane odločbe sklicuje na več dokumentov iz svojega upravnega spisa, iz katerih je mogoče razbrati teme, ki so se obravnavale na dvostranskih sestankih med družbo Bavaria in skupino InBev 8. marca 1995, v drugi polovici marca 1997, 12. maja 1997, 19. junija 1997 in 8. septembra 1997. Navaja naslednje odlomke:

– sestanek 8. marca 1995: „[družbi Bavaria] in [Interbrew Nederland] sta navedli, da imata velike težave z g. […] na Nizozemskem“ (opomba 491 k izpodbijani odločbi);

– sestanek 12. maja 1997: omenjene so bile „podražitve“ ter „znamke distributerjev kot Damoklejev meč […] psihološki pritisk skupine Grolsch in še bolj Heineken za podražitev piva, ki se prodaja pod znamko distributerja“ (opomba 493 k izpodbijani odločbi);

– sestanek 19. junija 1997: obravnavano je bilo „ravnanje, ki bi bilo potrebno v segmentu znamk distributerja, in v zvezi s tem stališče skupine Interbrew glede družbe Martens (ki se v svetu nizozemskega piva obravnava kot neželeni gost)“ (opomba 494 k izpodbijani odločbi);

– sestanek 8. septembra 1997: obravnavala sta se „položaj na nizozemskem trgu znamk distributerja in dejstvo, da je družba Bavaria prevzela eno od strank skupine Interbrew […], pri čemer je ta družba [stranki] pripravila najnižjo ponudbo […] in tako spremenila *status quo* […]“ (opomba 495 k izpodbijani odločbi).

127 Komisija te dokumente razlaga kot dokaz za to, da so dvostranska posvetovanja med družbo Bavaria in skupino InBev omogočila vzdrževanje „oboroženega miru“ ali „pakta o nenapadanju“ v zvezi s pivom, ki se prodaja pod znamko distributerja (točka 223 obrazložitve izpodbijane odločbe).

128 V točki 227 obrazložitve izpodbijane odločbe se sklicuje na dopis, opremljen z datumom 26. september 1997, ki ga je eden od izvoznih direktorjev družbe Interbrew Nederland naslovil na enega od izvoznih direktorjev na osrednjem sedežu skupine Interbrew v zvezi s „prodajo piva v Nemčiji in znamkami distributerja“:

„Pred nedavnim sem se v zvezi s tem pogovarjal z našim glavnim konkurentom na Nizozemskem in ob tej priložnosti izvedel, da se namerava sestati z […], da bi se dogovoril o tem, ali naj se poveča količina piva TIP za leto 1998 ali ne. Pozanimal sem se o ravni cen, za katere nameravajo delati, in potrdil mi je natančno isto ceno minus prispevek za osrednji sedež […] ter to, da bi za to ceno sprejel okrog 200.000 hl.“

129 Po mnenju Komisije iz tega izhaja, da je skupina Interbrew od družbe Bavaria zahtevala in dobila podrobne informacije o cenah in količinah, če bi se družba Bavaria odločila za dobavo piva pod znamko distributerja veliki nemški distribucijski verigi. Komisija meni, da je mogoče s tem potrditi izjavo skupine InBev, po kateri sta si skupina Interbrew in družba Bavaria izmenjevali informacije o ravneh cen, ki sta jih ponujali kupcem piva pod znamko distributerja. Poleg tega trdi, da je to priznala tudi skupina InBev v dopisu z dne 21. februarja 2006 (točka 228 obrazložitve izpodbijane odločbe).

130 Komisija se v točki 234 obrazložitve izpodbijane odločbe sklicuje na spodaj navedeno izjavo pivovarne Haacht v zvezi s sestankom 14. ali 15. junija 1998 med družbama Bavaria in Interbrew Nederland ter belgijskimi pivovarji Interbrew Belgique, Alken-Maes, Haacht in Martens:

„Na tem sestanku so bile nizozemske pivovarne obveščene o vsebini izmenjave informacij med belgijskimi udeleženci. Nizozemske pivovarne so soglašale z izmenjavo podatkov o količinah, vrstah embalaže, trajanju pogodb, morebitnih rokih zapadlosti

in strankah. Kar zadeva cene, so se udeleženci dogovorili, da si načeloma ne bodo izmenjevali podatkov v zvezi s tem […]

Udeleženci sestanka so menili, da bi bilo treba za centralizacijo izmenjave podatkov zadolžiti nevtralno stran. Ta zahteva je bila podana, ker sodelujoči, ki so bili navzoči na nizozemskem trgu, niso zaupali drugim sodelujočim. Pivovarni Haacht je bilo predlagano, naj prevzame nalogo centralizacije podatkov, ker ni bila dejavna na nizozemskem trgu."

131 Komisija meni, da ta izjava potrjuje izjavo skupine InBev v zvezi z obravnavanim vprašanjem (točka 235 obrazložitve izpodbijane odločbe).

132 Komisija se v točki 236 obrazložitve izpodbijane odločbe sklicuje na rokopisne zapiske z zgoraj navedenega sestanka, ki je potekal 14. ali 15. junija 1998, najdene v pisarni tajnice predsednika upravnega odbora družbe Bavaria:

„Martens → na Nizozemskem ni bilo nikoli nič uresničeno

→ nizkocenovni del trga – spodkopava cene

|→ dane so ponudbe za cene

Interbrew Nederland – Martens -> dana je ponudba veliki stranki znamk

distributerja

[…]

7,68 [obkroženo]

Martens – ‚pocenitev v Belgiji‘

trenutno NL → […]

Interbrew Belgique je naredil prvi korak v zvezi s P[rivate] L[abel]

samo za […]

Pilsener […]

/ \ / \

večkrat enkrat

[…] – ‚odločeno‘ |→ pri Interbrew

CAT I + II“.

133 Po mnenju Komisije ti zapiski potrjujejo, da je družba Interbrew Belgique dala pobudo za sestanek o pivu, ki se prodaja pod znamko distributerja, na katerem je bilo odločeno, da bo pogodba z organizacijo za nakup na drobno „pripadla družbi Interbrew na Nizozemskem“ (točka 237 obrazložitve izpodbijane odločbe).

134 Komisija se v zvezi s tem sestankom sklicuje še na spodaj navedeno izjavo enega od direktorjev za uživanje doma pri skupini InBev, ki ji jo je ta skupina predložila 21. februarja 2006 v odgovor na zahtevo za posredovanje podatkov (točka 238 obrazložitve izpodbijane odločbe):

„Ob neki priložnosti […] me je g. [...] iz […] seznanil z nizko ceno, ki mu jo je ponudila družba Martens. Dejal je, da je dosegel ceno 0,32 NLG na steklenico. To se ujema s ceno 7,68 NLG na zabojnik s 24 steklenicami, omenjeno v zapiskih g. [pristojna oseba pri družbi Bavaria]. Med razpravami, ki so potekale od aprila do začetka junija 1998, sem mu predlagal, naj preide na kategorijo II in tako izkoristi znižanje trošarine. Nazadnje smo v začetku junija 1998 sklenili sporazum z […] v zvezi z dobavo novega […] piva kategorije II […] Zaradi znižanja trošarine zaradi prehoda na pivo kategorije II smo lahko ponudili ceno 6,36 NLG (vključno z znižanjem trošarine za 0,84 NLG) in se tako zavarovali pred ponudbo družbe Martens.

[…]

V času sestanka 14. ali 15. junija 1998 […] je skupina Interbrew sklenila sporazum z […] o dobavi piva kategorije I […] in kategorije II. Na tem sestanku sem sodeloval pri razpravah in sporazumu z […] iz dveh razlogov. Prvič, pri družbi Martens sem

se želel pozanimati o ponudbi, ki jo je predložila […], ker je ta še naprej zanikala, da bi predložila cenovne ponudbe na Nizozemskem. Drugič, preostale udeležence sem želel obvestiti, naj ne dajejo več ponudb […], ker je bil sklenjen sporazum med skupino Interbrew in […] Vrstica n [dokumenta iz točke 236 obrazložitve izpodbijane odločbe] priča o mojem obvestilu glede sklenitve pogodbe o dobavi piva kategorije I in kategorije II med […] in skupino Interbrew. Obstoj tega sporazuma […] izhaja iz telefaksa z dne 24. junija 1998."

135 Komisija se v točki 240 obrazložitve izpodbijane odločbe sklicuje na izjavo belgijskega pivovarja Haacht glede drugega belgijsko-nizozemskega sestanka, ki je potekal 7. julija 1998, v kateri je navedeno:

„To je zadnji sestanek, ki je bil organiziran med sodelujočimi. Na njem je družba Haacht razdelila informacije, ki jih je zbrala na nizozemskem trgu.

Udeleženci so nato spremenili temo in so začeli razpravo o manj pomembnih vprašanjih, vendar predstavnik družbe Haacht v tej razpravi ni sodeloval. V zvezi s temi temami ni bila izmenjana nobena pomembna informacija. Zdelo se je, da ta sestanek ni prinesel ničesar konkretnega."

136 Po mnenju Komisije izjava enega od direktorjev za uživanje doma pri skupini Interbrew potrjuje izjavo družbe Haacht, po kateri je bil to zadnji belgijsko-nizozemski sestanek. Komisija meni, da je bila odločitev o končanju teh sestankov sprejeta iz točno določenega razloga, to je strahu, da bo nizozemski organ za varstvo konkurence opravil pregled v eni ali več pivovarnah, kar potrjuje tudi izjava skupine InBev (točka 241 obrazložitve izpodbijane odločbe).

137 Komisija se v točki 248 obrazložitve izpodbijane odločbe sklicuje na interno izjavo skupine Heineken, po kateri so „izjemno nizke cene, ki jih trenutno ponuja belgijska pivovarna Martens […], v nasprotju s politiko dviga nizkocenovnega dela trga na višjo cenovno raven“.

138 Nazadnje, Komisija se v točki 249 obrazložitve izpodbijane odločbe sklicuje še na izjavo, ki jo je med inšpekcijskim pregledom Komisije 23. marca 2000 podal in podpisal eden od generalnih direktorjev družbe Grolsche Bierbrouwerij Nederland, ki je postal predsednik upravnega sveta pri družbi Koninklijke Grolsch:

„Na sestanke finančne komisije organizacije CBK je prinesel dokument […], naslovljen ‚Scenariji cen na podlagi neto povišanja veleprodajnih cen za 2,00 NLG na hl‘, ki je vseboval zaznamek ‚CBK – Fie – vedno prinesti‘. Ta dokument je uporabil, da je skupino Interbrew in družbo Bavaria (proizvajalki piva, ki se na Nizozemskem prodaja pod znamko distributerja) opozoril na po njegovem mnenju neutemeljeno določitev cen piva, ki se prodaja pod znamko distributerja (manj kot 10 goldinarjev na zabojnik).“

139 Komisija se v isti točki obrazložitve izpodbijane odločbe sklicuje še na spodaj navedeno izjavo enega od generalnih direktorjev družbe Heineken Nederland:

„Bil sem že navzoč na sestanku organizacije CBK, na katerem so drugi govorili o določitvi cen za znamke distributerja. S takimi pripombami se je izražala zaskrbljenost. Nisem se odzval, ker skupina Heineken načeloma ni vključena v proizvodnjo znamk distributerja.“

140 Komisija na podlagi odlomkov, navedenih v točkah 248 in 249 obrazložitve izpodbijane odločbe, meni, da sta proizvajalki piva, ki se prodaja pod znamko distributerja (Interbrew in Bavaria), razkrili svojo cenovno strategijo skupinama Heineken in Grolsch, ki nista dejavni v tem sektorju (točka 248 obrazložitve izpodbijane odločbe). Na podlagi tega sklepa, da so bile dvostranske razprave med skupino Interbrew in družbo Bavaria, katerih namen je bil podražiti pivo, ki se prodaja pod znamko distributerja, del splošnih razprav med vsemi štirimi pivovarji (točka 252 obrazložitve izpodbijane odločbe).

141 Ugotoviti je treba, da je mogoče z zgoraj navedenimi indici podpreti izjavo skupine InBev in utemeljiti ugotovitev, po kateri so se predstavniki skupin Heineken, Grolsch in Interbrew ter družbe Bavaria redno sestajali v okviru cikla neformalnih sestankov, znanih pod imenom „uskladitev Catherijne“ ali „komisija za dnevni red“, katerih sestava se je spreminjala (izjava skupine InBev, navedena v točki 45 obrazložitve izpodbijane odločbe, in drugi dokazi, preučeni v točkah od 65 do 222 obrazložitve izpodbijane odločbe). Osemnajst sestankov, navedenih v izpodbijani odločbi, ki so sestavljali zadevni cikel, je potekalo 27. februarja 1996, 19. junija 1996, 8. oktobra 1996, 8. januarja 1997, 1. maja 1997, 2. septembra 1997, 16. decembra 1997, 17. decembra 1997, 12. marca 1998, 9. aprila 1998, 3. julija 1998, 15. decembra 1998, 8. januarja 1999, 4. marca 1999, 10. maja 1999, 11. avgusta 1999, 19. avgusta 1999 in 3. novembra 1999.

142 Kar zadeva vsebino razprav, ki so potekale v okviru zadevnih sestankov, je mogoče z zgoraj navedenimi indici podpreti izjavo skupine InBev in dokazati:

– za sektor uživanja doma:

– vsi štirje pivovarji so razpravljali o cenah (izjava skupine InBev, navedena v točki 51 obrazložitve izpodbijane odločbe, ter drugi dokazi, navedeni v toč-

kah 76, 129, 156, 174, 193, 212 in 213 obrazložitve izpodbijane odločbe) in podražitvah piva na Nizozemskem (izjava skupine InBev, navedena v točki 51 obrazložitve izpodbijane odločbe, ter drugi dokazi, navedeni v točkah 76, 89, 117 in 179 obrazložitve izpodbijane odločbe);

– o cenah se je razpravljalo tudi med dvostranskimi stiki, zlasti med skupinama Grolsch in Heineken julija 1999 (dokument, naveden v točkah 212 in 213 obrazložitve izpodbijane odločbe);

– razpravljalo se je o konkretnih predlogih v zvezi s cenami (interni dopis skupine Interbrew iz točke 89 obrazložitve izpodbijane odločbe), izmenjane informacije pa so bile včasih precej podrobne (dokumenti iz točk 129 in 174 obrazložitve izpodbijane odločbe);

– v letih 1997 in 1998 so pivovarji soglašali o podražitvi pred letom 1998 ali v tem letu (dokumenti iz točk 89, 174 in 179 obrazložitve izpodbijane odločbe);

– proizvajalki „znamk A“ (skupini Heineken in Grolsch) sta v nasprotju s proizvajalkama „znamk B“ (pivo, ki se prodaja pod znamko distributerja) (skupina Interbrew in družba Bavaria) nasprotovali podražitvi „v dveh fazah“, to je najprej za znamke B in nato za znamke A, ter različni stopnji podražitve za znamke A in znamke B (izjava skupine InBev, navedena v točki 53 obrazložitve izpodbijane odločbe, ter drugi dokazi iz točk 76, 89, 100, 117 in 193 obrazložitve izpodbijane odločbe);

– družba Bavaria je (verjetno na sestanku 12. marca 1998) napovedala podražitev (dokazi iz točk 129 in 179 obrazložitve izpodbijane odločbe in izjave skupine InBev, navedene v točki 51 obrazložitve izpodbijane odločbe). Verjetno bi morali preostali pivovarji slediti družbi Bavaria, tako da bi zatem še oni izvedli podražitev (izjava skupine InBev, navedena v točki 51 obrazložitve izpodbijane odločbe);

– kar zadeva mehanizem spremljanja, je bilo dogovorjeno, da morajo biti podražitve, ki naj bi jih izvedla družba Bavaria, dokazljive s številkami iz podatkovne zbirke za supermarkete, ki jo pripravlja družba AC Nielsen (dokumenti iz točk 129 in 179 obrazložitve izpodbijane odločbe);

– na voljo ni nobenega dokaza o dejanski podražitvi, ki je bila predvidena za leto 1998;

– pivovarji so med posvetovanji o cenah razpravljali o položaju v nekaterih točno določenih supermarketih (rokopisni zapiski iz točk 76 in 156 obrazložitve izpodbijane odločbe);

– udeleženci so med razpravami navajali konkretne cene (dokumenti iz točk 76, 89, 117, 129 in 174 obrazložitve izpodbijane odločbe);

– za pivo, ki se prodaja pod znamko distributerja:

– dve nizozemski proizvajalki piva, ki se prodaja pod znamko distributerja (skupina Interbrew in družba Bavaria), sta od leta 1995 večkrat izrazili zaskrbljenost glede načrtov belgijskega pivovarja Martensa, da vstopi na nizozemski trg v tem sektorju (izjava skupine InBev, navedena v točki 55 obrazložitve

izpodbijane odločbe, ter drugi dokazi, navedeni v točkah 224, 236, 238 in 248 obrazložitve izpodbijane odločbe);

– o tej zaskrbljenosti se je razpravljalo na dvostranskih posvetovanjih med družbo Bavaria in skupino InBev (izjava skupine InBev, navedena v točki 52 obrazložitve izpodbijane odločbe, in interni dopis skupine Interbrew, naveden v točki 227 obrazložitve izpodbijane odločbe) ter na petih dvostranskih sestankih (8. marca 1995, v drugi polovici marca 1997, 12. maja 1997, 19. junija 1997 in 8. septembra 1997), na katerih se je obravnavala ta težava (dokumenti iz točke 224 obrazložitve izpodbijane odločbe);

– izpeljana sta bila tudi dva „belgijsko-nizozemska“ sestanka, ki sta potekala 14. ali 15. junija 1998 (dokumenti iz točk 234, 236 in 238 obrazložitve izpodbijane odločbe) in 7. julija 1998 (izjava družbe Haacht, navedena v točki 240 obrazložitve izpodbijane odločbe) v Bredi, in sicer med družbama Interbrew Nederland in Bavaria ter belgijskimi pivovarji Interbrew Belgique, Alken-Maes, Haacht in Martens (izjava skupine InBev, navedena v točki 55 obrazložitve izpodbijane odločbe);

– o vprašanjih, povezanih s prodajo piva pod znamko distributerja, se je razpravljalo tudi v navzočnosti skupin Heineken in Grolsch (ki nista dejavni v tem segmentu) med splošno razpravo (izjava skupine InBev, navedena v točki 54 obrazložitve izpodbijane odločbe, ter drugi dokazi, navedeni v točkah 156, 193, 248 in 249 obrazložitve izpodbijane odločbe);

– pivovarji so razpravljali o cenah piva, ki se prodaja pod znamko distributerja (izjava skupine InBev, navedena v točki 54 obrazložitve izpodbijane odločbe, ter drugi dokazi iz točk 193, 199, 227, 236, 238 in 249 obrazložitve izpodbijane odločbe);

– skupini Heineken in Grolsch sta izvajali „psihološki pritisk“ nad družbo Bavaria in skupino Interbrew, da bi ti podražili pivo, ki se prodaja pod znamko distributerja (dokumenti iz točke 224 obrazložitve izpodbijane odločbe, opomba 493 k izpodbijani odločbi in točka 248 obrazložitve izpodbijane odločbe), s tem da sta zavrnili podražitev znamk A (izjava skupine InBev, navedena v točki 53 obrazložitve izpodbijane odločbe);

– na dvostranski ravni med družbama Interbrew Nederland in Bavaria ter na večstranski ravni med nizozemskimi in belgijskimi pivovarji, dejavnimi v zadevnem sektorju, je bilo dogovorjeno, da se ne izvajajo poskusi prevzema strank in da se upoštevajo količine za znamke distributerja na Nizozemskem in v Belgiji; med drugim je bilo odločeno, da bo pogodba z organizacijo za nakup na drobno pripadla družbi Interbrew Nederland (izjava skupine InBev, navedena v točki 55 obrazložitve izpodbijane odločbe, ter dokumenti iz točk 224, 236 in 238 obrazložitve izpodbijane odločbe);

– pivovarji so si izmenjevali informacije o tržnih pogojih, ki so jih predlagali določenim strankam (dopis iz točke 227 obrazložitve izpodbijane odločbe ter dokumenti iz točk 236 in 238 obrazložitve izpodbijane odločbe);

– udeleženci so med razpravami navajali konkretne cene (dokumenti iz točk 236, 238 in 249 obrazložitve izpodbijane odločbe);

– za gostinski sektor:

– štirje pivovarji so razpravljali o cenah (dokumenti iz točk 174, 193 in 197 obrazložitve izpodbijane odločbe) in podražitvah (rokopisni zapiski iz točke 76 obrazložitve izpodbijane odločbe) v gostinskem sektorju;

– med pivovarji je obstajal dogovor, imenovan „lestvica“, ki je zadeval višino rabatov za stranke iz gostinskega sektorja (izjava skupine InBev, navedena v točki 48 obrazložitve izpodbijane odločbe, ter rokopisni zapiski iz točk 92, 143 in 165 obrazložitve izpodbijane odločbe) in so ga morali pivovarji „upoštevati“ (rokopisni zapiski iz točke 92 obrazložitve izpodbijane odločbe); upoštevanje tega sporazuma se je spremljalo, o znanih kršitvah pa se je razpravljalo na sestankih „Catherijne“ (izjava skupine InBev, navedena v točki 48 obrazložitve izpodbijane odločbe);

– posvetovanja so zadevala tudi uvedbo omejitev za ohranjanje *statusa quo* v zadevnem sektorju, in sicer z izogibanjem prevzemom strank drugih pivovarjev (izjava skupine InBev, navedena v točki 48 obrazložitve izpodbijane odločbe, in interni dopis skupine Heineken v zvezi s prevzemom študentskega združenja, ki ga je izvedla družba Bavaria, naveden v točki 184 obrazložitve izpodbijane odločbe);

– o takih omejitvah se je razpravljalo tudi z vzdrževanjem dvostranskih stikov; tako so vodilni uslužbenci pri skupini Heineken in družbi Bavaria 9. septembra 1998 razpravljali o tem, da je družba Bavaria skupini Heineken prevzela stranko iz gostinskega sektorja (interni dopis skupine Heineken, naveden v točki 184 obrazložitve izpodbijane odločbe);

– pivovarji so si izmenjevali informacije o nekaterih strankah in točno določenih prodajnih mestih (dokumenti iz točk 92, 143, 156, 165 in 184 obrazložitve izpodbijane odločbe);

– pivovarji so med razpravami omenjali konkretne številke v zvezi z ravnjo rabatov in provizij za znižanja (rokopisni zapiski iz točk 143 in 165 obrazložitve izpodbijane odločbe).

143 Na podlagi teh elementov je treba preučiti trditve tožečih strank v zvezi s tremi sestavinami inkriminiranega ravnanja, ki zadeva, prvič, usklajevanje cen in podražitve piva na Nizozemskem v gostinskem sektorju in sektorju uživanja doma, vključno s pivom, ki se prodaja pod znamko distributerja, drugič, občasno usklajevanje drugih tržnih pogojev, ki so bili ponujeni posameznim strankam v gostinskem sektorju na Nizozemskem, in, tretjič, občasno usklajevanje glede razdelitve strank v gostinskem sektorju in sektorju uživanja doma na Nizozemskem (člen 1 ter točki 257 in 258 obrazložitve izpodbijane odločbe).

– Dejstva v zvezi z ugotovitvami usklajevanja cen in podražitve piva na eni strani ter občasnega usklajevanja o razdelitvi strank na drugi strani

144 Tožeči stranki v bistvu trdita, da je Komisija rokopisne zapiske, ki so jih izdelali predstavniki pivovarjev na spornih sestankih, razlagala pristransko in z vnaprej izoblikovanimi predstavami.

145 Glede tega opozarjata, da so rokopisni zapiski, pridobljeni od družbe Bavaria in skupine Grolsch, razen za njihove avtorje težko razumljivi za kogar koli. V svojih stališčih sta obravnavali le upoštevnost in razlago nekaterih svojih dokumentov in drugih dokumentov, v zvezi s katerimi je bil njun odziv pred Komisijo povzet v besedilu izpodbijane odločbe. V preostalem sta se omejili na navedbo, da zapiski, na katere se sklicuje Komisija, dopuščajo številne razlage in zato ne zadostujejo za to, da bi z njimi onkraj razumnega dvoma dokazali obstoj kršitve.

146 Izpodbijata zlasti razlago elementov iz točk 76, 89, 117, 156, 165, 174, 175, 179, 184, 199, 212, 213, 248 in 249 obrazložitve izpodbijane odločbe (glej točke 99, 101, 106, 114, 116, od 118 do 120, 124, 125, 137 in 138 zgoraj).

147 Pred preučitvijo trditev tožečih strank v zvezi z zgoraj navedenimi elementi je treba opozoriti, da večina ugotovitev dejstev, navedenih v točkah 141 in 142 zgoraj, temelji na več dokazih.

148 Kar zadeva zapiske z dne 19. junija 1996 in 17. decembra 1997 (na katere se sklicujeta točki 76 in 117 obrazložitve izpodbijane odločbe), je treba ugotoviti, da tožeči stranki ne izpodbijata razlage, ki jo je glede njihove vsebine podala Komisija, temveč le način, kako so bili v izpodbijani odločbi povzeti njuni prvotni odzivi glede teh dokumentov. Na ugotovitve dejstev, ki jih podpirajo zadevni dokumenti, nikakor ne vplivajo niti pripombe tožečih strank, po katerih v svojih odgovorih po eni strani nista trdili, da so obstajala „pogajanja“, ampak sta navedli le, da so razprave na sestanku 19. junija 1996 verjetno zadevale pivo, ki se prodaja pod znamko distributerja, in da po drugi strani nista grajali razlage Komisije, kar zadeva zapiske z dne 17. decembra 1997, po kateri zadevnega segmenta trga ni mogoče določiti, ampak sta le trdili, da s temi zapiski ni mogoče prepričljivo dokazati nezakonitega usklajevanja.

149 Poleg tega je treba ugotoviti, da vsako od ugotovitev, izpeljano iz zapiskov, na katere se sklicujeta točki 76 in 117 obrazložitve izpodbijane odločbe, podpira še več drugih neizpodbijanih dokazov (glej točko 142 zgoraj). Enako velja za dokumente, navedene v točkah 165, 199, 212 in 213 obrazložitve izpodbijane odločbe. Torej za analizo dejstev v obravnavanem primeru ni treba posamično preučiti niti teh dokumentov niti stališč tožečih strank v zvezi z njimi.

150 Kar zadeva rokopisne zapiske z dne 3. julija 1998, ki jih je sestavil član upravnega odbora družbe Bavaria, interni zapisek skupine Heineken ter izjave enega od generalnih direktorjev družbe Grolsche Bierbrouwerij Nederland, ki je postal predsednik upravnega odbora družbe Koninklijke Grolsch, in enega od generalnih direktorjev družbe Heineken Nederland (na katere se sklicujejo točke 156, 248 in 249 obrazložitve izpodbijane odločbe), so ti dokumenti pomembni dokazi za ugotovitev, da se je o vprašanjih, povezanih s pivom, ki se prodaja pod znamko distributerja, razpravljalo v navzočnosti skupin Heineken in Grolsch (glej točko 142 zgoraj). Tožeči stranki te ugotovitve ne zanikata. Vendar nasprotujeta sklepu, da je bila skupina Heineken vpletena v posvetovanja med družbo Bavaria in skupino Interbrew. Ker ta trditev zadeva pravno opredelitev ravnanja tožečih strank, bo preučena v okviru analize obstoja sporazumov ali usklajenih ravnanj (glej točke od 194 do 198 v nadaljevanju).

151 Interni dopis skupine Heineken glede okoliščine, da je družba Bavaria prevzela študentsko združenje (na katerega se sklicuje točka 184 obrazložitve izpodbijane odločbe), je edini dokaz, ki konkretno priča o razpravah med pivovarji (v obravnavanem primeru med skupino Heineken in družbo Bavaria) v zvezi s prevzemom strank iz gostinskega sektorja (glej točko 142 zgoraj). Tožeči stranki ne zanikata, da je družba Bavaria skupini Heineken ob tej priložnosti predlagala, da bi se o tej težavi pogovorili ali da bi ji celo plačala nadomestilo. Vendar hkrati trdita, da se to ni zgodilo in da skupina Heineken tega niti ne bi dovolila. Poleg tega zanikata, da bi med pivovarji obstajal sistem nadomestil za primere prevzema strank.

152 Te trditve tožečih strank niso prepričljive. Komisija v izpodbijani odločbi pravilno navaja, da stavek „[i]zgubljene hektolitre bi bilo torej mogoče nadomestiti kako drugače“ iz besedila zadevnega dopisa napeljuje na to, da skupina Heineken in družba Bavaria nista razpravljali o tem, da je potrebno nadomestilo, temveč le o načinu, kako ga pridobiti (točka 185 obrazložitve izpodbijane odločbe), ter da iz uporabljenih izrazov „dobro znana retorika“, „poudarek“ in „prostovoljno“ izhaja, da je avtor, ki pripada skupini Heineken, družbo Bavaria sumil, da ni upoštevala pravila, po katerem

si pivovarji niso dejavno prizadevali za prevzem strank iz gostinskega sektorja, ki so sodelovale z drugimi pivovarji (točka 188 obrazložitve izpodbijane odločbe).

153 Zato element iz točk od 184 do 188 obrazložitve izpodbijane odločbe potrjuje trditve iz izjave skupine InBev, navedene v točki 48 obrazložitve izpodbijane odločbe, da je obstajal sporazum o neprevzemanju strank iz gostinskega sektorja.

154 Dokumenti, najdeni v pisarni enega od prodajnih direktorjev za prodajo za uživanje doma pri družbi Grolsche Bierbrouwerij Nederland (na katere se sklicujeta točki 174 in 175 obrazložitve izpodbijane odločbe), in interni zapisek skupine Heineken z dne 14. oktobra 1998 (na katerega se sklicuje točka 179 obrazložitve izpodbijane odločbe) kažejo na to, da so v letih 1997 in 1998 pivovarji soglašali o izvedbi podražitve pred letom 1998 ali v tem letu (glej točko 142 zgoraj).

155 Tožeči stranki v zvezi z navedbo „agenda c[ommiss]ie CBK“ iz dokumentov, na katere se sklicujeta točki 174 in 175 obrazložitve izpodbijane odločbe, trdita, da ne vesta, zakaj je vodilni uslužbenec pri skupini Grolsch napisal tak zaznamek, in da z enim samim osebnim zaznamkom ni mogoče prepričljivo dokazati obstoja omejevalnega sporazuma.

156 Vendar ne zanikata sklepa Komisije, da iz teh dokumentov izhaja, da so na sestankih komisije za dnevni red CBK razpravljali o cenah in konkurenci v sektorju uživanja doma, ter ne ponujata nobene razlage niti v zvezi z dejstvom, da je imel vodilni uslužbenec pri skupini Grolsch pri sebi seznam cen skupine Heineken, niti v zvezi z informacijo o dvigu cen družbe Bavaria, ki je bila podana na takem sestanku.

157 V zvezi z internim zapiskom skupine Heineken (na katerega se sklicuje točka 179 obrazložitve izpodbijane odločbe), na podlagi katerega „podražitev, ki jo je obljubila družba Bavaria v CBK, ni jasno razvidna iz [številk] družbe Nielsen“, navajata, da z uporabo izraza „obljubila“ v zvezi z napovedjo družbe Bavaria o podražitvi, ki je bila na trgu znana že več mesecev, ni mogoče prepričljivo dokazati obstoja omejevalnega sporazuma. V nasprotju s takim sklepom naj bi bilo tudi dejstvo, da se je skupina Heineken odločila za podražitev šele februarja 2000.

158 V zvezi s tem je treba opozoriti – kot je to pravilno storila Komisija v točki 182 obrazložitve izpodbijane odločbe –, da z razlago besede „obljubiti“, kot da je bila podražitev le „omenjena“, odstopamo od običajnega pomena te besede. Sklep o tem, da se je družba Bavaria zavezala, da bo povišala svoje cene, je še verjetnejši zaradi omembe dejstva, da podražitev „ni jasno razvidna iz [številk] družbe Nielsen“. Bilo je že ugotovljeno, da so bili blagajniški podatki supermarketov, ki jih zbira družba AC Nielsen, uporabljeni kot orodje za spremljanje, s katerim naj bi se zagotovila „dokazljivost“ podražitve, ki naj bi jo izvedla družba Bavaria (glej točko 133 obrazložitve izpodbijane odločbe in točko 142 zgoraj). Sklicevanje na te podatke je bolj logično, če je bilo treba spremljati izvajanje zaveze, kot pa če je šlo le za preverjanje preproste omembe.

159 V zvezi s trditvijo tožečih strank, da je skupina Heineken podražitev izvedla šele leta 2000 (medtem ko je bila dogovorjena podražitev predvidena za leto 1998), zadostuje pripomba, da samo dejstvo, da sporazum o cenah ni bil uresničen, še ne pomeni, da tak sporazum ni nikoli obstajal.

160 Nazadnje, obstoj soglasja o podražitvi v letu 1998 zelo jasno izhaja iz internega dopisa skupine Interbrew z dne 25. marca 1997 (naveden v točki 89 obrazložitve izpodbijane odločbe). Razlaga tožečih strank, po kateri ta dopis zadeva pogajanja skupine

Interbrew s kupci (torej supermarketi) in ne z drugimi pivovarji, ni prepričljiva, saj je v njegovem besedilu izrecno navedeno, da „glavni pivovarji soglašajo“.

161 Trditve tožečih strank, da ti dokumenti sploh niso povezani, ni mogoče potrditi niti s tem, da bi morala biti podražitev iz dopisa izvedena „pred letom 1998“, medtem ko so bili zgoraj navedeni dokazi napisani leta 1998. Predpostavimo lahko, da so pivovarji podražitev, ki je bila prvotno predvidena za leto 1997, zaradi težav, povezanih s pogajanji o izvedbenih pogojih (zlasti različni podražitvi znamk A in B, omenjeni v internem dopisu skupine Interbrew), najprej prenesli na prihodnje leto, nato pa so jo opustili.

162 Poleg tega je treba opozoriti, da – v nasprotju s trditvami tožečih strank – točnosti internega dopisa skupine Interbrew z dne 25. marca 1997 in še zlasti navedbe o obstoju soglasja ni mogoče ovreči niti z izjavami vodilnih uslužbencev pri skupini InBev (glej točki 82 in 83 zgoraj) niti z dejstvom, da je skupina Heineken podražitev domnevno izvedla šele februarja 2000 (glej točko 159 zgoraj).

163 Iz vsega navedenega izhaja, da vrsta indicev, na katere se sklicuje Komisija, zadostuje za potrditev izjave skupine InBev glede ugotovitev dejstev, povezanih z usklajevanjem cen, podražitvami in razdelitvijo strank. Veljavnosti teh ugotovitev ni mogoče omajati niti s trditvami tožečih strank v zvezi z elementi, navedenimi v točki 146 zgoraj.

164 Zato je treba zavrniti trditve tožečih strank o napaki pri presoji dejstev, povezanih s tema sestavinama zadevne kršitve.

– Dejstva v zvezi z ugotovitvijo občasnega usklajevanja drugih tržnih pogojev, ki so bili ponujeni posameznim strankam v gostinskem sektorju

165 Tožeči stranki trdita, da Komisija ni dokazala, da so zadevna podjetja razen cen usklajevala še druge tržne pogoje za stranke iz gostinskega sektorja.

166 Komisija meni, da rokopisni zapiski, na katere se sklicuje v točkah 67 in 138 obrazložitve izpodbijane odločbe, dokazujejo, da so štirje pivovarji med seboj občasno usklajevali nekatere tržne pogoje, na primer pogoje, ki so jih ponujali posameznim strankam iz gostinskega sektorja za posojila (točka 258 obrazložitve izpodbijane odločbe).

167 Rokopisni zapiski iz točke 67 obrazložitve izpodbijane odločbe vsebujejo naslednji zaznamek: „Jamstva/financiranje: fin[anciranje] za [...] višje od potreb za določena mesta. Torej […] mil[ijonov]“.

168 Po mnenju Komisije ta navedba pomeni, da so pivovarji na sestanku 27. februarja 1996 razpravljali o jamstvih in financiranju, ki jih je ali naj bi jih posameznim uporabnikom priznal eden ali več pivovarjev (točka 68 obrazložitve izpodbijane odločbe).

169 Treba je opozoriti, da tožeči stranki predlagata drugačno razlago odlomka, na katerega se sklicuje Komisija, saj navajata, da ga je treba umestiti v okvir razprave o „dvomljivih dolžnikih“.

170 Komisija se v točki 138 obrazložitve izpodbijane odločbe sklicuje na rokopisne zapiske enega od direktorjev za gostinski sektor pri družbi Bavaria v zvezi s sestankom 12. marca 1998, ki vsebujejo naslednji odlomek: „Bav obresti […] %? razen v primeru odškodnine za oglaševanje“. Po mnenju Komisije ta odlomek dokazuje, da se je razpravljalo o ravni obrestnih mer za posojila prodajnim mestom v gostinskem sektorju (točka 142 obrazložitve izpodbijane odločbe).

171 Tudi če bi Komisija pravilno razlagala te rokopisne zapiske, ni mogoče šteti, da je z njimi dovolj dokazan obstoj tajnega dogovarjanja, na podlagi katerega naj bi bili občasno usklajeni nekateri tržni pogoji, saj je obravnavani sklic osamljen in kratek, ne vsebuje pa niti nobene konkretne navedbe o tem, da bi o zadevnih vprašanjih razpravljali tudi drugi pivovarji.

172 Komisija je v odgovorih na vprašanja, ki ji jih je postavilo Splošno sodišče, trdila, da je mogoče rokopisne zapiske iz točk 67 in 138 obrazložitve izpodbijane odločbe potrditi z izjavo skupine InBev, iz katere naj bi po eni strani izhajalo, da se je na sestanku „Catherijne“ 12. marca 1998 razpravljalo o vprašanjih, povezanih z gostinskim sektorjem in sektorjem uživanja doma, po drugi strani pa naj bi bilo mogoče na podlagi te izjave sklepati, da so se udeleženci sestankov „Catherijne“ uskladili glede naložb v gostinski sektor, da bi tako preprečili prevzeme strank.

173 Kljub temu je treba ugotoviti, da odlomka, ki ju navaja Komisija, in njeno sklicevanje na „duh izjave skupine InBev“ ne vsebujejo nobenega konkretnega indica o obstoju razprav med pivovarji, na podlagi katerih bi ti uskladili pogoje posojil, in zato z njima ni mogoče podpreti sklepa, ki ga je glede tega izpeljala Komisija.

174 Zato je treba poudariti, da ugotovitev Komisije o tem, da so pivovarji med seboj občasno usklajevali pogoje za posojila, ki so jih predlagali posameznim strankam iz gostinskega sektorja, temelji na nepopolnih in nenatančnih dokazih.

175 Ker so po eni strani sklici iz rokopisnih zapiskov, na katere se sklicujeta točki 67 in 138 obrazložitve izpodbijane odločbe, osamljeni in kratki ter sta tožeči stranki podali verjetno razlago, po drugi strani pa v zvezi s tem v izjavi skupine InBev niso na voljo konkretni indici, je treba ugotoviti, da Komisija ni pravno zadostno dokazala, da je zadevna kršitev vključevala „občasno usklajevanje drugih tržnih pogojev, ki so bili ponujeni posameznim strankam v gostinskem sektorju na Nizozemskem".

176 S tem povezane ugotovitve iz točke 258 obrazložitve izpodbijane odločbe in člena 1 izpodbijane odločbe torej ni mogoče šteti za dokazano.

177 Torej je treba trditve tožečih strank glede napake pri presoji dejstev, kar zadeva občasno usklajevanje drugih tržnih pogojev, ki so bili ponujeni posameznim strankam v gostinskem sektorju, sprejeti.

– Domnevno napačna uporaba prava in napačna opredelitev dejstev

178 Tožeči stranki trdita, da ugotovitev Komisije o obstoju vrste sporazumov in/ali usklajenih ravnanj med podjetji v smislu člena 81 ES temelji na napačni razlagi in uporabi te določbe (točki 337 in 341 obrazložitve izpodbijane odločbe).

179 Najprej je treba opozoriti, da so si štirje pivovarji na večstranskih sestankih in med dvostranskimi stiki večkrat izmenjali občutljive informacije o trgu (cene, višine rabatov in konkretne ponudbe nekaterim strankam), ki so bile včasih dokaj podrobne (dokumenti iz točk 129 in 174 obrazložitve izpodbijane odločbe) in so vsebovale konkretne številke v zvezi s cenami (dokumenti iz točk 76, 89, 117, 129 in 174 obrazložitve izpodbijane odločbe), rabati in provizijami za znižanja (dokumenti iz točk 143 in 165 obrazložitve izpodbijane odločbe), pa tudi navedbe glede strank in prodajnih mest v gostinskem sektorju (dokumenti iz točk 92, 143, 156, 165 in 184 obrazložitve izpodbijane odločbe) in sektorju uživanja doma (dokumenti iz točk 76 in 156 obrazložitve izpodbijane odločbe).

180 Razpravljalo se je tudi o nekaterih konkretnih predlogih glede ravnanja na trgu, zlasti o predlogu, da bi v dveh fazah povišali cene v sektorju uživanja doma (dokument iz točke 89 obrazložitve izpodbijane odločbe).

181 Okoliščine, da ni bil v zvezi s sestanki „Catherijne“ nikoli sestavljen noben uradni zapisnik, da vsebine razprav ne zasledimo v skoraj nobenem internem zapisku ter da so bili rokovniki in zapiski s teh sestankov uničeni novembra 1998 (izjava skupine InBev, navedena v točki 61 obrazložitve izpodbijane odločbe), kažejo na to, da so bile v nasprotju s trditvijo tožečih strank razprave tajne, udeleženci pa so se zavedali, da je njihovo ravnanje nezakonito, in so ga želeli prikriti.

182 V nasprotju z navedbami tožečih strank iz listinskih dokazov, ki jih je preučila Komisija, izhaja, da je bilo doseženo soglasje v zvezi z nekaterimi predlogi, na primer v zvezi s predlogom o dodelitvi pogodbe z organizacijo za prodajo na drobno skupini Interbrew (dokument iz točke 236 obrazložitve izpodbijane odločbe in opombe 531

k izpodbijani odločbi) in predlogom o usklajeni podražitvi pred letom 1998 ali v tem letu (dokument iz točke 89 obrazložitve izpodbijane odločbe).

183 Tega, da je v zadnjenavedenem primeru obstajal sporazum v smislu člena 81 ES, ni mogoče izpodbiti niti z okoliščino, da soglasje med pivovarji verjetno ni zajemalo konkretnih pogojev izvedbe podražitve, niti z dejstvom, da zadevno soglasje ni bilo nikoli uresničeno na trgu.

184 Tudi če ni bil nikoli dosežen sporazum v zvezi s posebnimi elementi načrtovane omejitve, je namreč Komisija pravilno ugotovila, da so pivovarji z rednimi razpravami jasno pokazali skupno namero, da dosežejo protikonkurenčni sporazum (točka 341 obrazložitve izpodbijane odločbe).

185 Poleg tega se je zaradi nenehnih izmenjav občutljivih informacij, ki niso bile dostopne javnosti in za katere se je predstavnikom štirih pivovarjev zdelo koristno, da so jih zapisovali v svoje rokovnike in jih omenjali v internih dopisih, za vsakega od njih zmanjšala negotovost v zvezi z morebitnim ravnanjem konkurentov.

186 Če zadevni gospodarski subjekti ne dokažejo nasprotno, se v zvezi s tem domneva, da podjetja, ki so udeležena pri usklajevanju in so še naprej dejavna na trgu, pri odločanju, kako bodo ravnala na trgu, upoštevajo informacije, ki so jih izmenjala s konkurenti. To velja še toliko bolj, če se je usklajevanje dogajalo redno v daljšem časovnem obdobju, kot se je to dogajalo v obravnavanem primeru (glej v tem smislu zgoraj v točki 46 navedeno sodbo Hüls proti Komisiji, točka 162).

187 Tožeči stranki menita, da sta to domnevo ovrgli z dokazi, da so štirje pivovarji kljub razpravam samostojno odločali o svojem ravnanju na trgu.

188 Te trditve ni mogoče sprejeti. Res je, da izjave vodilnih uslužbencev pri skupini InBev in okoliščina, da je skupina Heineken svoje cene povišala šele februarja 2000, dokazujejo, da je v obravnavanem obdobju vsak od pivovarjev na trgu ravnal v skladu z lastno politiko. A čeprav je mogoče s to ugotovitvijo res dokazati, da pivovarji niso sklenili formalnih zavez ali da se niso dejansko usklajevali med seboj, to še ne zadostuje za dokaz, da niso nikoli upoštevali informacij, ki so si jih izmenjali na spornih sestankih, da so v skladu z njimi vsak po svoji presoji določili svoje ravnanje na trgu.

189 Torej tožeči stranki nista uspeli ovreči domneve, ki jo je določila sodna praksa, navedena v točki 186 zgoraj.

190 Zato je treba ugotoviti, da so v obravnavanem primeru podani vsi elementi usklajenega ravnanja, ki izhajajo iz sodne prakse, navedene v točkah 46 in 47 zgoraj.

191 V takih okoliščinah je Komisija zadevna ravnanja pravilno opredelila kot „celoto sporazumov in/ali usklajenih ravnanj“, saj so hkrati vsebovala elemente, ki jih je treba opredeliti kot „sporazume“, in elemente, ki jih je treba opredeliti kot „usklajena ravnanja“. Ker je obravnavani dejanski položaj kompleksen, dvojne opredelitve kršitve, ki jo je podala Komisija v členu 1 izpodbijane odločbe, namreč ne smemo razumeti, kot da gre za opredelitev, po kateri bi bilo treba hkrati in kumulativno dokazati, da je vsak dejanski element del sporazuma in usklajene prakse, temveč je treba tako opredelitev razlagati, kot da opredeljuje kompleksno celoto, ki vsebuje tako dejanske elemente, opredeljene kot sporazum, kot tudi dejanske elemente, opredeljene kot usklajeno ravnanje v smislu člena 81 ES, ki ne določa posebne opredelitve za tovrstno kompleksno

kršitev (glej v tem smislu zgoraj v točki 44 navedeno sodbo Hercules Chemicals proti Komisiji, točka 264).

192 Vendar tožeči stranki izpodbijata trditev, da so imela ravnanja, ki se jima očitajo, protikonkurenčni cilj. Glede tega zlasti trdita, da cilj zadevnih sestankov nikoli ni bil tajno usklajevanje o ravnanju, ki bi bilo občutljivo za konkurenco. Občasno naj bi se sicer res razpravljalo tudi o položaju na trgu, vključno z maloprodajnimi cenami na trgu uživanja doma in ponudbami nekaterim strankam v gostinskem sektorju. Vendar naj bi zadevne razprave zajemale toliko za sektor pomembnih vprašanj in naj bi bile tako neformalne in proste, da naj jih ne bi bilo mogoče opredeliti kot „usklajevanja".

193 V zvezi s tem je treba opozoriti, da so bile razprave o občutljivih informacijah – tudi če so res potekale le občasno in hkrati z razpravami o neobčutljivih vprašanjih – jasno usmerjene k uskladitvi na trgu in zmanjšanju negotovosti, kar zadeva morebitno ravnanje konkurentov. Dokazano je že bilo, da usklajevanje med pivovarji sicer res ni bilo vedno zelo učinkovito, da pa so razprave o cenah in pogojih, ki so bili predlagani točno določenim strankam, zadevnim pivovarjem kljub temu omogočile, da so podrobno spremljali nekatere elemente ravnanja konkurentov in da so na podlagi tako pridobljenih informacij določili lastno ravnanje (glej točke od 185 do 189 zgoraj). Na to, da so bile zadevne informacije za pivovarje posebej pomembne, kaže tudi dejstvo, da so njihovi predstavniki menili, da jih morajo zapisati v rokovnike in jih omeniti v internih dopisih, s tem pa je mogoče potrditi tudi predpostavko, da so si udeleženci s posvetovanji objektivno prizadevali za protikonkurenčni učinek, čeprav ta ni bil vedno dosežen.

194 Tožeči stranki nazadnje izpodbijata še sklep Komisije, da je bila skupina Heineken vpletena v razprave med skupino Interbrew in družbo Bavaria v zvezi s segmentom prodaje piva pod znamko distributerja. Pri tem ne izpodbijata trditve, da sta bili na zadevnih večstranskih sestankih navzoči, temveč trdita, da skupina Heineken

v zadevnem segmentu ni bila dejavna in da njene udeležbe pri spornih dogovorih ni mogoče izpeljati niti iz dejstva, da je skupina Grolsch – torej drugi pivovar, ki ni bil navzoč v tem segmentu – izrazila zaskrbljenost nad cenami v tem segmentu, niti iz tega, da sta si družba Bavaria in skupina InBev kot cilj postavili zvišati raven cen v tem segmentu (točke od 249 do 252 obrazložitve izpodbijane odločbe).

195 V zvezi s tem je treba opozoriti, da se na podlagi ustaljene sodne prakse šteje, da je podjetje sodelovalo pri zadevnem usklajevanju, če je sodelovalo na sestanku, na katerem se je govorilo o nezakonitem usklajevanju, čeprav pri tem ni imelo dejavne vloge, razen če dokaže, da se je od obravnavanega ravnanja odkrito distanciralo ali da je preostale udeležence obvestilo, da na zadevnem sestanku sodeluje z drugačnim namenom kot oni (glej sodbo Splošnega sodišča z dne 15. marca 2000 v združenih zadevah Cimenteries CBR in drugi proti Komisiji, T-25/95, T-26/95, od T-30/95 do T-32/95, od T-34/95 do T-39/95, od T-42/95 do T-46/95, T-48/95, od T-50/95 do T-65/95, od T-68/95 do T-71/95, T-87/95, T-88/95, T-103/95 in T-104/95, Recueil, str. II-491, točka 3199 in navedena sodna praksa).

196 V obravnavanem primeru je treba najprej ugotoviti, da skupina Heineken sicer res ni bila dejavna v segmentu prodaje piva pod znamko distributerja, vendar iz izjave skupine InBev (točki 54 in 247 obrazložitve izpodbijane odločbe) izhaja, da so se s cenami v tem segmentu ukvarjali vsi štirje veliki pivovarji, vključno s skupino Heineken.

197 Dalje, ugotoviti je treba, da tožeči stranki ne izpodbijata dejstva, da je bila skupina Heineken med zadevnimi nezakonitimi razpravami o cenah v segmentu prodaje piva pod znamko distributerja navzoča, kar med drugim dokazujejo tudi različni dokazi, navedeni v točkah od 247 do 251 obrazložitve izpodbijane odločbe. Ne trdita niti, da se je skupina Heineken od zadevnih razprav odkrito distancirala ali da je druge pivovarje obvestila, da na obravnavanih sestankih sodeluje z drugačnim namenom kot

oni. Torej samo zato, ker skupina Heineken ni dejavno sodelovala v teh razpravah – tudi če bi bilo to dokazano –, še ni mogoče zavrniti njene odgovornosti.

198 Nazadnje, poudariti je treba, da iz spisa izhaja, da udeležba skupine Heineken v razpravah o cenah piva, ki se prodaja pod znamko distributerja, ni bila omejena le na pasivno udeležbo na nekaterih sestankih in njen interes za rezultate teh razprav, temveč je vključevala tudi zavestni pritisk na skupino Interbrew in družbo Bavaria, ki ga je skupina Heineken izvajala z odklanjanjem podražitve svojih znamk pred podražitvijo znamk distributerja. Izvajanje takega pritiska je med drugim dokazano z izjavo skupine InBev (navedeno v točki 54 obrazložitve izpodbijane odločbe) in dokumentom v zvezi z vsebino sestanka, ki je potekal 12. maja 1997 (točka 224 obrazložitve izpodbijane odločbe), katerih razlage tožeči stranki ne izpodbijata.

199 Na podlagi navedenega trditev tožečih strank v zvezi z napačno uporabo prava ni mogoče sprejeti.

200 In še nazadnje, ker tožeči stranki nista dokazali, da je bilo v izpodbijani odločbi v zvezi z uporabo člena 81(1) ES napačno uporabljeno pravo, je treba zavrniti tudi trditev, ki v bistvu temelji na isti predpostavki, po kateri naj bi Komisija napačno razlagala to določbo in tako kršila domnevo nedolžnosti, saj naj ne bi predložila zadostnih razlogov v podporo ugotovitvi kršitve.

– Sklepna ugotovitev

201 Po preučitvi petega in šestega tožbenega razloga zgoraj je treba ugotoviti, da trditev Komisije, da so se poleg cen občasno usklajevali še drugi tržni pogoji, ki so bili

ponujeni posameznim strankam v gostinskem sektorju na Nizozemskem, ni pravno zadostno dokazana in je ni mogoče sprejeti (glej točke od 167 do 177 zgoraj).

202 Zato je treba člen 1 izpodbijane odločbe v delu, v katerem zadeva ta del zadevne kršitve, razglasiti za ničen in zato ustrezno spremeniti višino globe, ki je bila naložena tožečima strankama. Konkretne posledice te spremembe so pojasnjene v točkah 435 in 436 spodaj.

203 V preostalem je treba peti in šesti tožbeni razlog zavrniti.

Sedmi tožbeni razlog: trajanje kršitve

Trditve strank

204 Tožeči stranki izpodbijata to, da sta kot datuma začetka in prenehanja kršitve, ki se jima pripisuje, določena 27. februar 1996 in 3. november 1999. Pri tem zlasti menita, da je treba v zvezi z začetkom in prenehanjem kršitve predložiti neposredne dokaze in torej glede tega velja večje dokazno breme, vendar naj ta zahteva v obravnavanem primeru ne bi bila izpolnjena, saj naj Komisija ne bi imela na voljo neposrednih dokazov o protikonkurenčni vsebini razprav, ki so potekale na sestankih 27. februarja 1996 in 3. novembra 1999.

205 Tožeči stranki v zvezi s sestankom 27. februarja 1996 trdita, da rokopisni zapiski, na katere se sklicuje Komisija v točki 67 obrazložitve izpodbijane odločbe, zadevajo splošno razpravo o „dvomljivih dolžnikih“ v gostinskem sektorju, za katero ne bi smeli šteti, da omejuje konkurenco.

206 Kar zadeva sestanek 3. novembra 1999, tožeči stranki ugotavljata, da dokaz o njegovi protikonkurenčni vsebini temelji na odgovoru skupine InBev na zahtevo Komisije za posredovanje podatkov (naveden v točki 221 obrazložitve izpodbijane odločbe). Vendar v zvezi s tem menita, da temu odgovoru nasprotujejo bolj specifične izjave direktorjev skupine InBev, ki so se osebno udeležili tega sestanka.

207 Komisija prereka trditve tožečih strank.

Presoja Splošnega sodišča

208 Trajanje kršitve je sestavni del pojma kršitve v smislu člena 81(1) ES, ki ga mora dokazati predvsem Komisija. V skladu s sodno prakso mora Komisija, kadar ni dokazov, s katerimi bi neposredno dokazali trajanje kršitve, predložiti vsaj dokaze glede dejstev, ki so si časovno blizu in razumno omogočajo sklep, da je kršitev trajala brez prekinitve med dvema točno določenima datumoma (sodba Splošnega sodišča z dne 7. julija 1994 v zadevi Dunlop Slazenger proti Komisiji, T-43/92, Recueil, str. II-441, točka 79, in zgoraj v točki 91 navedena sodba Peróxidos Orgánicos proti Komisiji, točka 51).

209 Tožeči stranki v obravnavanem primeru izpodbijata določitev datuma začetka in datuma prenehanja kršitve.

– Določitev datuma začetka kršitve

210 Komisija je kot datum začetka zadevne kršitve določila 27. februar 1996, ko je potekal prvi sestanek „Catherijne“, v zvezi s katerim je imela neposredne dokaze, da so se ga udeležili vsi štirje pivovarji.

211 Kot je bilo navedeno v točkah od 167 do 177 zgoraj, rokopisnih zapiskov s tega sestanka, navedenih v točki 67 obrazložitve izpodbijane odločbe, samih po sebi ni mogoče obravnavati kot vrste dokazov, s katerimi bi bilo mogoče pravno zadostno dokazati ugotovitev kršitve v zvezi z občasnim usklajevanjem drugih tržnih pogojev, ki so bili ponujeni posameznim strankam v gostinskem sektorju.

212 Vendar to še ne pomeni, da teh elementov ni mogoče uporabiti za določitev datuma začetka trajanja kršitve kot celote.

213 Ugotoviti je namreč treba, da je sestanek, ki je potekal 27. februarja 1996, le eden od več občasnih sestankov, na katerih so sodelovali isti udeleženci in ki so potekali v podobnih okoliščinah. Ti sestanki so se imenovali „uskladitev Catherijne“ in „komisija za dnevni red“, na njih so se srečevali predstavniki štirih nizozemskih pivovarjev Heineken, InBev, Grolsch in Bavaria, organizirani so bili vzporedno z uradnimi sestanki organizacije CBK, razprave, ki so potekale v tem okviru, pa niso bile nikoli zapisane v zapisnikih in se skoraj nikoli niso pojavile v internih dopisih. Tudi v izjavi skupine InBev so ti sestanki opisani kot del niza sestankov, priloga pa vključuje še preglednico z imeni, naslovi, datumi in kraji večine od njih, vključno s tistim, ki je potekal 27. februarja 1996 (točka 44 obrazložitve izpodbijane odločbe).

214 Na podlagi izjave skupine InBev in številnih drugih dokazov je bilo že ugotovljeno, da so imeli sestanki iz tega niza protikonkurenčni cilj (točke od 179 do 184 zgoraj). Če zadevna podjetja ne dokažejo nasprotno, je torej mogoče na podlagi, po eni strani, vrste indicev, ki kažejo na sistematičnost sestankov in njihovo protikonkurenčno vsebino, ter, po drugi strani, izjave skupine InBev, ki ima veliko dokazno vrednost, trditi, da so imeli vsi sestanki iz zadevnega sistema protikonkurenčni cilj, čeprav za nekatere od njih v zvezi s tem ni na voljo noben konkreten dokaz.

215 Tožeči stranki v bistvu trdita, da te logike ni mogoče uporabiti pri določitvi datuma začetka in datuma prenehanja kršitve, pri čemer trdita, da je načeloma sicer mogoče predpostaviti, da je kršitev trajala brez prekinitve med dvema točno določenima datumoma, vendar velja za začetek in prenehanje kršitve večje dokazno breme, zato ju je treba neposredno podkrepiti z dokazi.

216 V zvezi s tem je treba opozoriti, da se Komisija pri določanju datuma začetka kršitve ni omejila na elemente, povezane s sestankom, ki je potekal 27. februarja 1996.

217 V točkah od 466 do 469 obrazložitve izpodbijane odločbe je namreč v zvezi z vsakim od zadevnih pivovarjev, vključno s tožečima strankama, navedla, da je pri kršitvi sodeloval „najmanj med 27. februarjem 1996 in 3. novembrom 1999“. V točki 56 obrazložitve izpodbijane odločbe je še pojasnila, da se je na podlagi izjave skupine InBev kršitev začela precej pred letom 1996, in sicer:

– „leta 1990 ali še prej“, kar zadeva razprave o podražitvah v gostinskem sektorju;

– v letih „1993–1994“, kar zadeva razprave v zvezi z rabati in prenosi prodajnih mest med pivovarji v gostinskem sektorju, in

– leta „1987“, kar zadeva razprave med pivovarjema Oranjeboom-Interbrew in Bavaria glede prodaje piva pod znamko distributerja.

218 Komisija je lahko ob upoštevanju precejšnje dokazne vrednosti izjave skupine InBev ugotovila, da se je zadevna kršitev začela najpozneje na datum prvih sestankov leta 1996, ki so navedeni v preglednici, priloženi izjavi skupine InBev, na katerih je bila po nakupu družbe Oranjeboom leta 1995 zastopana ta skupina.

219 Treba je opozoriti, da iz izjave skupine InBev izhaja, da je skupina Heineken že od vsega začetka sodelovala pri organizaciji sestankov „Catherijne“, to je od leta 1993 ali 1994. Poleg tega je bilo dokazano, da je bila skupina Heineken zastopana na sestanku 27. februarja 1996 in da so pivovarji na naslednjem sestanku, to je 19. junija 1996, nadaljevali protikonkurenčne razprave (glej rokopisne zapiske iz točke 67 obrazložitve izpodbijane odločbe ter točk 99 in 100 zgoraj). Čeprav ni dokazano, da je skupina Heineken sodelovala tudi na tem sestanku, je z elementi, povezanimi s tem sestankom, dokazano, da se je tam razpravljalo o sodelovanju te skupine pri morebitni dvofazni podražitvi.

220 Ob upoštevanju navedenega je lahko Komisija upravičeno ugotovila, da sta tožeči stranki pri zadevni kršitvi sodelovali vsaj od 27. februarja 1996.

221 Dejstvo, da v izpodbijani odločbi ni navedeno, da je kršitev obstajala že pred tem datumom, namreč pomeni popuščanje naslovnicama izpodbijane odločbe. V zvezi s tem je treba opozoriti, da odločanje o zakonitosti ali smotrnosti tega popuščanja ni v pristojnosti Splošnega sodišča (glej v tem smislu zgoraj v točki 50 navedeno sodbo JFE Engineering proti Komisiji, točki 340 in 341).

222 V takih okoliščinah – ker je bil zadevni sestanek vključen v sistem rednih sestankov, za katere je bilo pravno zadostno dokazano, da so bili protikonkurenčni – določitve datuma začetka kršitve ni mogoče izpodbiti s trditvijo tožečih strank, da vsebina sestanka 27. februarja 1996 ni bila zadostno dokazana.

223 Torej je treba očitek v zvezi z določitvijo datuma začetka kršitve zavrniti.

– Določitev datuma prenehanja kršitve

224 Komisija je kot datum prenehanja kršitve za vse zadevne pivovarje določila 3. november 1999 (točke od 466 do 469 obrazložitve izpodbijane odločbe), ko je potekal zadnji sestanek „Catherijne“, v zvezi s katerim ima neposredne dokaze o navzočnosti vseh štirih pivovarjev. Ta sestanek je naveden kot zadnja postavka v kronološki preglednici, priloženi izjavi skupine InBev. Skupina InBev je v odgovor na zahtevo Komisije za posredovanje podatkov odgovorila, da je bil sestanek 3. novembra 1999 „sestanek Catherijne (vprašanja v zvezi z gostinskim sektorjem/komisija za dnevni red)[; k]ot vedno na posvetovanjih Catherijne smo večinoma govorili o pretiranih sporazumih in mirnem sobivanju“ (točka 221 obrazložitve izpodbijane odločbe).

225 Tožeči stranki menita, da tej izjavi nasprotujejo bolj specifične izjave direktorjev skupine InBev, ki so se udeležili sestanka 3. novembra 1999, med katerimi navajata naslednja odlomka:

– „19. avgusta 1999 je potekalo usklajevanje, ki sem se ga udeležil. Nato je 3. novembra 1999 potekal sestanek, ki sva se ga udeležila z g. […]. Na nobenem od njiju nismo govorili konkretno o ravnanju na trgu. Sestanek je bil bolj neformalen“;

– „Obstajajo sestanki štirih direktorjev za gostinski sektor (Heineken, Grolsch, Bavaria in Interbrew). Udeležil sem se le enega od teh sestankov, in sicer 3. novembra 1999 v Enschedeju. G. […] me je pripeljal, da bi me predstavil. Ta sestanek ni bil preveč usklajen. Bil je prijeten in brez posebnega dnevnega reda. Podane so bile splošne pripombe o rabatih. Imel sem občutek, da je že leta obstajal neke vrste lestvičen sistem ali pravilo za rabate, vendar to ni bilo nikoli izrecno povedano. Govorilo se je le zelo splošno o skupnih zneskih rabatov, pri čemer je bilo izpostavljenih nekaj incidentov. Imam občutek, da lestvica ni delovala. Vsak gospodarski subjekt je določal lastno strategijo. Morda se je deloma poskusilo z ustrahovanjem, vendar je kljub temu vsak delal po svoji presoji“.

226 Ugotoviti je treba, da ti odlomki v nasprotju s trditvami tožečih strank ne nasprotujejo elementom, na katere se je oprla Komisija. Omemba „pretiranih sporazumov“, „mirnega sobivanja“, „lestvice“ in „pravila za rabate“ jasno kaže na usklajevanje stopenj rabatov, ki so se uporabljale za stranke v gostinskem sektorju. Edino podrobno pojasnilo, ki izhaja iz izjav direktorjev skupine InBev, zadeva raven podrobnosti razprav, ki naj bi bile omejene na „splošne pripombe“ in naj ne bi imele učinka na trgu, saj „lestvica ni delovala“. Vendar je bilo že povedano, da ni mogoče kršitvene narave zadevnega sestanka izpodbijati niti s splošnostjo razprav niti z neobstojem učinka na trgu (glej točki 78 in 79 zgoraj).

227 Poleg tega okoliščina, da je sestanek 3. novembra 1999 spadal v sistem protikonkurenčnih sestankov (glej točki 213 in 214 zgoraj) in da so bila obravnavana vprašanja povezana s predhodnimi razpravami, s katerimi se je omejevala konkurenca, kaže na to, da je bil sestanek sklican zato, da bi zagotovili pogoje, potrebne za nadaljevanje teh razprav.

228 Vsekakor pa je treba kljub domnevi, da si izjave zaposlenih pri skupini InBev, na katere se sklicujeta tožeči stranki, in odgovor te skupine na zahtevo za posredovanje podatkov nekoliko nasprotujejo, šteti, da je dokazna vrednost odgovora zadevne skupine večja, saj iz sodne prakse izhaja, da verodostojnost odgovora v imenu podjetja kot celote presega verodostojnost, ki jo lahko ima odgovor katerega od zaposlenih ne glede na njegove osebne izkušnje ali mnenje (zgoraj v točki 90 navedena sodba LR AF 1998 proti Komisiji, točka 45).

229 Zato je treba očitek v zvezi z določitvijo datuma prenehanja kršitve in tako sedmi tožbeni razlog v celoti zavrniti.

Prvi tožbeni razlog: kršitev načela dobrega upravljanja in člena 27 Uredbe št. 1/2003, kar zadeva zavrnitev dostopa do odgovorov drugih podjetij na obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah

Trditve strank

230 Tožeči stranki Komisiji očitata, da je zavrnila njuno prošnjo za dostop do odgovorov na obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah drugih strank, vključenih v postopek, kar naj bi vplivalo na njeno pravico do obrambe. Po njunem mnenju iz izpodbijane odločbe izhaja, da je Komisija iz teh odgovorov izpeljala dokaze, na podlagi katerih je odločila o obstoju kršitve in utemeljila končni znesek globe, ti odgovori pa naj bi vsebovali tudi razbremenilne elemente, ki bi bili lahko zanju koristni. Zato trdita, da bi jima morala biti v skladu z načelom enakosti dana možnost za preučitev teh elementov, da bi lahko samostojno sestavili svojo obrambo.

231 Tožeči stranki zlasti menita, da bi jima moral biti omogočen dostop do odgovorov družbe Bavaria in skupine Grolsch, saj naj bi iz izpodbijane odločbe izhajalo, da sta ta pivovarja podala verodostojno razlago dokumentov, ki so bili pozneje uporabljeni kot obremenilni in razbremenilni dokazi v zvezi z njima. Pri tem predvsem opozarjata, da je Komisija v točki 75 obrazložitve izpodbijane odločbe odgovore družbe Bavaria na obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah uporabila kot dokaz, da sta se udeležili sestanka 19. junija 1996. Poleg tega naj bi Komisija v točkah od 124 do 126 obrazložitve izpodbijane odločbe razlago, ki jo je izpeljala iz odgovorov družbe Bavaria, uporabila kot dokaz, da se je na sestanku 17. decembra 1997 razpravljalo o cenah piva. Tožeči stranki nazadnje še navajata, da se Komisija v točki 135 obrazložitve izpodbijane odločbe sklicuje na trditve iz odgovora družbe Bavaria, ki jih je uporabila kot dokaz za nekatere obremenilne izjave, ki naj bi jih tožeči stranki podali na sestanku 12. marca 1998.

232 Tožeči stranki poudarjata, da bi jima moral biti zagotovljen dostop do odgovora skupine InBev na obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah, saj se je po njunem mnenju Komisija pri sprejetju izpodbijane odločbe večinoma oprla na izjave te skupine. Kot primer navajata, da je mogoče na podlagi točke 476 obrazložitve izpodbijane odločbe in dopisovanja med Komisijo in skupino InBev, ki je potekalo februarja 2006, sklepati, da so odgovori na obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah te skupine vsebovali razbremenilne elemente.

233 Komisija prereka trditve tožečih strank.

Presoja Splošnega sodišča

234 Člen 27(2) Uredbe št. 1/2003 določa, da se „[p]ravica do obrambe strank […] v postopkih v celoti spoštuje[; s]trankam je zagotovljena pravica do vpogleda v spis Komisije, ob upoštevanju pravnega interesa podjetij za varstvo poslovnih skrivnosti […]“.

235 V skladu z ustaljeno sodno prakso pravica do vpogleda v spis, ki je posledica načela spoštovanja pravice do obrambe, pomeni, da mora Komisija zadevnemu podjetju dati možnost, da preuči vse dokumente v preiskovalnem spisu, ki bi lahko bili pomembni za njegovo obrambo (glej v tem smislu sodbo Sodišča z dne 2. oktobra 2003 v zadevi Corus UK proti Komisiji, C-199/99 P, Recueil, str. I-11177, točke od 125 do 128, in sodbo Splošnega sodišča z dne 29. junija 1995 v zadevi Solvay proti Komisiji, T-30/91, Recueil, str. II-1775, točka 81).

236 K temu spadajo obremenilni in razbremenilni dokumenti, razen poslovnih skrivnosti drugih podjetij, internih dokumentov Komisije in drugih zaupnih podatkov (zgoraj v točki 51 navedena sodba Aalborg Portland in drugi proti Komisiji, točka 68).

237 Kar zadeva obremenilne dokumente, neposredovanje dokumenta pomeni kršitev pravice do obrambe le, če zadevno podjetje dokaže, po eni strani, da se je Komisija opirala na ta dokument za utemeljitev svojega očitka glede obstoja kršitve in, po drugi strani, da bi bilo očitek mogoče dokazati le s sklicevanjem na ta dokument. Zadevno podjetje mora dokazati, da bi bil rezultat, do katerega je prišla Komisija v odločbi, drugačen, če bi moral biti dokument, ki ni bil sporočen, izločen kot dokaz (zgoraj v točki 51 navedena sodba Aalborg Portland in drugi proti Komisiji, točke od 71 do 73).

238 Če pa, nasprotno, razbremenilni dokument ni bil sporočen, mora zadevno podjetje dokazati le, da je lahko njegovo nerazkritje v njegovo škodo vplivalo na potek postopka in na vsebino odločbe Komisije. Dovolj je, če podjetje dokaže, da bi lahko navedene razbremenilne dokumente uporabilo pri svoji obrambi (zgoraj v točki 44 navedena sodba Hercules Chemicals proti Komisiji, točka 81), pri čemer mora zlasti dokazati, da bi se lahko sklicevalo na dokaze, ki ne bi bili skladni s presojo Komisije v fazi obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah, in bi lahko tako kakor koli vplivalo na njeno presojo v poznejši odločbi (glej v tem smislu zgoraj v točki 51 navedeno sodbo Aalborg Portland in drugi proti Komisiji, točka 75).

239 Poleg tega je treba spomniti, da je obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah akt, s katerim se opredeli predmet postopka zoper podjetje in se temu podjetju zagotovi učinkovito izvrševanje pravice do obrambe (glej sodbo Splošnega sodišča z dne 8. oktobra 2008 v zadevi Schunk in Schunk Kohlenstoff-Technik proti Komisiji, T-69/04, ZOdl., str. II-2567, točka 80 in navedena sodna praksa).

240 S tega vidika za obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah veljajo procesna jamstva na podlagi načela spoštovanja pravice do obrambe, med katera spada tudi pravica do dostopa do dokumentov iz spisa Komisije.

241 Odgovori na obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah niso del preiskovalnega spisa v pravem pomenu besede (glej v tem smislu zgoraj v točki 195 navedeno sodbo Cimenteries CBR in drugi proti Komisiji, točka 380).

242 Kar zadeva dokumente, ki niso del spisa, sestavljenega v času vročitve obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah, mora Komisija navedene odgovore drugih zadevnih strank razkriti samo, če se izkaže, da vsebujejo nove obremenilne ali razbremenilne dokaze.

243 Podobno na podlagi točke 27 Obvestila Komisije o pravilih za vpogled v spis Komisije v zadevah na podlagi členov 81 [ES] in 82 [ES], členov 53, 54 in 57 Sporazuma EGP in Uredbe Sveta (ES) št. 139/2004 (UL C 325, 22.12.2005, str. 7) na splošno velja, da se vpogled v odgovore drugih strank, vključenih v preiskavo, na obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah ne dovoli. Stranki se zagotovi dostop do teh dokumentov le, če se ti lahko obravnavajo kot novi obremenilni ali razbremenilni dokazi, povezani s trditvami, ki jih v zvezi z zadevno stranko vsebuje obvestilo Komisije o ugotovitvah o možnih kršitvah.

244 V zvezi z novimi obremenilnimi dokazi iz ustaljene sodne prakse po eni strani izhaja, da je treba – če se namerava Komisija opreti na element iz odgovora na obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah, da bi dokazala obstoj kršitve – drugim podjetjem, vpletenim v ta postopek, omogočiti, da se opredelijo glede takega novega dokaza (zgoraj v točki 195 navedena sodba Cimenteries CBR in drugi proti Komisiji, točka 386, in sodba Splošnega sodišča z dne 27. septembra 2006 v zadevi Avebe proti Komisiji, T-314/01, ZOdl., str. II-3085, točka 50).

245 Dokument je mogoče šteti za obremenilen le, če ga Komisija uporabi za utemeljitev ugotovitve kršitve, ki jo je storilo podjetje. Da bi zadevno podjetje dokazalo, da je bila kršena njegova pravica do obrambe, ne zadostuje dokaz, da se v upravnem postopku ni imelo možnosti izreči o dokumentu, uporabljenem kjer koli v izpodbijani odločbi. Dokazati mora, da je Komisija ta dokument v izpodbijani odločbi uporabila kot dodaten dokaz za kršitev, pri kateri naj bi sodelovalo podjetje (sodba Splošnega sodišča z dne 16. decembra 2003 v združenih zadevah Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied in Technische Unie proti Komisiji, T-5/00 in T-6/00, Recueil, str. II-5761, točka 35).

246 V obravnavanem primeru tožeči stranki trdita, da je Komisija elemente iz odgovorov podjetja Bavaria in skupine Grolsch na obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah uporabila kot nove obremenilne dokaze. V zvezi s tem se sklicujeta na točke 75, od 124 do 126 in 135 obrazložitve izpodbijane odločbe.

247 Najprej, kar zadeva točko 75 obrazložitve izpodbijane odločbe, se ta navezuje na odlomek iz odgovora na obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah, ki ga je podala družba Bavaria in v katerem je navedeno, da je bila skupina Heineken „zelo verjetno“ zastopana na sestanku 19. junija 1996. Komisija je sicer res uporabila to navedbo, vendar je k temu dodala, da spis ne vsebuje nobenega dokaza v zvezi s tem. Iz zadevne točke obrazložitve izpodbijane odločbe ne izhaja, da je bila skupina Heineken na spornem sestanku res zastopana, temveč le, da se je vsekakor udeležila predhodnega sestanka in sestankov, ki so sledili.

248 V takih okoliščinah navedbe zadevnega odlomka iz odgovora družbe Bavaria na obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah ni mogoče šteti za uporabo novega obremenilnega dokaza.

249 Dalje, kar zadeva točki 124 in 126 obrazložitve izpodbijane odločbe v zvezi s sestankom 17. decembra 1997, je treba ugotoviti, da iz točk od 117 do 121 obrazložitve izpodbijane odločbe jasno izhaja, da je bil cilj zadevnega sestanka opredeljen na podlagi elementov iz preiskovalnega spisa.

250 V zvezi s tem je Komisija v točkah 124 in 126 obrazložitve izpodbijane odločbe navedla še alternativno razlago zadevnih elementov, ki jo je v odgovoru na obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah ponudila družba Bavaria, le zato, ker je želela odgovoriti na trditve zadevnega podjetja. Poleg tega iz navedenih točk obrazložitve izhaja, da Komisija razlage družbe Bavaria ni štela za verjetno in je zato ni upoštevala.

251 Nazadnje, kar zadeva točko 135 obrazložitve izpodbijane odločbe, v kateri je povzeta druga razlaga družbe Bavaria v zvezi z elementi iz spisa, povezanimi s sestankom 12. marca 1998, je treba opozoriti, da je bila ta razlaga izrecno zavrnjena v točki 136 obrazložitve izpodbijane odločbe in torej ni mogla biti upoštevana kot dodaten obremenilni dokaz.

252 Ob upoštevanju navedenega je treba ugotoviti, da tožeči stranki nista dokazali, da je Komisija uporabila dodatne obremenilne dokaze, pridobljene iz odgovorov drugih zadevnih strank na obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah.

253 Po drugi strani, kar zadeva nove razbremenilne dokaze, Komisiji v skladu s sodno prakso ni treba zagotoviti dostopa do teh dokazov na svojo pobudo. Če je Komisija v upravnem postopku zavrnila prošnjo tožeče stranke za dostop do dokumentov, ki jih ni v preiskovalnem spisu, je mogoče ugotoviti kršitev pravice do obrambe samo,

če se dokaže, da bi bil izid upravnega postopka lahko drugačen, če bi tožeča stranka v tem postopku imela dostop do zadevnih dokumentov (zgoraj v točki 195 navedena sodba Cimenteries CBR in drugi proti Komisiji, točka 383).

254 Tožeči stranki se poleg tega ne moreta sklicevati na ugotovitev iz zgoraj v točki 51 navedene sodbe Aalborg Portland in drugi proti Komisiji (točka 126), da Komisija ne more sama odločiti, kateri dokumenti so koristni za obrambo zadevnega podjetja. Ta ugotovitev, ki se nanaša na dokumente iz spisa Komisije, ne velja za odgovore drugih zadevnih strank na očitke, o katerih jih je obvestila Komisija.

255 Zato v nasprotju s trditvami tožečih strank upoštevanje pravice do obrambe Komisije načeloma ne zavezuje, da mora zadevne odgovore razkriti drugim strankam, da bi lahko preverile, ali vsebujejo morebitne razbremenilne dokaze.

256 Ker se tožeči stranki sklicujeta na obstoj domnevnih razbremenilnih dokazov v nerazkritih odgovorih, morata zagotoviti prvi indic glede koristnosti teh dokumentov za svojo obrambo.

257 Zlasti morata navesti morebitne razbremenilne dokaze ali predložiti indic, ki potrjuje njihov obstoj in torej tudi njihovo koristnost za potrebe postopka (glej v tem smislu sodbo Splošnega sodišča z dne 27. septembra 2006 v zadevi Jungbunzlauer proti Komisiji, T-43/02, ZOdl., str. II-3435, točke od 351 do 359).

258 V obravnavanem primeru tožeči stranki trdita, da je mogoče iz točke 476 obrazložitve izpodbijane odločbe in dopisov, ki sta si jih izmenjali Komisija in skupina InBev po odgovoru zadevne skupine na obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah, sklepati, da je skupina InBev podala nekatere navedbe, ki jih je mogoče razumeti, kot da je z njimi izpodbijala izvajanje tajnih dogovorov na eni strani in obstoj ali trajanje zadevne kršitve na drugi strani.

259 Kar po eni strani zadeva domnevno navedbo, da se zadevni tajni sporazumi niso dejansko izvajali, je treba opozoriti, da dejstvo, da so druge zadevne stranke v odgovoru na obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah v bistvu navedle iste trditve kot tožeči stranki v zvezi z neizvajanjem omejevalnega sporazuma, ne more biti razbremenilni dokaz (glej v tem smislu zgoraj v točki 257 navedeno sodbo Jungbunzlauer proti Komisiji, točka 353).

260 Po drugi strani, kar zadeva domnevni indic o izpodbijanju obstoja ali trajanja kršitve, je treba opozoriti, da se tožeči stranki v podporo tej trditvi sklicujeta na dopis svetovalca skupine InBev z dne 21. februarja 2006, ki je bil poslan v odgovor na vprašanja Komisije in v katerem je bilo navedeno, da „[njene] stranke nikakor niso nameravale kakor koli niti zmanjšati svoje vloge pri zatrjevanih dejstvih niti vsebinsko izpodbijati obstoja ali trajanja kršitve“. V nasprotju s trditvami tožečih strank samo iz tega pojasnila še ne izhaja, da je odgovor skupine InBev na obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah morda vseboval navedbe, ki bi jih bilo mogoče obravnavati kot razbremenilne dokaze.

261 Iz navedenega izhaja, da tožeči stranki nista razkrili razbremenilnih dokazov, ki bi lahko izhajali iz odgovorov na obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah, ki so jih podala druga zadevna podjetja, in torej nista predložili nobenega indica o tem, da bi bili ti odgovori lahko koristni za njuno obrambo.

262 Zato je treba zavrniti očitek v zvezi z domnevnim obstojem razbremenilnih dokazov v zadevnih odgovorih.

263 Na podlagi navedenega je treba prvi tožbeni razlog zavrniti kot neutemeljen.

Drugi tožbeni razlog: kršitev načela dobrega upravljanja, „načela skrbnosti“ in načela kontradiktornosti, ker naj preiskava ne bi bila skrbna in nepristranska

Trditve strank

264 Tožeči stranki Komisiji očitata, da ni skrbno in nepristransko preučila vseh elementov, upoštevnih za obravnavani primer, in da je elemente iz spisa uporabila selektivno, da bi podkrepila svojo tezo o kršitvi člena 81 ES.

265 V zvezi s tem zlasti trdita, da so njeni obremenilni dokazi temeljili na izjavah skupine InBev v okviru prošnje za ugodno obravnavo, čeprav naj bi bile te izjave nedoločne in protislovne ter naj ne bi temeljile izključno na ugotovitvah avtorjev izjav, zato naj bi bilo v njih deloma uporabljeno dokazovanje s posrednimi izjavami.

266 Tožeči stranki poleg tega trdita, da je Komisija v preiskovalnem postopku kršila načelo dobrega upravljanja, saj naj ne bi upoštevala njunih trditev in naj bi zlasti zavrnila dokaze, ki sta jih predložili v podporo trditvi, da razvoj nizozemskega trga piva v zadevnem obdobju ne kaže na obstoj sporazumov o cenah.

267 Komisija prereka trditve tožečih strank.

Presoja Splošnega sodišča

268 Iz ustaljene sodne prakse izhaja, da je med postopkovnimi jamstvi, ki jih pravni red Unije podeljuje v upravnih postopkih, med drugim obveznost pristojne institucije, da skrbno in nepristransko preuči vse upoštevne elemente obravnavanega primera (sodba Sodišča z dne 21. novembra 1991 v zadevi Technische Universität München, C-269/90, Recueil, str. I-5469, točka 14).

269 V obravnavanem primeru je treba v zvezi s trditvijo, da Komisija ni skrbno in nepristransko preučila dokazov, opozoriti – kot je bilo že ugotovljeno ob koncu preučitve petega in šestega tožbenega razloga zgoraj –, da je Komisija zadostno dokazala obstoj kršitve člena 81 ES, kar zadeva dve sestavini zadevne kršitve (glej točko 163 zgoraj). Splošno sodišče je v okviru preučitve teh tožbenih razlogov že odločilo o pripombah tožečih strank v zvezi s presojo izjave skupine InBev ter elementi, s katerimi naj bi bil v upravnem postopku predložen nasproten dokaz.

270 Natančneje, ker tožeči stranki s svojimi trditvami izpodbijata dokazno vrednost izjave skupine InBev, ker naj bi bila ta nedoločna, kontradiktorna in naj bi vsebovala „posredne izjave“, jih je treba zavrniti zaradi razlogov, predstavljenih v okviru preučitve petega in šestega tožbenega razloga v točkah od 70 do 90 zgoraj.

271 V teh okoliščinah je treba šteti, da se trditve tožečih strank v zvezi z domnevo, da ni bila opravljena celostna, skrbna in nepristranska preiskava, prekrivajo s trditvami, preučenimi v okviru petega in šestega tožbenega razloga zgoraj, zato jih ni treba samostojno preučiti.

272 Zato tega tožbenega razloga ni mogoče sprejeti.

Tretji tožbeni razlog: kršitev domneve nedolžnosti

Trditve strank

273 Tožeči stranki se v bistvu sklicujeta na kršitev domneve nedolžnosti, ker je član Komisije, pristojen za konkurenco, v nizozemskem televizijskem programu izjavil, da „potrošnik predrago plačuje pivo“, s čimer naj bi vnaprej sklepal na obstoj omejevalnega sporazuma na nizozemskem trgu piva.

274 Tožeči stranki torej menita, da je bila kršitev predstavljena kot dokazana že veliko pred koncem upravnega postopka in tudi preden sta se lahko odzvali na obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah.

275 Poleg tega naj Komisija zaradi javne izjave zadevnega člana Komisije ne bi mogla objektivno in s potrebno distanco preučiti trditev tožečih strank v odgovoru na obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah.

276 Komisija prereka trditve tožečih strank.

Presoja Splošnega sodišča

277 Treba je ugotoviti, da trditev tožečih strank v zvezi s kršitvijo domneve nedolžnosti za rešitev obravnavanega spora ni upoštevna.

278 O obstoju kršitve je treba namreč presojati le na podlagi dokazov, ki jih je zbrala Komisija. Če je ob koncu upravnega postopka dokazano, da je bila kršitev dejansko storjena, resničnosti dokazov o sami kršitvi ni mogoče zanikati z dokazom o tem, da je Komisija v tem postopku prezgodaj izrazila prepričanje o obstoju zadevne kršitve (zgoraj v točki 195 navedena sodba Cimenteries CBR in drugi proti Komisiji, točka 726).

279 Vsekakor z izjavami enega od članov Komisije v nizozemski televizijski oddaji, v kateri je kot primer posega Komisije omenil, da so nizozemski potrošniki zaradi ravnanja pivovarn „predrago plačevali pivo“ – tudi če je izbira take izjave še tako neprimerna –, ni mogoče dokazati, da je Komisija vnaprej sprejela odločitev.

280 Treba je opozoriti, da se Komisija kot kolegij posvetuje na podlagi osnutka odločbe. V zvezi s tem trditve zadevnega člana Komisije, ki je omenil ukrepe Komisije, v nasprotju s trditvami tožečih strank nikakor ne pomenijo, da je Komisija krivdo pivovarjev obravnavala kot že dokazano.

281 Ker besede, ki jih je uporabil zadevni član Komisije, niso vsebovale nobene ugotovitve krivde tožečih strank, jih ni mogoče izpodbijati z okoliščino, na katero se sklicujeta tožeči stranki, da je bilo navedeno povedano, še preden sta se lahko odzvali na obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah. Na podlagi te okoliščine torej ni mogoče skleniti, da Komisija ni objektivno in s potrebno distanco preučila odgovorov tožečih strank na obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah.

282 Na podlagi navedenega je treba tretji tožbeni razlog zavrniti kot neutemeljen.

Četrti tožbeni razlog: prekoračitev razumnega roka

Trditve strank

283 Tožeči stranki trdita, da je treba izpodbijano odločbo razglasiti za nično, ker naj bi trajanje postopka kot celote in vsake od njegovih faz močno preseglo tisto, kar bi lahko šteli za razumen rok. Glede tega zlasti trdita, da nista mogli pripraviti obrambe, ker v času pred prejemom obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah ni bil jasen točen predmet preiskave. Poudarjata tudi, da je po vseh letih, ki so pretekla, spomin na dejstva, ki jih očita Komisija, zbledel.

284 Komisija navaja, da je v točkah od 497 do 500 obrazložitve izpodbijane odločbe izrecno priznala, da je postopek trajal predolgo, in je zato izjemoma znižala globo, ki jo je naložila tožečima strankama. Poleg tega je opozorila, da se z ustaljeno sodno prakso sicer res priznava upoštevanje razumnega roka pri izvedbi upravnih postopkov, vendar je mogoče razglasitev ničnosti odločbe o ugotovitvi kršitve utemeljiti s prekoračitvijo tega roka le, če je dokazano, da je kršitev zadevnega načela vplivala na pravico zadevnih podjetij do obrambe.

285 Komisija v zvezi s tem trdi, da je bilo tožečima strankama v nasprotju z njunimi trditvami z odločbo o pregledu z dne 17. marca 2000, ki je bila naslovljena nanju, omogočeno, da sta se seznanili z večjim delom kršitve ter trgi in obdobjem, na katera se je nanašala. Komisija navaja, da je se je ta odločba že sklicevala na protikonkurenčne prakse v zvezi z določitvijo cen, razdelitvijo trgov in/ali izmenjavo informacij v nizozemskem sektorju piva na trgu prodaje na drobno in trgu gostinskega sektorja. Trditev tožečih strank naj ne bi bila dopustna tudi zaradi natančnosti vprašanj, ki so jima bila postavljena po letu 2001.

Presoja Splošnega sodišča

286 Iz ustaljene sodne prakse izhaja, da je upoštevanje razumnega roka pri vodenju upravnih postopkov na področju konkurenčne politike splošno načelo prava Unije, katerega spoštovanje zagotavljajo sodišča Unije (sodbi Sodišča z dne 15. oktobra 2002 v združenih zadevah Limburgse Vinyl Maatschappij in drugi proti Komisiji, C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, od C-250/99 P do C-252/99 P in C-254/99 P, Recueil, str. I-8375, točke od 167 do 171, in z dne 21. septembra 2006 v zadevi Technische Unie proti Komisiji, C-113/04 P, ZOdl., str. I-8831, točka 40).

287 Zaradi uporabe tega načela je treba razlikovati med dvema fazama upravnega postopka, in sicer med fazo preiskave pred obvestilom o ugotovitvah o možnih kršitvah ter med preostankom upravnega postopka, saj ima vsaka od njiju lastno notranjo logiko (zgoraj v točki 286 navedena sodba Technische Unie proti Komisiji, točka 42).

288 Prvo obdobje, ki traja do prejetja obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah, se začne, ko Komisija na podlagi pooblastil, ki ji jih daje zakonodajalec, sprejme ukrepe, ki se navezujejo na očitek, da je bila storjena kršitev, pri čemer mora obdolženemu subjektu omogočiti, da sprejme stališče do usmeritve postopka. Drugo obdobje traja od obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah do sprejetja dokončne odločitve. Komisiji mora omogočiti, da se dokončno opredeli do očitane kršitve (zgoraj v točki 286 navedena sodba Technische Unie proti Komisiji, točka 43).

– Trajanje upravnega postopka

289 V obravnavanem primeru je treba najprej ugotoviti, da je Komisija v točki 498 obrazložitve izpodbijane odločbe priznala, da je upravni postopek po njeni krivdi trajal predolgo.

290 Treba je namreč ugotoviti, da je, kar zadeva prvo fazo upravnega postopka, ki je trajala od marca 2000, ko je bila tožečima strankama vročena odločba o pregledu, do prejema obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah avgusta 2005 minilo 65 mesecev.

291 Ker so bili pregledi v preiskavi opravljeni marca in aprila 2000, Komisija trajanja te faze upravnega postopka kot celote ne more utemeljiti samo z dejstvom, da je na tožeči stranki med letoma 2001 in 2005 naslovila več zahtev za posredovanje podatkov.

292 Ker torej Komisija ni predložila dodatnih informacij ali utemeljitve glede preiskovalnih dejanj, opravljenih v tem obdobju, je treba trajanje prve faze postopka obravnavati kot predolgo (glej v tem smislu zgoraj v točki 245 navedeno sodbo Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied in Technische Unie proti Komisiji, točka 77).

293 Druga faza upravnega postopka, ki je trajala od prejema obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah do sprejetja izpodbijane odločbe aprila 2007, je trajala 20 mesecev, kar pomeni, da je bil tudi z njo – ker ni bila podana nobena dodatna utemeljitev – prekoračen rok, ki je običajno potreben za sprejetje odločbe.

294 Zato je treba ugotoviti, da je zadevni upravni postopek trajal predolgo in da je treba to okoliščino pripisati nedejavnosti po krivdi Komisije, zato je bilo kršeno načelo razumnega roka.

– Vpliv predolgega trajanja upravnega postopka na zakonitost izpodbijane odločbe

295 Iz ustaljene sodne prakse izhaja, da lahko kršitev načela razumnega roka povzroči razglasitev ničnosti odločbe o ugotovitvi kršitve le, če je trajanje postopka vplivalo na izid postopka (glej v tem smislu zgoraj v točki 286 navedeno sodbo Technische Unie proti Komisiji, točka 48 in navedena sodna praksa).

296 V obravnavanem primeru tožeči stranki najprej trdita, da je predolgo trajanje prve faze upravnega postopka vplivalo na njuno pravico do obrambe, saj naj ne bi mogli natančno opredeliti predmeta preiskave, ki jo je vodila Komisija, dokler nista prejeli obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah, zato naj bi bile okrnjene njune možnosti zbiranja razbremenilnih dokazov.

297 V zvezi s tem je treba ugotoviti, da tožeči stranki neupravičeno trdita, da nista mogli opredeliti predmeta preiskave, dokler nista prejeli obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah.

298 Po eni strani je bilo namreč v odločbi o pregledu z dne 17. marca 2000, naslovljeni na družbi Heineken NV in Heineken Holding NV, navedeno, da preiskava Komisije zadeva posebne protikonkurenčne prakse, kot so „določanje cen, razdelitev trgov in/ali izmenjava informacij v nizozemskem sektorju piva, in sicer za trg prodaje na drobno in trg gostinskega sektorja“. Po drugi strani so bili v zahtevah za posredovanje podatkov, ki so bile naslovljene na družbo Heineken NV oktobra 2001, opredeljeni vrste sestankov, datumi in kraji, v zvezi s katerimi je Komisija opravila preiskavo.

299 V nasprotju s trditvami tožečih strank so jima ta obvestila omogočila, da sta se dovolj natančno seznanili s predmetom preiskave, kršitvami, ki bi jih bili lahko obtoženi, in upoštevnimi segmenti trga, zato sta lahko opredelili in zbrali morebitne razbremenilne dokaze.

300 Poleg tega tožeči stranki sicer trdita, da je bilo težko zbrati nekatere razbremenilne dokaze, ker naj bi osebni spomini zadevnih oseb zbledeli, vendar te trditve nista podkrepili s konkretnimi elementi, predvsem pa nista opredelili niti zadevnih zaposlenih in razlogov, zaradi katerih bi bilo bistveno upoštevati njihove spomine, niti okoliščin,

zaradi katerih ni bilo informacij več mogoče pridobiti kako drugače (glej v tem smislu zgoraj v točki 286 navedeno sodbo Technische Unie proti Komisiji, točka 64).

301 Poleg tega morata tožeči stranki zaradi splošne dolžnosti skrbnega ravnanja vsakega podjetja ali podjetniškega združenja poskrbeti za dobro beleženje elementov v zvezi z svojo dejavnostjo v knjigah ali arhivih, predvsem da bi imeli v primeru sodnih ali upravnih postopkov potrebne dokaze. Ko je Komisija tožečima strankama predložila zahteve za posredovanje podatkov na podlagi člena 11 Uredbe Sveta št. 17 z dne 6. februarja 1962, Prva Uredba o izvajanju členov [81 ES] in [82 ES] (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 8, zvezek 1, str. 3), bi morali ti še toliko skrbneje sprejeti vse potrebne ukrepe, da bi ohranili dokaze, na katere bi se lahko razumno oprli (glej v tem smislu zgoraj v točki 245 navedeno sodbo Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied in Technische Unie proti Komisiji, točka 87).

302 V takih okoliščinah trditve tožečih strank, da nista bili že od samega začetka preiskave seznanjeni z njenim predmetom in očitki Komisije ter da zato nista mogli pripraviti obrambe in zbrati razbremenilnih dokazov, na katere bi se lahko oprli, ni mogoče sprejeti.

303 Ob upoštevanju navedenega je treba ugotoviti, da tožeči stranki nista dokazali, da je predolg upravni postopek vplival na njuno pravico do obrambe.

304 Zato je treba četrti tožbeni razlog zavrniti kot neutemeljen.

Osmi tožbeni razlog: kršitev člena 23(3) Uredbe št. 1/2003, smernic, načel enakega obravnavanja, pravne varnosti, sorazmernosti in „razumnosti“ ter obveznosti obrazložitve, kar zadeva odmero globe

Trditve strank

305 Tožeči stranki izpodbijata način, kako je Komisija v obravnavanem primeru izračunala osnovni znesek ter zlasti njeno analizo v zvezi s težo kršitve, različno obravnavo, množiteljem, uporabljenim za odvračanje, in povečanjem zaradi trajanja kršitve. V zvezi s tem v bistvu menita, da kršitev ne bi smela biti opredeljena kot zelo resna in da je Komisija kršila obveznost obrazložitve, ker ni navedla zadostnih razlogov, s katerimi bi bilo mogoče utemeljiti nekatere faze pri določanju končnega zneska, kar zlasti zadeva vpliv na trg. Poleg tega menita, da se je Komisija precej oddaljila od predhodne prakse odločanja, zlasti tiste iz Odločbe 2003/569/ES z dne 5. decembra 2001 v zvezi s postopkom na podlagi člena 81 [ES] (zadeva IV/37.614/F3 PO – Interbrew in Alken-Maes, UL L 200, 7.8.2003, str. 1). Nazadnje, menita, da bi morala ta institucija, ker ni pravilno določila trajanja kršitve, znižati osnovni znesek.

306 Komisija prereka trditve tožečih strank.

Presoja Splošnega sodišča

307 Najprej je treba opozoriti, da lahko Komisija na podlagi člena 23(2) Uredbe št. 1/2003 podjetjem in podjetniškim združenjem z odločbo naloži globe, kadar naklepno ali iz malomarnosti kršijo člen 81 ES. Na podlagi iste določbe za vsako podjetje ali podjetniško združenje, udeleženo pri kršitvi, globa ne presega 10 % njegovega celotnega prometa v predhodnem poslovnem letu.

308 Poleg tega ima Komisija na podlagi ustaljene sodne prakse široko diskrecijsko pravico pri izbiri metode izračuna globe. Ta metoda, ki jo določajo smernice, Komisiji omogoča veliko fleksibilnosti pri izvajanju diskrecijske pravice v skladu z določbami Uredbe št. 1/2003 (glej v tem smislu sodbo Sodišča z dne 3. septembra 2009 v združenih zadevah Papierfabrik August Koehler proti Komisiji, C-322/07 P, C-327/07 P in C-338/07 P, ZOdl., str. I-7191, točka 112).

309 Poleg tega se na področjih, kot je odmera globe na podlagi Uredbe št. 1/2003, na katerih ima Komisija tako diskrecijsko pravico, nadzor nad zakonitostjo njenih presoj omeji na ugotovitev neobstoja očitne napake pri presoji (glej v tem smislu sodbo Splošnega sodišča z dne 18. julija 2005 v zadevi Scandinavian Airlines System proti Komisiji, T-241/01, ZOdl., str. II-2917, točka 79).

310 Vendar pa diskrecijska pravica Komisije in njene omejitve v nobenem primeru ne vplivajo na izvrševanje neomejene pristojnosti sodišč Unije (zgoraj v točki 50 navedena sodba JFE Engineering in drugi proti Komisiji, točka 538), na podlagi katere lahko ti razveljavita, znižata ali zvišata globo, ki jo je naložila Komisija (glej v tem smislu sodbo Sodišča z dne 8. februarja 2007 v zadevi Groupe Danone proti Komisiji, C-3/06 P, ZOdl., str. I-1331, točke od 60 do 62).

311 Ta tožbeni razlog v bistvu vključuje štiri dele, ki zadevajo, prvič, presojo teže zadevne kršitve, drugič, različno obravnavanje in določitev izhodiščnega zneska, tretjič, povečanje izhodiščnega zneska zaradi odvračalnega učinka in, četrtič, povečanje zaradi trajanja kršitve.

312 Splošneje tožeči stranki navajata še očitek v zvezi s kršitvijo načela pravne varnosti zaradi nepredvidljivosti globe, ki jima je bila naložena z izpodbijano odločbo.

– Prvi del tožbenega razloga: presoja teže kršitve

313 Člen 23(3) Uredbe št. 1/2003 določa, da se pri določanju višine globe upoštevata teža in trajanje kršitve.

314 Iz ustaljene sodne prakse izhaja, da je treba težo kršitve ugotoviti ob upoštevanju več dejavnikov, kot so posebne okoliščine primera, njegov kontekst in odvračalni učinek glob, v zvezi s katerimi ima Komisija diskrecijsko pravico (sodbi Sodišča z dne 28. junija 2005 v združenih zadevah Dansk Rørindustri in drugi proti Komisiji, C-189/02 P, C-202/02 P, od C-205/02 P do C-208/02 P in C-213/02 P, ZOdl., str. I-5425, točka 241, in z dne 24. septembra 2009 v združenih zadevah Erste Group Bank in drugi proti Komisiji, C-125/07 P, C-133/07 P, C-135/07 P in C-137/07 P, ZOdl., str. I-8681, točka 91).

315 Točka 1(A), prvi odstavek, smernic posebej določa, da je treba pri presoji teže kršitve upoštevati njeno naravo, njen dejanski vpliv na trg, kadar se ga lahko meri, in velikost upoštevnega geografskega trga.

316 Splošno sodišče je v okviru nadzora z neomejeno pristojnostjo pristojno, da presodi, ali je višina naložene globe sorazmerna glede na težo in trajanje kršitve, ter da pretehta težo kršitve in okoliščine, na katere se sklicujejo tožeče stranke (glej v tem smislu sodbo Splošnega sodišča z dne 25. oktobra 2005 v zadevi Groupe Danone proti Komisiji, T-38/02, ZOdl., str. II-4407, točka 136).

317 Tožeči stranki pri izpodbijanju teže kršitve, kot jo je določila Komisija, navajata tri očitke. Prvič, nasprotujeta temu, da je bila kršitev opredeljena kot zelo resna z vidika narave in cilja tajnega dogovarjanja. Drugič, Komisiji očitata, da ni preučila vpliva omejevalnega sporazuma na trg in da je v zvezi s tem kršila obveznost obrazložitve. Tretjič, v nasprotju s sklepi Komisije menita, da bi bilo treba pri določitvi teže kršitve geografsko velikost upoštevnega trga upoštevati kot olajševalni dejavnik.

318 Tožeči stranki v okviru prvega očitka trdita, da je bilo sporno ravnanje omejeno le na izmenjavo splošnih pogledov na okoliščine na trgu in ni preraslo v usklajevanje o konkretnem ravnanju, zato naj bi bilo mogoče kršitev opredeliti le kot manjšo ali resno. Poleg tega poudarjata, da je Komisija v izpodbijani odločbi črtala več elementov kršitve iz obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah.

319 V zvezi s tem je treba opozoriti, da so na podlagi točke 1(A), drugi odstavek, tretja alinea, smernic zelo resne kršitve navadno zlasti „horizontalne omejitve, kot so cenovni karteli in kvote o delitvah trga“.

320 Poleg tega iz ustaljene sodne prakse izhaja, da v take omejevalne sporazume spadajo najhujše oblike poseganja v konkurenco, saj jo že s samim namenom poskušajo odstraniti med tistimi podjetji, ki te sporazume izvajajo, in so zato v nasprotju s temeljnimi cilji Unije (glej v tem smislu zgoraj v točki 316 navedeno sodbo z dne 25. oktobra 2005 v zadevi Groupe Danone proti Komisiji, točka 147 in navedena sodna praksa).

321 Ker je Komisija upravičeno ugotovila, da sta tožeči stranki sodelovali pri kršitvi, ki je vključevala vrsto sporazumov in/ali usklajenih ravnanj, katerih namen je bil omejiti konkurenco na skupnem trgu, zlasti z usklajevanjem cen, podražitvami in razdelitvijo strank, trditve tožečih strank, da kršitve ni mogoče opredeliti kot zelo resno, ni mogoče sprejeti.

322 Torej Komisija v točki 442 obrazložitve izpodbijane odločbe ni napačno ugotovila, da je treba kršitev v obravnavanem primeru že po naravi opredeliti kot zelo resno. Tega sklepa ni mogoče omajati z dejstvom, da nekateri elementi kršitve, navedeni v obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah, niso bili uporabljeni v izpodbijani odločbi, saj so v tej navedeni elementi, s katerimi je utemeljena opredelitev kršitve kot zelo resne.

323 Tožeči stranki v okviru drugega očitka v zvezi z vplivom omejevalnega sporazuma na trg trdita, da je Komisija neupravičeno opredelila kršitev kot zelo resno, ker naj ne bi občutno vplivala na trg. Komisiji očitata, da glede tega ni upoštevala ugotovitev iz izvedenskega ekonomskega poročila, ki sta ji ga predložili med upravnim postopkom in katerega sklepe naj bi potrdilo drugo izvedensko poročilo, ki sta ga naročili po sprejetju izpodbijane odločbe. Hkrati trdita, da je Komisija kršila obveznost

obrazložitve, ker je navedla le, da učinka kršitve ni mogoče izmeriti. Poleg tega naj bi iz točk 453 in 457 obrazložitve izpodbijane odločbe izhajalo prav obratno.

324 Opozoriti je treba, da je obstoj dejanskega vpliva na trg sicer res eden od elementov, ki se upoštevajo pri presoji teže kršitve, vendar je to le eno od meril, med katere spadata še narava kršitve in velikost geografskega trga. Iz točke 1(A), prvi odstavek, smernic še izhaja, da se zadevni vpliv upošteva le, kjer se ga lahko meri.

325 Poleg tega je treba opozoriti, da je mogoče horizontalne omejevalne sporazume glede cen ali razdelitev trgov, kot je kršitev v obravnavanem primeru, opredeliti kot zelo resne kršitve že na podlagi njihove narave, ne da bi bilo treba Komisiji dokazati dejanski vpliv kršitve na trg. Dejanski vpliv kršitve je le eden od dejavnikov, ki – če ga je mogoče izmeriti – lahko Komisiji omogoči, da izhodiščni znesek globe poveča nad predvidenih najmanj 20 milijonov EUR (sodba Sodišča z dne 3. septembra 2009 v zadevi Prym in Prym Consumer proti Komisiji, C-534/07 P, ZOdl., str. I-7415, točki 74 in 75).

326 V obravnavanem primeru je Komisija v točki 452 obrazložitve izpodbijane odločbe ugotovila:

„V tem postopku ni mogoče izmeriti dejanskega vpliva celote sporazumov, iz katerih je sestavljena kršitev, na nizozemski trg, zato se Komisija v skladu s smernicami, na podlagi katerih se dejanski vpliv upošteva le, kadar se lahko meri, ne opira na poseben vpliv […] Zato Komisija pri določitvi glob v obravnavanem primeru ne bo upoštevala vpliva na trg."

327 Dalje, Komisija je v točki 455 obrazložitve izpodbijane odločbe, v kateri je odločila o resnosti kršitve, navedla:

„Glede na naravo kršitve in dejstvo, da je bila razširjena na celotnem nizozemskem ozemlju, so podjetja, na katera je naslovljena ta odločba, storila zelo resno kršitev člena 81 [ES].“

328 Iz teh odlomkov izhaja, da se Komisija pri določanju teže kršitve ni oprla na njen vpliv na trg, temveč na njeno naravo in velikost upoštevnega geografskega trga.

329 V zvezi s tem je treba ugotoviti, da se je Komisija glede na naravo ugotovljene kršitve, katere namen je bil zlasti usklajevanje cen in podražitev ter občasno usklajevanje glede razdelitve strank, upravičeno odločila, da ne bo upoštevala vpliva kršitve na trg.

330 Tožeči stranki ne moreta v takih okoliščinah Komisiji očitati tega, da ni upoštevala izvedenskih poročil, ki sta ji jih predložili v upravnem postopku v podporo svoji trditvi, da kršitev ni vplivala na trg.

331 Ker gre poleg tega za izbirni dejavnik pri določanju višine globe, ki v obravnavanem primeru ni bil upoštevan, tožeči stranki Komisiji ne moreta utemeljeno očitati niti tega, da ni pojasnila razlogov za svojo ugotovitev v zvezi z nemerljivostjo dejanskega vpliva kršitve.

332 Poleg tega tožeči stranki neupravičeno trdita, da iz točk 453 in 457 obrazložitve izpodbijane odločbe izhaja, da je Komisija pri odmeri višine globe vseeno upoštevala vpliv na trg.

333 Iz točke 452 obrazložitve izpodbijane odločbe namreč jasno izhaja, da Komisija ni upoštevala zadevnega vpliva. Tej ugotovitvi nikakor ne nasprotujejo razlogi iz točk 453 in 457 obrazložitve izpodbijane odločbe, na katere se sklicujeta tožeči stranki. Komisija je tako v točki 453 obrazložitve izpodbijane odločbe ocenila le velikost upoštevanega trga, ne pa tudi vpliv kršitve nanj. V točki 457 obrazložitve izpodbijane odločbe je opozorila le na to, da je treba izhodiščne zneske obravnavati posamično v okviru različnega obravnavanja, in sicer glede na posamično težo ravnanja vsakega od zadevnih podjetij.

334 Zato drugi očitek tožečih strank ni utemeljen.

335 Tožeči stranki se s tretjim očitkom, ki zadeva geografsko velikost upoštevnega trga, sklicujeta na majhno površino Nizozemske in omejen pomen trga piva za njeno gospodarstvo kot celoto. Poleg tega še trdita, da le to, da so zadevni pivovarji skupaj pokrivali več kot 90 % nizozemskega trga, še ne pomeni, da kršitve ni mogoče opredeliti kot manjše ali resne, in sicer zlasti ob upoštevanju prejšnjih odločitev Komisije.

336 Komisija je v točki 453 obrazložitve izpodbijane odločbe pri določanju teže kršitve upoštevala dejstvo, da „[s]kupni tržni delež zadevnih podjetij na nizozemskem trgu presega 90 %“. Poleg tega je dokazala, da je kršitev hkrati zadevala gostinski sektor in sektor uživanja doma. Zato je sklenila, da je za „90 % celotnega nizozemskega trga piva veljal omejevalni sporazum“.

337 V zvezi s tem iz sodne prakse izhaja, da se celotno ozemlje države članice šteje za znaten del skupnega trga (sodba Sodišča z dne 9. novembra 1983 v zadevi Nederlandsche Banden-Industrie-Michelin proti Komisiji, 322/81, Recueil, str. 3461, točka 28).

338 Ker je torej Komisija ugotovila, da se je kršitev nanašala na 90 % nizozemskega trga piva in je zadevala vse glavne sektorje trženja na tem trgu, je lahko na podlagi velikosti upoštevnega geografskega trga kršitev upravičeno opredelila kot zelo resno.

339 Poleg tega je treba opozoriti, da je mogoče na podlagi sodne prakse kršitve, kot so sporazumi ali usklajena ravnanja, ki zadevajo zlasti določanje cen in delitev strank, že samo na podlagi njihove narave opredeliti kot zelo resne, ne da bi bilo treba taka ravnanja presojati glede na poseben geografski obseg.

340 To ugotovitev potrjuje tudi dejstvo, da je v smernicah v okvirnem opisu kršitev, ki jih je treba šteti za resne, navedeno, da „bodo [te] večinoma horizontalne ali vertikalne omejitve […], vendar uporabljene bolj strogo, z večjim vplivom na trg in z učinki na širokih področjih skupnega trga“, medtem ko pa v opisu zelo resnih kršitev ni omenjena nobena zahteva niti po dejanskem vplivu na trg niti po učinkih na določeno geografsko območje (zgoraj v točki 316 navedena sodba z dne 25. oktobra 2005 v zadevi Groupe Danone proti Komisiji, točka 150).

341 Iz tega izhaja, da dejstvo, da je zadevni geografski trg nacionalne velikosti, nikakor ni v nasprotju s tem, da se kršitev v obravnavanem primeru opredeli kot zelo resna.

342 To še toliko bolj velja v zvezi z domnevno omejenim pomenom trga piva za nizozemsko gospodarstvo, saj velikost trga zadevnega proizvoda načeloma ni eden od elementov, ki bi jih bilo treba obvezno upoštevati, ampak je samo eden od upoštevnih elementov za presojo teže kršitve in odmero globe (glej v tem smislu sodbo Sodišča z dne 25. januarja 2007 v zadevi Dalmine proti Komisiji, C-407/04 P, ZOdl., str. I-829, točka 132).

343 Glede na navedeno tretjega očitka in tako tudi prvega dela tega tožbenega razloga v celoti ni mogoče sprejeti.

– Drugi del tožbenega razloga: določitev izhodiščnega zneska in različno obravnavanje

344 Tožeči stranki izpodbijata izhodiščni znesek globe, ki jima je bila naložena, pri čemer se na prvem mestu sklicujeta na kršitev načela enakega obravnavanja z vidika prakse odločanja Komisije in zlasti z vidika glob, ki so bile naložene belgijskim pivovarjem v Odločbi 2003/569/ES. V zvezi s kršitvijo istega načela se sklicujeta še na nekatere odločbe, ki jih je Komisija sprejela zaradi kršitev, povezanih s trgom ene same države članice, in v katerih naj bi bila kršitev opredeljena kot „resna“ ali naj bi bili določeni nižji izhodiščni zneski kot v obravnavanem primeru.

345 V uvodu je treba poudariti, da prejšnja praksa odločanja Komisije ni pravni okvir za globe na področju konkurence (sodba Splošnega sodišča z dne 30. septembra 2003 v zadevi Michelin proti Komisiji, T-203/01, Recueil, str. II-4071, točka 292) in da ima Komisija na podlagi Uredbe št. 17 in Uredbe št. 1/2003 pri določanju višine glob diskrecijsko pravico, da bi ravnanje podjetij usmerila k spoštovanju pravil o konkurenci

(sodba Splošnega sodišča z dne 29. aprila 2004 v združenih zadevah Tokai Carbon in drugi proti Komisiji, T-236/01, T-239/01, od T-244/01 do T-246/01, T-251/01 in T-252/01, Recueil, str. II-1181, točka 216), zato lahko višino glob kadar koli prilagodi potrebam te politike (zgoraj v točki 314 navedena sodba Dansk Rørindustri in drugi proti Komisiji, točka 169).

346 V obravnavanem primeru je bila višina globe, naložene tožečima strankama, določena na podlagi člena 23(3) Uredbe št. 1/2003 ob upoštevanju teže in trajanja zadevne kršitve. Tožeči stranki se glede tega ne moreta utemeljeno sklicevati le na dejstvo, da je Komisija v prejšnji praksi odločanja podobna ravnanja kaznovala z globami, nižjimi od tistih, ki so bile naložene v obravnavanem primeru.

347 V takih okoliščinah se tožeči stranki ne moreta sklicevati na kršitev načela enakega obravnavanja. Sodišče je namreč že večkrat presodilo, da prejšnja praksa odločanja Komisije ne šteje za pravni okvir za globe na področju konkurence in da so odločbe glede drugih zadev le kazalec glede morebitnega obstoja diskriminacije, ker je malo verjetno, da so okoliščine v teh zadevah – kot so trgi, proizvodi, podjetja in zadevna obdobja – enake (glej zgoraj v točki 314 navedeno sodbo Erste Group Bank in drugi proti Komisiji, točka 233 in navedena sodna praksa).

348 Glede trditev tožečih strank, ki se v zvezi s tem sklicujeta na opredelitev kršitve in raven glob, naloženih z odločbami v zvezi z nekaterimi kršitvami, omejenimi na trg ene same države članice, je treba opozoriti, da tožeči stranki – razen v zvezi z zadnjo okoliščino – ne izpodbijata istovetnosti navedenih kršitev, zlasti kar zadeva proizvode,

podjetja in upoštevna obdobja. Zadevne trditve torej ne zadostujejo za dokaz domnevno diskriminatornega ravnanja.

349 Tožeči stranki se v zvezi z Odločbo 2003/569/ES sklicujeta na kršitev načela enakega obravnavanja, pri čemer navajata, da so bile globe, naložene zadevnim belgijskim pivovarjem, precej nižje od tistih, naloženih z izpodbijano odločbo, pri čemer naj ne bi bile niti narava kršitev niti okoliščine na zadevnih trgih tako drugačne, da bi bilo z njimi mogoče utemeljiti tako razliko.

350 Glede tega je treba opozoriti, da Komisija težo kršitev presoja glede na več elementov, ki ne izhajajo iz zavezujočega ali izčrpnega seznama meril, ki jih je treba upoštevati, in da poleg tega ni dolžna uporabiti natančne matematične formule, ne glede na to, ali gre za celotni znesek naložene globe ali za razčlenitev tega zneska na različne elemente (glej sodbo Splošnega sodišča z dne 13. januarja 2004 v zadevi JCB Service proti Komisiji, T-67/01, Recueil, str. II-49, točki 187 in 188 ter navedena sodna praksa).

351 V takih okoliščinah bi lahko neposredna primerjava glob, ki so bile naložene naslovnikom dveh odločb v zvezi z različnimi kršitvami, izkrivila posebne funkcije, ki jih imajo različne faze izračuna globe. Končni zneski glob se namreč izračunajo na podlagi posebnih okoliščin posameznega omejevalnega sporazuma in presoj v zvezi z obravnavanim primerom.

352 Iz navedenega izhaja, da položaja tožečih strank, kar zadeva raven naloženih glob, ni mogoče primerjati s položajem podjetij, na katera so bile naslovljene navedene prejšnje odločbe.

353 Glede na navedeno je treba zavrniti očitek v zvezi s kršitvijo načela enakega obravnavanja na podlagi prejšnje prakse odločanja Komisije.

354 Na drugem mestu tožeči stranki trdita, da je Komisija uporabila različno obravnavanje, ker se je oprla na napačne predpostavke, s čimer naj bi kršila načela „razumnosti“, enakega obravnavanja in sorazmernosti, ter da sprejete odločbe v zvezi s tem ni dovolj obrazložila.

355 Glede tega tožeči stranki po eni strani neupravičeno trdita, da je Komisija uporabila različno obravnavanje na podlagi dejanskega vpliva kršitve na trg, kar naj bi bilo v nasprotju s sklepom iz točke 452 obrazložitve izpodbijane odločbe, po katerem se zadevni vpliv ni upošteval.

356 Trditev tožečih strank namreč temelji na napačni razlagi točke 457 obrazložitve izpodbijane odločbe, ki vsebuje le sklic na navedbo iz točke 1(A), šesti odstavek, smernic, v kateri je določeno, da je mogoče, če kršitev vključuje več podjetij (na primer kartele), uporabljati ponderje za splošne izhodiščne zneske, da bi tako določili specifičen izhodiščni znesek ter upoštevali specifično težo in zato dejanski vpliv kršitev vsakega podjetja na konkurenco, zlasti če obstaja znatno neskladje med velikostjo podjetij, ki so storila kršitve iste vrste.

357 V nasprotju s trditvami tožečih strank upoštevanje „specifične teže in zato dejanskega vpliva kršitev vsakega podjetja na konkurenco“ zadeva razdelitev sodelujočih pri omejevalnem sporazumu v kategorije na podlagi njihove velikosti na trgu v referenčnem obdobju, kar ne pomeni, da se je upošteval vpliv na trg, ki ga je imela kršitev kot celota.

358 V nasprotju s trditvami tožečih strank ni nujno, da različno obravnavanje na podlagi te določbe pomeni tudi upoštevanje dejanskega vpliva kršitve na trg, zato to še ne pomeni, da je Komisija ugotovila, da je imela zadevna kršitev tak vpliv.

359 Po drugi strani tožeči stranki pri sklicevanju na načeli „razumnosti“ in enakega obravnavanja, kar zadeva dejstvo, da je bila skupini InBev priznana imuniteta pred globami, navajata le trditve, ki so bile zavrnjene že v točkah od 70 do 90 zgoraj in se nanašajo na domnevno nedoločnost in protislovnost izjave skupine InBev.

360 Kar zadeva domnevno nezadostno obrazložitev v zvezi z različnim obravnavanjem, je treba opozoriti, da je na podlagi ustaljene sodne prakse zahteva po spoštovanju postopkovnih pravil, ki jo predstavlja obveznost obrazložitve izračuna globe, izpolnjena, če Komisija v odločbi navede elemente presoje, na podlagi katerih je presodila težo in trajanje kršitve (glej zgoraj v točki 286 navedeno sodbo Limburgse Vinyl Maatschappij in drugi proti Komisiji, točka 463 in navedena sodna praksa).

361 V obravnavanem primeru iz točke 458 obrazložitve izpodbijane odločbe izhaja, da je Komisija specifični izhodiščni znesek za tožeči stranki izračunala na podlagi prodaje piva, ki sta jo ti uresničili na Nizozemskem v zadnjem celem koledarskem letu kršitve, to je v letu 1998. Tožeči stranki sta bili z vidika sorazmernega pomena na trgu uvrščeni v prvo kategorijo, ker je bila prodaja njunega piva veliko večja od prodaje drugih pivovarjev.

362 Ker je Komisija kot razlog za to, da je tožeči stranki uvrstila v prvo kategorijo, navedla njun promet v letu 1998, ni mogoče sprejeti njune trditve o kršitvi obveznosti obrazložitve. V zvezi s tem zlasti navedbe iz točke 458 obrazložitve izpodbijane odločbe zadostujejo za to, da sta se tožeči stranki lahko seznanili z razlogi za sprejetje tega dela

izpodbijane odločbe, Splošno sodišče pa ima na voljo dovolj elementov za izvajanje nadzora (glej v tem smislu sodbo Sodišča z dne 22. maja 2008 v zadevi Evonik Degussa proti Komisiji in Svetu, C-266/06 P, neobjavljena v ZOdl., točka 103).

363 Nazadnje je treba še dodati, da se pristop Komisije glede tega popolnoma sklada z merili, uvedenimi s smernicami in zgoraj navedeno sodno prakso, saj je promet, ki so ga podjetja, vpletena v kršitev, v referenčnem obdobju ustvarila s prodajo, koristen kazalec teže vsakega od njih na trgu. Torej samo zato, ker se izhodiščni znesek določi na podlagi takega pristopa, še ni kršeno načelo sorazmernosti.

364 Na podlagi navedenega je treba ugotoviti, da Komisija z določitvijo izhodiščnega zneska in različnim obravnavanjem ni kršila načel, na katera se sklicujeta tožeči stranki, niti ni v zvezi s tem kršila obveznosti obrazložitve.

365 Zato je treba drugi del tega tožbenega razloga zavrniti.

– Tretji del tožbenega razloga: povečanje zaradi odvračalnega učinka

366 Tožeči stranki trdita, da je Komisija z uporabo zadevnega množitelja kršila načela enakega obravnavanja, sorazmernosti in pravne varnosti.

367 Treba je opozoriti, da mora Komisija pri odmeri globe paziti na njen odvračalni učinek (sodba Sodišča z dne 7. junija 1983 v združenih zadevah Musique Diffusion française in drugi proti Komisiji, od 100/80 do 103/80, Recueil, str. 1825, točka 106, in sodba Splošnega sodišča z dne 27. septembra 2006 v zadevi Archer Daniels Midland proti Komisiji, T-329/01, ZOdl., str. II-3255, točka 63).

368 V zvezi s tem lahko Komisija upošteva zlasti velikost in gospodarsko moč zadevnega podjetja (glej v tem smislu zgoraj v točki 367 navedeno sodbo Musique Diffusion française in drugi proti Komisiji, točka 120, in zgoraj v točki 314 navedeno sodbo Dansk Rørindustri in drugi proti Komisiji, točka 243).

369 Prav tako točka 1(A), četrti odstavek, smernic določa, da je treba upoštevati dejansko gospodarsko zmožnost kršiteljev, da povzročijo večjo škodo drugim subjektom, zlasti potrošnikom, in določiti kazen na ravni, ki naj zagotavlja, da ima dovolj odvračalen učinek.

370 V obravnavanem primeru je Komisija v skladu s tem navedla, da je treba določiti višino glob tako, da bo zagotovljen zadosten odvračalni učinek, in ob tem upoštevati velikost vsakega podjetja (točka 463 obrazložitve izpodbijane odločbe).

371 Komisija je v isti točki obrazložitve izhodiščni znesek za tožeči stranki še pomnožila z 2,5, pri čemer je upoštevala precejšnjo velikost skupine Heineken, ki izhaja iz njenega velikega svetovnega prometa v zadnjem poslovnem letu pred datumom sprejetja izpodbijane odločbe, za katero so bili na voljo podatki.

372 Glede tega je treba v zvezi s trditvijo tožečih strank o množiteljih, uporabljenih v prejšnjih odločbah Komisije, opozoriti, da ima Komisija pri odmeri glob diskrecijsko pravico, da bi ravnanje podjetij usmerila k spoštovanju pravil o konkurenci. Dejstvo, da je Komisija v preteklosti za določene vrste kršitev uporabila določeno raven globe, torej ne more preprečiti možnosti, da to raven kadar koli zviša zaradi zagotovitve izvajanja politike konkurence in okrepitve odvračalnega učinka glob (glej sodbo Splošnega sodišča z dne 8. oktobra 2008 v zadevi SGL Carbon proti Komisiji, T-68/04, ZOdl., str. II-2511, točka 49 in navedena sodna praksa).

373 Zato dejstvo, da je Komisija v prejšnji praksi odločanja za podjetja, katerih velikost je bila primerljiva z velikostjo skupine Heineken, uporabila manjše množitelje, še ne pomeni, da je bilo zadevno povečanje nesorazmerno in diskriminatorno, niti ni bilo zato kršeno načelo pravne varnosti.

374 Kar zadeva domnevno kršitev obveznosti obrazložitve, je treba ugotoviti, da je Komisija s tem, da se je sklicevala na potrebo, da se določijo globe na ravni, s katero bo zagotovljen zadosten odvračalni učinek, in na precejšnjo velikost skupine Heineken, ki izhaja iz njenega velikega svetovnega prometa (točka 463 obrazložitve izpodbijane odločbe), pravno zadostno navedla dejavnike, ki jih je upoštevala pri povečanju izhodiščnega zneska globe, naložene tožečima strankama, za zagotovitev odvračalnega učinka, in jima je tako omogočila, da se seznanita z utemeljitvijo tega povečanja, do katerega je prišlo zaradi njunega posebnega položaja, in da uveljavljata svoje pravice, sodišču Unije pa, da izvede nadzor.

375 Komisiji namreč pri obrazložitvi višine globe ni treba navesti številčnih podatkov, na podlagi katerih je izvrševala svojo diskrecijsko pravico, zlasti glede odvračalnega učinka, ki ga poskuša doseči (glej v tem smislu sodbo Sodišča z dne 16. novembra 2000

v zadevi Cascades proti Komisiji, C-279/98 P, Recueil, str. I-9693, točke od 39 do 48, in sodbo Splošnega sodišča z dne 27. septembra 2006 v zadevi Akzo Nobel proti Komisiji, T-330/01, ZOdl., str. II-3389, točka 125).

376 Poleg tega, kar zadeva pravilno presojo v zvezi z velikostjo in gospodarsko močjo zadevnega podjetja, tožeči stranki neupravičeno trdita, da bi morala Komisija pri določanju zadevnega množitelja upoštevati še druge okoliščine, kot so narava kršitve, domneven neobstoj učinka zadevne kršitve na trg, dejstvo, da se je kršitev končala že pred začetkom preiskave, ali to, da je bil upravni postopek predolg.

377 Ob upoštevanju navedenega je treba tretji del tega tožbenega razloga zavrniti.

– Četrti del tožbenega razloga: povečanje na podlagi trajanja kršitve

378 Komisija je v točki 466 obrazložitve izpodbijane odločbe ugotovila, da je skupina Heineken pri kršitvi sodelovala najmanj med 27. februarjem 1996 in 3. novembrom 1999, torej tri leta in osem mesecev. Zato je bil izhodiščni znesek globe za tožeči stranki povečan za 35 %, to je 10 % za vsako celo leto kršitve in 5 % za preostalo obdobje, ki je trajalo šest mesecev ali več.

379 Tožeči stranki to presojo izpodbijata, tako da izpodbijata ugotovitve, ki jih je podala Komisija v zvezi z datumom začetka in datumom prenehanja zadevne kršitve.

380 Poudariti je treba, kot je bilo že ugotovljeno med preučitvijo sedmega tožbenega razloga v točkah od 210 do 229 zgoraj, da je Komisija upravičeno menila, da sta tožeči stranki pri kršitvi sodelovali med 27. februarjem 1996 in 3. novembrom 1999. S tega vidika torej ni mogoče izpodbijati 35-odstotnega povečanja izhodiščnega zneska globe, ki ga je uporabila Komisija.

381 Zato četrtega dela tožbenega razloga, ki se nanaša na trajanje kršitve, ni mogoče sprejeti.

– Domnevna kršitev načela pravne varnosti

382 Tožeči stranki trdita, da višine globe, ki jo je določila Komisija, ni bilo mogoče niti približno predvideti.

383 Opozoriti je treba, da je načelo pravne varnosti splošno načelo prava Unije in zlasti zahteva, da je vsak predpis z negativnimi posledicami za posameznike jasen in določen, da lahko zainteresirane stranke predvidijo njegovo uporabo (glej sodbo Splošnega sodišča z dne 5. aprila 2006 v zadevi Degussa proti Komisiji, T-279/02, ZOdl., str. II-897, točka 66 in navedena sodna praksa).

384 Iz tega načela izhaja načelo zakonitosti kazni, na podlagi katerega je treba jasno opredeliti kršitve in kazni, s katerimi se jih kaznuje (zgoraj v točki 362 navedena sodba Evonik Degussa proti Komisiji in Svetu, točka 39).

385 V zvezi s tem je treba opozoriti, da čeprav člen 23(2) in (3) Uredbe št. 1/2003 daje Komisiji široko diskrecijsko pravico, njeno izvajanje vseeno omejuje z določitvijo objektivnih meril, ki jih je ta dolžna upoštevati. Po eni strani za globo, ki se lahko naloži, velja številčno določljiva in absolutna zgornja meja, tako da je največji znesek globe, ki se lahko naloži danemu podjetju, določljiv vnaprej. Po drugi strani je izvajanje te diskrecijske pravice omejeno tudi s pravili, ki si jih je določila sama Komisija v smernicah, upravno prakso Komisije pa v celoti nadzira sodišče Unije. Preudaren gospodarski subjekt torej lahko, po potrebi s pomočjo pravnega svetovalca, dovolj natančno predvidi metodo izračuna in okvirno višino globe, ki mu grozi za neko ravnanje, zato dejstvo, da ta subjekt ne more vnaprej poznati natančne višine globe, ki jo bo Komisija naložila v posameznem primeru, ni kršitev načela zakonitosti kazni (glej v tem smislu zgoraj v točki 362 navedeno sodbo Evonik Degussa proti Komisiji in Svetu, točke od 50 do 55).

386 Poleg tega morajo podjetja, ki so v upravnem postopku, ki lahko pripelje do naložitve globe, upoštevati možnost, da lahko Komisija kadar koli poviša globe v primerjavi z globami, ki jih je naložila v preteklosti (glej zgoraj v točki 314 navedeno sodbo Dansk Rørindustri in drugi, točki 229 in 230). Zadevna podjetja morajo torej razumno predvideti, da lahko Komisija kadar koli pretehta splošno raven glob v okviru uresničevanja druge politike konkurence (glej v tem smislu zgoraj v točki 367 navedeno sodbo Archer Daniels Midland proti Komisiji, točka 48).

387 To še toliko bolj velja v obravnavanem primeru, v katerem gre za že po naravi zelo resno kršitev, ki vključuje ravnanja, katerih nezakonitost je Komisija že večkrat potrdila.

388 Čeprav torej tožeči stranki nista mogli biti vnaprej natančno seznanjeni z globami, ki jih bo Komisija naložila v obravnavanem primeru, še zlasti ob upoštevanju povišanja splošne ravni glob v obdobju po storitvi zadevnih kršitev, ta okoliščina še ne kaže na kršitev načel pravne varnosti in zakonitosti kazni, saj je Komisija – kot je bilo ugotovljeno ob preučitvi tega tožbenega razloga – svojo diskrecijsko pravico izvajala ob upoštevanju zakonodajnega okvira, določenega s členom 23(2) in (3) Uredbe št. 1/2003, kot je bil natančno opredeljen s sodno prakso Sodišča in Splošnega sodišča, ter pravil ravnanja, ki jih je sama določila v smernicah.

389 Zato je treba ta očitek in tako tudi osmi tožbeni razlog v celoti zavrniti kot neutemeljena.

Deveti tožbeni razlog: neupoštevanje olajševalnih okoliščin

Trditve strank

390 Na prvem mestu tožeči stranki trdita, da bi morala Komisija osnovni znesek globe znižati zaradi okoliščine, da je bil kot datum prenehanja kršitve določen 3. november 1999, Komisija pa je preverjanja opravila šele 22. in 23. marca 2000.

391 Na drugem mestu trdita, da nista med trajanjem kršitve nikoli izvedli podražitve v sektorju uživanja doma. Torej naj ne bi bilo sporno usklajevanje nikoli uresničeno.

Ker se približno 62 % piva proda v sektorju uživanja doma, naj bi bilo dokazano, da se za večino njune prodaje sporazum ni izvajal. Poleg tega naj bi kompleksnost in nepregledna struktura gostinskega sektorja onemogočala uresničevanje pravega sporazuma ali pravega usklajevanja, s katerima bi bila omejena konkurenca.

392 Komisija prereka trditve tožečih strank.

Presoja Splošnega sodišča

393 Tožeči stranki v okviru tega tožbenega razloga v bistvu trdita, da je Komisija kršila smernice, ker ni dovolj upoštevala olajševalnih okoliščin, ki izhajajo, prvič, iz prenehanja kršitve pred njenimi prvimi posegi in, drugič, dejstva, da se zadevni nezakoniti sporazumi niso nikoli dejansko izvajali.

394 Na prvem mestu je treba v zvezi s prvo okoliščino opozoriti, da se na podlagi točke 3 smernic osnovni znesek globe, ki ga določi Komisija, med drugim zniža, če obtoženo podjetje preneha kršitev takoj, ko poseže Komisija.

395 Priznanje takega znižanja osnovnega zneska globe je povezano z okoliščinami primera, ki lahko povzročijo, da ga Komisija ne prizna podjetju, ki je udeleženo pri nedovoljenem sporazumu. Priznati upravičenje do olajševalnih okoliščin v položajih, v katerih je družba udeležena pri očitno nezakonitem sporazumu, za katerega je vedela

ali ni bilo mogoče, da ne bi vedela, da je kršitev, bi lahko torej družbe spodbudilo, da nadaljujejo tajni sporazum, kolikor dolgo je mogoče, v upanju, da njihovo ravnanje ne bo nikoli odkrito, pri čemer pa se zavedajo, da bo – če bo njihovo ravnanje odkrito – globa lahko znižana, če bodo po tem prenehala kršitev. Taka odobritev bi naloženi globi povsem odvzela odvračalni učinek in bi posegla v polni učinek člena 81(1) ES (sodba Sodišča z dne 9. julija 2009 v zadevi Archer Daniels Midland proti Komisiji, C-511/06 P, ZOdl., str. I-5843, točki 104 in 105).

396 Gre namreč za olajševalno okoliščino, ki jo je treba za zagotovitev polnega učinka člena 81(1) ES razlagati ozko, kar pomeni, da lahko le posebne okoliščine primera upravičijo njeno upoštevanje (sodba Splošnega sodišča z dne 27. septembra 2006 v zadevi Archer Daniels Midland proti Komisiji, T-59/02, ZOdl., str. II-3627, točki 337 in 338).

397 Še zlasti za olajševalno okoliščino ni mogoče šteti prenehanja namerno storjene kršitve, če je do prenehanja prišlo zaradi posega Komisije (glej zgoraj v točki 396 navedeno sodbo z dne 27. septembra 2006 v zadevi Archer Daniels Midland proti Komisiji, T-59/02, točka 341 in navedena sodna praksa).

398 Argument tožečih strank torej temelji na napačni predpostavki, saj glede tega navajata, da je treba zadevno olajševalno okoliščino še toliko bolj priznati, če je kršitev prenehala pred prvimi posegi Komisije.

399 Dalje, tudi če se navedeno ne bi enako intenzivno uporabljalo v primeru prenehanja kršitve na pobudo kršitelja pred prvimi posegi Komisije, še vedno velja, da priznanje

zadevne olajševalne okoliščine načeloma ni primerno, če je bilo ravnanje namerno in je Komisija večkrat potrdila njegovo nezakonitost.

400 Komisija je tako v točki 475 obrazložitve izpodbijane odločbe upravičeno menila, da je obravnavana kršitev že po naravi zelo resna in očitno nezakonita, zato dejstva, da je podjetje sporno ravnanje prenehalo še pred posegom Komisije, ni mogoče upoštevati kot olajševalno okoliščino.

401 Tožeči stranki poleg tega trdita, da je Komisija v preteklosti sprejela drugačno stališče glede zadevne olajševalne okoliščine, vendar je treba opozoriti, da na podlagi ustaljene sodne prakse samo to, da je Komisija v prejšnji praksi odločanja menila, da so določeni dejavniki olajševalne okoliščine za določanje višine globe, še ne pomeni, da mora tako presoditi tudi v poznejši odločbi (zgoraj v točki 316 navedena sodba z dne 25. oktobra 2005 v zadevi Groupe Danone proti Komisiji, točka 395).

402 Ob upoštevanju navedenega trditve tožečih strank, da bi bilo treba kot olajševalno okoliščino priznati prenehanje kršitve pred prvimi posegi Komisije, ni mogoče sprejeti.

403 Na drugem mestu, kar zadeva domnevno olajševalno okoliščino v zvezi s tem, da se sporazumi niso nikoli dejansko izvajali, je treba preveriti, ali je mogoče z okoliščinami, na katere se sklicujeta tožeči stranki, dokazati, da sta se v obdobju, ko sta pristopili k nezakonitim sporazumom, dejansko izognili njihovemu izvajanju s tem, da sta se na trgu obnašali konkurenčno, ali vsaj da sta očitno in bistveno kršili obveznosti za izvajanje tega omejevalnega sporazuma, tako da sta motili njegovo delovanje (glej v tem

smislu sodbo Splošnega sodišča z dne 15. marca 2006 v zadevi Daiichi Pharmaceutical proti Komisiji, T-26/02, ZOdl., str. II-713, točka 113).

404 Komisija v zvezi s tem v točki 477 obrazložitve izpodbijane odločbe navaja, da ni nobena od udeleženk dokazala, da se je odpovedala izvajanju zadevnih sporazumov, saj občasnega neizvrševanja ni mogoče šteti za „popolno in celostno zavrnitev sklenjenih sporazumov“.

405 Tožeči stranki tem ugotovitvam nasprotujeta s trditvijo, da skupina Heineken med trajanjem kršitve ni nikoli izvedla podražitev v sektorju uživanja doma, v gostinskem sektorju pa je struktura trga tako kompleksna, da je bilo nemogoče doseči pravi sporazum, še bolj nemogoče pa ga je bilo izvajati.

406 V zvezi s tem se sklicujeta na ekonomski poročili, priloženi tožbi, iz katerih naj bi zlasti izhajalo, da med trajanjem kršitve nista izvedli podražitev v segmentu uživanja doma, da so bili za ta sektor značilni konkurenca med pivovarji, velike spremembe tržnih deležev, velika kupna moč kupcev in povečanje obsega rabatov ter da v gostinskem sektorju v letih 1996 in 1997 nista izvedli podražitev, pri čemer so bile povprečne podražitve v tem sektorju med kršitvijo nižje od povprečnih dolgoročnih podražitev, struktura trga pa je privedla do konkurence za uveljavitev v novih in „sproščenih“ delih gostinskega sektorja s precejšnjimi spremembami tržnih deležev posameznih pivovarjev.

407 Poleg tega Komisiji očitata, da ni preučila pravilnih podatkov v zvezi s cenami in zlasti, da ni presodila neizvajanja sporazumov za vsako posamezno podjetje.

408 Komisija zanika, da bi v izpodbijani odločbi ugotovila, da je zadevno tajno dogovarjanje pripeljalo do dejanskih podražitev. Glede tega meni, da dejstvo, da je bila dokazana udeležba tožečih strank pri usklajevanju cen, zadostuje za zavrnitev trditve o neizvajanju zadevnih dogovorov.

409 Ugotoviti je treba, da te trditve Komisije ni mogoče sprejeti. Čeprav samo na podlagi tega, da podjetje ni uresničilo nezakonitih dogovorov, ni mogoče zavrniti njegove odgovornosti, pa je namreč treba to vseeno upoštevati kot olajševalno okoliščino pri določanju višine globe.

410 Vendar pa je treba v obravnavanem primeru ugotoviti – kot izhaja iz točk od 349 do 354 obrazložitve izpodbijane odločbe in kot je bilo potrjeno v okviru preučitve petega in šestega tožbenega razloga zgoraj –, da je bila zadevna kršitev sestavljena iz kompleksnega omejevalnega sporazuma, ki se je izvajal s sporazumi in usklajenimi ravnanji kot del skupnega kartelnega načrta v dolgem obdobju za ohranitev *status quo* in zmanjšanje konkurence. Udeleženke so usklajevale cene in podražitve piva na Nizozemskem, še zlasti v gostinskem segmentu, tako da so omejile znižanja v segmentu uživanja doma in cene piva, ki se prodaja pod znamko distributerja. Tajno dogovarjanje je vključevalo tudi usklajevanje o razdelitvi strank v gostinskem sektorju in – kar zadeva pivo, ki se prodaja pod znamko distributerja – v sektorju uživanja doma. Udeleženke so okrepile svoj položaj v odnosu do strank, to je supermarketov v segmentu uživanja doma in prodajnih mest v gostinskem sektorju, tako da so se redno in tesno posvetovale in se pogajale o vseh občutljivih vidikih parametrov

konkurence, da bi tako dosegle podražitve ali vsaj stabilnost cen ter omejile število in učinke zamenjav pivovarjev, za katere bi se lahko odločile stranke v sektorju uživanja doma.

411 Ker je obstajal tak splošen načrt, ki se je odražal v tajnih in namerno organiziranih sestankih, ki so potekali precej dolgo, elementi, na katere se sklicujeta tožeči stranki in s katerimi želita predvsem dokazati, da nista dejansko izvajali podražitev, ne zadostujejo kot dokaz, da nista izvajali nobenega od spornih dogovorov ali da sta vsaj očitno in bistveno kršili obveznosti za izvajanje tega omejevalnega sporazuma, tako da sta motili njegovo delovanje.

412 Kar zadeva domnevne indice o konkurenčnem ravnanju v zadevnih sektorjih, ki izhajajo iz ekonomskih analiz, priloženih tožbi, ter zajemajo spremembe tržnih deležev, povečanje obsega rabatov in posebne okoliščine, značilne za strukturo trga v gostinskem sektorju, v katerem so obstajale dolgoročne pogodbe, je treba opozoriti, da ta dejstva – tudi če bi bila dokazana – niso konkretni indici o konkurenčnem ravnanju, zaradi katerih bi bilo lahko moteno delovanje tajnih dogovorov, opisanih v točki 410 zgoraj, in zato kot taki niso v nasprotju z izvajanjem zadevnega omejevalnega sporazuma.

413 Nazadnje, v zvezi s trditvijo tožečih strank, da nekaj navedb iz izjav nekaterih direktorjev skupine InBev kaže na neizvajanje zadevnih sporazumov, zadostuje ugotovitev, da so zadevne navedbe le trditve, ki same po sebi ne zadostujejo kot dokaz, da se omejevalni sporazum ni izvajal ali da je bilo njegovo delovanje moteno.

414 Ob upoštevanju navedenega je treba ugotoviti, da tožeči stranki nista dokazali obstoja okoliščin, s katerimi bi bilo mogoče utemeljiti priznanje olajševalne okoliščine zaradi neizvajanja zadevnih tajnih dogovorov.

415 Zato je treba deveti tožbeni razlog zavrniti.

Deseti tožbeni razlog: vpliv predolgega trajanja upravnega postopka na višino globe

Trditve strank

416 Tožeči stranki trdita, da je bila zaradi predolgega upravnega postopka določena višja globa, kar naj bi bilo neposredno povezano s povišanjem ravni glob, ki jih Komisija nalaga v primerjavi s prejšnjimi obdobji. Glede tega zlasti navajata, da bi bila globa nižja, če bi bila odločba sprejeta v razumnem roku.

417 Komisija prereka trditve tožečih strank.

Presoja Splošnega sodišča

418 Iz ustaljene sodne prakse izhaja, da dejstvo, da je Komisija v preteklosti pri globah uporabljala določene višine za določene vrste kršitev, tej ne more odvzeti možnosti, da to raven zviša v okviru omejitev, navedenih v Uredbi št. 1/2003, če je to potrebno

za to, da se zagotovi izvajanje politike konkurence, temveč nasprotno, učinkovita uporaba pravil o konkurenci zahteva, da lahko Komisija višino glob kadar koli prilagodi potrebam te politike (zgoraj v točki 367 navedena sodba Musique Diffusion française in drugi proti Komisiji, točka 109, in zgoraj v točki 314 navedena sodba Dansk Rørindustri in drugi proti Komisiji, točka 169).

419 Ob upoštevanju te sodne prakse tožeča stranka ne more upravičeno trditi, da bi bila lahko sankcija nižja, če bi Komisija prej končala upravni postopek, ker je med trajanjem tega postopka povišala splošno raven sankcij (glej v tem smislu sodbo Splošnega sodišča z dne 8. julija 2008 v zadevi Knauf Gips proti Komisiji, T-52/03, neobjavljena v ZOdl., točka 486).

420 Glede na navedeno ni mogoče šteti, da je sicer res predolgo trajanje upravnega postopka vplivalo na vsebino izpodbijane odločbe samo zato, ker je Komisija medtem povišala raven glob.

421 Čeprav je v obravnavanem primeru Komisija na obravnavi priznala, da je okrog leta 2005 – torej med zadevnim upravnim postopkom – dvignila splošno raven glob, tega dejstva ni mogoče upoštevati v okviru presoje vpliva neupoštevanja načela razumnega roka na vsebino izpodbijane odločbe.

422 Zato desetega tožbenega razloga ni mogoče sprejeti.

Enajsti tožbeni razlog: raven znižanja globe zaradi predolgega trajanja upravnega postopka

Trditve strank

423 Tožeči stranki trdita, da je znižanje globe za 100.000 EUR, ki ga je odobrila Komisija zaradi predolgega upravnega postopka, premajhno glede na višino naložene globe.

424 Komisija navaja, da je uporabila možnost, da na lastno pobudo zniža globo, kar je ena od njenih prerogativ, v zvezi s katero ima široko diskrecijsko pravico. Z nobeno trditvijo tožečih strank naj ne bi bilo mogoče utemeljiti dodatnega znižanja.

Presoja Splošnega sodišča

425 Poudariti je treba, da je mogoče zaradi nepravilnosti v postopku, zaradi katere sicer ni mogoče razglasiti ničnosti odločbe, včasih vseeno znižati globo (glej v tem smislu zgoraj v točki 48 navedeno sodbo Baustahlgewebe proti Komisiji, točke od 26 do 48, ter zgoraj v točki 245 navedeno sodbo Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied in Technische Unie proti Komisiji, točke od 436 do 438).

426 Komisija lahko zaradi prekoračitve razumnega roka sprejme odločitev o pravičnem znižanju globe, ker spada možnost za odobritev takega znižanja na področje izvajanja njenih prerogativ (glej v tem smislu zgoraj v točki 286 navedeno sodbo Technische Unie proti Komisiji, točke od 202 do 204).

427 Komisija je v obravnavanem primeru odločila, da tožečima strankama prizna znižanje globe zaradi „nerazumnega“ trajanja upravnega postopka (točki 498 in 499 obrazložitve izpodbijane odločbe).

428 To, da lahko Komisija izvaja zadevno prerogativo, še ne pomeni, da je Splošnemu sodišču odvzeta neomejena pristojnost, da dodatno zniža globo.

429 Ugotoviti je treba, da v pavšalnem znižanju v višini 100.000 EUR, ki ga je priznala Komisija, nikakor ni upoštevana višina naložene globe v obravnavanem primeru, ki je pred zadevnim znižanjem znašala 219.375.000 EUR, in zato ne gre za znižanje sankcije, s katerim bi bilo mogoče ustrezno popraviti kršitev, ki izhaja iz prekoračitve razumnega roka za izvedbo upravnega postopka.

430 Tožeči stranki v zvezi s tem upravičeno trdita, da Komisija pri znižanju globe ni dovolj upoštevala posledic kršitve načela razumnega roka.

431 Vendar je treba kljub temu zavrniti trditev tožečih strank v zvezi z ustrezno ravnjo znižanja sankcije, na katero sta se prvič sklicevali v repliki in po kateri je treba pri

znižanju globe, ker je kršitev načela razumnega roka škodni dogodek na podlagi člena 288, drugi odstavek, ES, upoštevati nastalo škodo.

432 Namen znižanja sankcije v obravnavanem primeru je namreč popraviti kršitev načela razumnega roka, zato ga je treba določiti na ustrezni ravni glede na kazen, ki je bila naložena tožečima strankama. Vendar mora biti v nasprotju s trditvami tožečih strank zadevno znižanje pravično in ni treba, da se pred njegovo izvedbo preučijo pogoji v zvezi z uporabo nepogodbene odgovornosti Unije v smislu člena 288, drugi odstavek, ES.

433 Ker torej tožeči stranki niti v tožbi niti v repliki nista podali odškodninskih zahtevkov, se ni treba izreči o njuni trditvi glede višine domnevne škode, v okviru katere se sklicujeta na hipotetično oceno višine globe, ki bi jima bila naložena, če bi Komisija postopek končala v razumnem roku, niti o njuni trditvi o obstoju vzročne zveze med kršitvijo načela razumnega roka in navedeno škodo.

434 Splošno sodišče glede na okoliščine obravnavanega primera in na podlagi svoje neomejene pristojnosti meni, da je treba tožečima strankama priznati pravično zadoščenje zaradi predolgega postopka, zato je treba globo znižati za 5 %.

Sklepna ugotovitev glede globe

435 Na podlagi preučitve tožbenih razlogov, na katere sta se sklicevali tožeči stranki, in ob upoštevanju neomejene pristojnosti Splošnega sodišča je treba višino globe, ki je bila skupaj in solidarno naložena tožečima strankama, spremeniti tako, da se po eni strani

zaradi razglasitve ničnosti člena 1 izpodbijane odločbe v delu, ki kot del kršitve navaja občasno usklajevanje drugih tržnih pogojev, razen cen, ki so bili ponujeni posameznim strankam v gostinskem sektorju na Nizozemskem (glej točki 201 in 202 zgoraj), kot izhodiščni znesek namesto 65.000.000 EUR določi 61.750.000 EUR, ter se po drugi strani globa zaradi prekoračitve razumnega roka za izvedbo postopka namesto za 100.000 EUR zniža za 5 % končnega zneska globe (glej točko 434 zgoraj).

436 Na podlagi navedene spremembe se višina globe izračuna tako, da se spremenjeni izhodiščni znesek zaradi odvračalnega učinka pomnoži z 2,5, ta znesek se nato poveča za 35 % zaradi trajanja kršitve, na koncu pa se tako dobljeni znesek še zniža za 5 % zaradi prekoračitve razumnega roka za izvedbo postopka. Tako se tožečima strankama solidarno naloži globa v višini 197.985.937,5 EUR.

Stroški

437 V skladu s členom 87(3) Poslovnika lahko Splošno sodišče odloči, da se stroški delijo ali da vsaka stranka nosi svoje stroške, če vsaka stranka uspe samo deloma.

438 V obravnavanem primeru so bili predlogi tožečih strank razglašeni za delno utemeljene, zato Splošno sodišče meni, da je glede na okoliščine obravnavanega primera pravično, da se tožečima strankama naloži plačilo dveh tretjin lastnih stroškov in stroškov, ki jih je priglasila Komisija, Komisiji pa tretjino lastnih stroškov in stroškov, ki sta jih priglasili tožeči stranki.

Iz teh razlogov je

SPLOŠNO SODIŠČE (šesti razširjeni senat)

razsodilo:

1. **Člen 1 Odločbe Komisije C(2007) 1697 z dne 18. aprila 2007 v zvezi s postopkom na podlagi člena 81 [ES] (zadeva COMP/B/37.766 – Nizozemski trg piva) se razglasi za ničen v delu, v katerem je Evropska komisija ugotovila, da sta družbi Heineken NV in Heineken Nederland BV sodelovali pri kršitvi, ki je vključevala občasno usklajevanje tržnih pogojev – ki se niso nanašali na cene – za posamezne potrošnike v gostinskem sektorju na Nizozemskem.**

2. **Znesek globe, solidarno naložene družbama Heineken in Heineken Nederland v členu 3(a) Odločbe C(2007) 1697, znaša 197.985.937,5 EUR.**

3. **Tožba se v preostalem zavrne.**

4. **Družbi Heineken in Heineken Nederland nosita dve tretjini lastnih stroškov in stroškov Evropske komisije.**

5. Komisija nosi tretjino lastnih stroškov in stroškov družb Heineken in Heineken Nederland.

Vadapalas Dittrich Truchot

Razglašeno na javni obravnavi v Luxembourgu, 16. junija 2011.

Podpisi

Kazalo

Dejansko stanje ..... II - 3376

Upravni postopek ..... II - 3377

Izpodbijana odločba ..... II - 3379

Zadevna kršitev ..... II - 3379

Globa, naložena tožečima strankama ..... II - 3381

Postopek in predlogi strank ..... II - 3383

Pravo ..... II - 3384

Peti in šesti tožbeni razlog: nezadostnost dokazov o kršitvi ter neobstoj sporazumov in/ali usklajenih ravnanj v smislu člena 81(1) ES ..... II - 3385

Trditve strank ..... II - 3385

Presoja Splošnega sodišča ..... II - 3387

– Izjava skupine InBev ..... II - 3391

– Drugi dokazi ..... II - 3402

– Dejstva v zvezi z ugotovitvami usklajevanja cen in podražitve piva na eni strani ter občasnega usklajevanja o razdelitvi strank na drugi strani ..... II - 3428

– Dejstva v zvezi z ugotovitvijo občasnega usklajevanja drugih tržnih pogojev, ki so bili ponujeni posameznim strankam v gostinskem sektorju ..... II - 3434

– Domnevno napačna uporaba prava in napačna opredelitev dejstev ..... II - 3436

– Sklepna ugotovitev ..... II - 3442

Sedmi tožbeni razlog: trajanje kršitve ..... II - 3443

Trditve strank ..... II - 3443

Presoja Splošnega sodišča ..... II - 3444

– Določitev datuma začetka kršitve ..... II - 3445

– Določitev datuma prenehanja kršitve ..... II - 3448

Prvi tožbeni razlog: kršitev načela dobrega upravljanja in člena 27 Uredbe št. 1/2003, kar zadeva zavrnitev dostopa do odgovorov drugih podjetij na obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah ..... II - 3450

Trditve strank ..... II - 3450

Presoja Splošnega sodišča ..... II - 3451

Drugi tožbeni razlog: kršitev načela dobrega upravljanja, „načela skrbnosti“ in načela kontradiktornosti, ker naj preiskava ne bi bila skrbna in nepristranska ..... II - 3458

Trditve strank ..... II - 3458

Presoja Splošnega sodišča ..... II - 3459

Tretji tožbeni razlog: kršitev domneve nedolžnosti ..... II - 3460

Trditve strank ..... II - 3460

Presoja Splošnega sodišča ..... II - 3461

Četrti tožbeni razlog: prekoračitev razumnega roka ..... II - 3462

Trditve strank ..... II - 3462

Presoja Splošnega sodišča ..... II - 3463

– Trajanje upravnega postopka ..... II - 3464

– Vpliv predolgega trajanja upravnega postopka na zakonitost izpodbijane odločbe ..... II - 3465

Osmi tožbeni razlog: kršitev člena 23(3) Uredbe št. 1/2003, smernic, načel enakega obravnavanja, pravne varnosti, sorazmernosti in „razumnosti“ ter obveznosti obrazložitve, kar zadeva odmero globe ..... II - 3468

Trditve strank ..... II - 3468

Presoja Splošnega sodišča ..... II - 3469

– Prvi del tožbenega razloga: presoja teže kršitve ..... II - 3470

– Drugi del tožbenega razloga: določitev izhodiščnega zneska in različno obravnavanje ..... II - 3477

– Tretji del tožbenega razloga: povečanje zaradi odvračalnega učinka ..... II - 3482

– Četrti del tožbenega razloga: povečanje na podlagi trajanja kršitve ..... II - 3485

– Domnevna kršitev načela pravne varnosti ..... II - 3486

Deveti tožbeni razlog: neupoštevanje olajševalnih okoliščin ..... II - 3488

Trditve strank ..... II - 3488

Presoja Splošnega sodišča ..... II - 3489

Deseti tožbeni razlog: vpliv predolgega trajanja upravnega postopka na višino globe .... II - 3495

Trditve strank ..... II - 3495

Presoja Splošnega sodišča ..... II - 3495

Enajsti tožbeni razlog: raven znižanja globe zaradi predolgega trajanja upravnega postopka ..... II - 3497

Trditve strank ..... II - 3497

Presoja Splošnega sodišča ..... II - 3497

Sklepna ugotovitev glede globe ..... II - 3499

Stroški ..... II - 3500